

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Första kammaren.

Nr 41.

Fredagen den 30 maj f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 23 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Till riksdagens första kammare.

Härmed intygas, att friherre *Israel Lagerfelt*, om vilken tidigare sjukintyg utfärdats av dr E. Ståhlberg, sedan den 21 dennes är intagen å härvarande lasarettss medicinska avdelning för akut febersjukdom och att han på grund av denna sin sjukdom är tillsvidare oförmögen att delta i riksdagsarbetet. Linköping den 28 maj 1930.

S. Hesser,

med. dr, lasarettsläkare.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 181—189 och 197—199.

Föredrogos och lades till handlingarna sammansatta stats- och andra lagutskottets memorial:

nr 8, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande nr 6 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 154 med förslag till lag om ändrad lydelse av lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 9, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande nr 7 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 160 med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal.

Vid föredragning av sammansatta stats- och jordbruksutskottets memorial nr 10, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. m., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning av sammansatta bevillnings- och andra lagutskottets memorial nr 4, angående ersättning åt sekreterare m. fl., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets memorial nr 56 och 57.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets utlåtande nr 58, i anledning av vad riksdagens år 1929 församlade revisorer i sin berättelse angående riksbanken anförde i fråga om riksbankens bidrag till vissa pensionsanstalter.

Vid föredragning av andra lagutskottets memorial nr 40, angående arvode åt tillförordnade sekreteraren Kurt Bergström, vilken inom andra lagutskottet biträtt vid behandlingen av viss fråga, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtande nr 41.

Vid föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 93, angående ersättning åt tillförordnade revisionssekreteraren, friherre E. G. Leijonhufvud, vilken såsom särskild sekreterare biträtt utskottet vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition, nr 270, angående anslag till fraktlindring å jordförbättringsmedel ävensom de i anledning av nämnda proposition väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtande nr 94 och memorial nr 95.

Föredrogs ånyo särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödjande jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 21 februari 1930 dagtecknad proposition nr 108, vilken hänvisats till riksdagens särskilda utskott, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att fatta beslut på sätt i propositionen närmare angivits.

I samband med förevarande proposition hade ett flertal inom riksdagens båda kamrar väckta och till särskilda utskottet hänvisade motioner upptagits till prövning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet avfattat sin hemställan i en följd av särskilda punkter.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis, dock att vid punkten A. 1) överläggningen finge omfatta utlåtandet i dess helhet.

Punkten A. 1).

Under punkten 2 i ovannämnda proposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t

att, där så prövades nödigt, förordna, att envar, som dreve kvarn och därvid förmalde utländskt vete, skulle vara pliktig att vid framställning av mjöl, innehållande vete, använda svenskt vete i sådan omfattning, att det svenska vetet minst utgjorde i genomsnitt viss procent av allt vete, som förmaldes vid kvarnen, och tillika viss procent av det i varje parti ingående vetemjålet,

att — i samband med sådant förordnande eller där kvarninnehavare i riket gent emot staten utfäst sig att vid framställning av mjöl använda svenskt vete i viss omfattning — om så prövades nödigt, stadga, att den, som till riket in-

förde mjöl, innehållande vete, skulle vara pliktig att låta däri inblanda mjöl av svenskt vete i den grad, som gällde med avseende å förmalning,

att medgiva de undantag från ovan angivna förmalnings- eller inblandnings-skyldighet, som av förhållandena påkallades,

samt att själv eller genom därtill förordnad myndighet meddela närmare föreskrifter om förmalnings- eller inblandningsskyldigheten.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte med tillkännagivande, att vad Kungl. Maj:t i propositionen nr 108 under punkt 2 i departementschefens hemställan föreslagit icke kunnat i oförändrat skick bifallas. hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes från tidpunkt under innevarande år, som Konungen bestämde, utfärda förordning rörande inmalnings- och inblandningstvång beträffande vete och råg i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som funnes angivna i ett i utlåtandet intaget förslag till förordning angående användande av svenskt vete och svensk råg vid framställning av mjöl.

Vid förevarande punkt hade reservation avgivits av herrar *Linders, Sandler, Örne, Björnsson, Åkerberg, Sköld, Wigforss, Pettersson* i Hällbacken, *Bergström* och *Västberg*, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå såväl utskottets förslag i punkt A. 1) av förevarande utlåtande som ock vad i Kungl. Maj:ts proposition nr 108 punkt 2 hemställts.

Herr statsrådet **Johansson**: Herr talman! Då kammaren nu går att behandla särskilda utskottets utlåtande i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 108 angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödjande, äro meningarna dessvärre delade i väsentliga punkter, men i det stycket torde meningarna vara ense, nämligen rörande nödvändigheten av statsmakternas ingripande i den ena eller andra formen för att stödja modernäringen.

Utskottet säger å sid. 23 att förhållandena »hittills icke lett till ett ekonomiskt sammanbrott». Jag måste tillstå, att jag läste detta utskottsbetänkandets återgivande av sakläget flera gånger. Den tillspetsning av den odöplytbla krisen inom jordbruket, som utskottet här räknat med, förefaller mig nämligen till sina omedelbara konsekvenser så fruktansvärd, att jag inför nödvänget att inräkna den som en överhängande risk obetingat skulle påkallat de utomordentliga extra-ordinära åtgärder, som Kungl. Maj:t utrustats med att tillgripa i ett sådant verkligt nödläge för land och folk. Jag ser visserligen alltjämt med tilltagande bekymmer på situationen, men jag hyser en fast förtröstan och tillit om att svensk regering och riksdag icke skola komma att tvista om försvarsåtgärderna i ett sådant nationens nödläge. Utskottet fastslår emellertid att ett betryck föreligger av den vidd och det djup att det påfordrar, som det ordagrant heter »omedelbara ingripanden i olika hänseenden», och att den fortsatta utvecklingen måste följas med uppmärksamhet». Då utskottet jämväl håller före att man måste räkna med att lågkonjunkturen kan komma att bestå »en avsevärd tid», finner jag ingen artskillnad i detta stycke mellan Kungl. Maj:ts och utskottets uppfattning och knappast ens någon gradskillnad.

Man har riktat klander mot Kungl. Maj:t för att den på min föredragning anordnade utredningen icke skulle varit nog grundlig eller vidtagits så snart förhållandena påkallade uppmärksamhet. Jag vill i detta sammanhang begagna tillfället att på det bestämdaste protestera mot påståendet på sina håll att Kungl. Maj:ts omvärnadt om jordbruket skulle vara förestavat av några parti-politiskt-taktiska funderingar. Jordbrukskrisens djupa allvar borde vara ägnadt att hålla diskussionen uppe på ett högre plan. Denna jordbrukskris, som mer eller mindre svårt övergår snart sagt hela världen, blev som allmänt bekant aktualiserad senaste höst genom det då inträffade häftiga prisfallet.

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningsväg
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Kungl. Maj:t ingrep då omedelbart för att vinna klarhet om det svenska jordbrukets allmänna tillstånd och behov. Utskottet har skyndat att på olika håll komplettera utredningsmaterialet, och får jag tillfälle att återkomma härtill. Redan nu vill jag dock ha sagt, att jag icke kan finna annat än att det av utskottet införskaffade och i betänkandet tillgängliga materialet i stort sett giver Kungl. Maj:t fullkomligt rätt och ger ytterligare stöd åt vad Kungl. Maj:t äskat. Där man påstått eller velat utläsa motsatsen, rör det sig om slutledningar, vilka bygga på antaganden av påfallande lös natur.

Redan i remissdebatten fick jag uppbära skarpa förebråelser för att jag i den kungl. propositionen skulle ha utmålade den animaliska produktionens utvecklingsmöjligheter i missvisande mörka färger. Jag har efter en så tidig och grundlig undersökning som möjligt kommit till det intrycket och ansett mig då också böra giva uttryck för den övertygelsen, att en omläggning av produktionen från spannmålsodling till övervägande kreatursskötsel måste komma att möta betydande svårigheter, på samma gång som jag framhållit att en ytterligare utveckling i denna riktning var både önskvärd och väl värd att prövas. En mera betydande förskjutning av jordbrukets produktion i denna riktning måste innebära att landet bleve allt mer beroende av ökad import av brödsäd, samtidigt som överskottet för export av animaliska produkter komme att ytterligare stegras. Sveriges marknad för den animaliska produktionen måste emellertid betraktas i stort sett såsom begränsad. Den utländska delen av denna har tydligen redan blivit mer och mer mättad ända till övermättnad i fråga om viss vara, varigenom priserna kommit att sjunka allt mer och mer, och liknande förhållanden ha naturnödvändigt inträffat på den inhemska marknaden. Jag kan icke heller finna annat än att Kungl. Maj:t i senare framställningar för jordbrukets stödjande ådagalagt sitt stora intresse för den animaliska produktionens stärkande, och Kungl. Maj:t har också tillfredsställelsen och glädjen att se utskottet i det väsentliga ansluta sig till Kungl. Maj:ts meningar och äskanden i de frågor som innefattas i propositionen angående vissa åtgärder för mejerihanterings och smörexportens befrämjande, liksom de övriga Kungl. Maj:ts förslag i samma syfte som förelagts årets riksdag.

Utskottets optimism i fråga om den animaliska produktionens framtidsutsikter bygger på att en förbättrad levnadsstandard följes av en ökad förbrukning av animaliska livsmedel. Förhoppningarna på en alltfört förbättrad levnadsstandard grundas på en fortskridande god ekonomisk utveckling, men hur gärna jag än vill se ljust på framtiden, tror jag att vi göra klokast i att se oss omkring i världen och försiktigtvis räkna med att vårt lands i stort sett förmånliga undantagsställning i fråga om de breda lagrens utkomst och levnadsstandard kan komma att rubbas. Och då vi ha att lita på en exportmarknad, menar jag att vi ha alldeles särskild anledning till försiktighet inför den depression, som tydligen övergår allt större delar av denna marknad.

Under den i dagarna avhållna budgetdebatten i det engelska underhuset uttalade den socialdemokratiska arbetsministern, enligt tidningarna, att »en ekonomisk orkan sveper fram över produktionslivet, en av de mest omfattande nedgångsperioderna i modern tid». Enligt lagen om det minsta motståndet träffar en sådan prövning i vårt land i första hand vårt jordbruk, medan vi för övrigt intaga en relativt stark ställning tack vare våra rikliga och väl tillvaratagna naturtillgångar och en i många fall högt utvecklad kvalitetsindustri.

De farhågor, som jag hyst och gav uttryck för beträffande ökade svårigheter jämväl för vårt lands animaliska produktion, ha dessvärre visat sig vara välgrundade. När den kungl. propositionen avgavs, uppvisade sålunda noteringen å smör ett medelpris för sistlidne december månad av kr. 2.82 per kilogram. Motsvarande medelpris har därefter oavbrutet och tid efter annan våldsamt sjunkit, så att medelnoteringen enligt utskottets kompletterande uppgifter för

förra månaden var endast kr. 2.13, eller en sänkning med 69 öre på fyra månader, vilket utgör ett prisfall med mer än en fjärdedel. En annan viktig animalisk produkt, nämligen ägg, utvisar en liknande starkt fallande kurva, och det förmärkes nu även en stark oro för utvecklingen på fläskmarknaden. I betraktande av de utgifter och mycket betydande sådana, som äro förknippade med den på sina håll så populära »rationaliseringen» av det svenska jordbruket i syfte att giva spannmålsodlingen på båten och allmänt övergå till animalisk produktion, och med hänsyn till de allt mera uppenbara och mycket stora risker, som äro förknippade med en sådan omläggning, vågar jag påstå, att jag ingalunda målat för svart, när jag sökt giva en bild av läget och den antagliga utvecklingen. Väl är det uppenbart att den massa utredningar, som utskottet åstadkommit, ingalunda på alla håll och i alla fall dikterats av enbart det vackra syftet att komplettera jordbruksdepartementets utredning, utan att syftemålet även understundom varit en mindre vacker baktanke att komma departementschefen till livs, men detta kan och bör inte hindra mig att hälsa dessa supplerande utredningar med tacksamhet, då de otvetydigt måste visa det grundlösa i den mot mig från vissa håll riktade beskyllningen för ovederhäftighet.

I propositionen tillät jag mig anmärka, att det från vissa håll inberättats, hurusom jordbrukarnas insättningar i bankerna under senare tid märkbart avtagit, medan deras uttagningar i stället avsevärt ökats, och jag tillät mig i detta sammanhang även erinra om att antalet exekutiva auktioner å fast egendom å landet även visat tecken till stegring. Här synes det mig, som jag givit utskottet ett gott uppslag, då den gått att med begagnande av tiden närmare undersöka dessa förhållanden. Jag vill sålunda erinra om att utskottets utredning fastslår en bestämd vikande tendens i fråga om saluvärdet å fast egendom på landet, vilket i alldeles särskild grad gäller de större jordbruksfastigheterna, ett naturligt förhållande, då givetvis det större jordbruket med den lejda arbetskraften i första hand måste påverkas av de inträffade konjunkturförsämringarna. Ett stort nummer har på sina håll gjorts av ett meddelande till särskilda utskottet från postsparbanken, vilken redovisat ett insättningsöverskott under fjolåret på över femtio miljoner kronor. Jag kan icke tillerkänna dessa siffror det påstådda värdet. Postsparbanken har säkert aldrig varit någon utpräglad lantbefolkningens sparbank. Det uppgivna insättningsöverskottet har utan tvivel uppsamlats under intryck av den dessvärre i enstaka fall berättigade, men i andra fall oberättigade misstänksamheten mot sparbankerna, som blivit en given följd av vissa kända förhållanden. Jordbrukaren är i allmänhet hänvisad till sin orts sparbank. En undersökning av rörelsen vid ett antal sådana sparbanker visar också, att uttagningarna i dessa banker under de senaste fem åren med mer än femtio miljoner kronor överstigit insättningarna — därav under år 1929 med icke mindre än över tretton miljoner kronor. Och även här visar det sig, var jordbrukskrisen hittills träffat hårdast, i det att uttagningsöverskott i alldeles särskild grad är tillfinnandes inom de spannmålsproducerande delarna av landet. Svenska Sparbanksföreningen vitsordar också att i stort sett en påtaglig ökning under senare år ägt rum i fråga om sparbankernas utlåning till jordbrukarna, något som även särskilt framträtt i vissa mera utpräglade jordbruksbygder i de södra delarna av landet. Samtidigt med att kreditvolymen under de sista åren påfallande ökats, ha svårigheter att ställa säkerhet för lån och fullgöra förestående amorteringar och räntelikvider gjort sig allt mera märkbara. Svenska Bankföreningen har även tillhandagått utskottet med en hel del uppgifter, vilka peka i samma riktning, och Sveriges Allmänna Hypoteksbank har lämnat uppgifter, varav kan slutas att en allmän försämring i berörda hänseende inträtt under senare år. Andra utredningar och uttalanden säga detsamma och

*Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m. »
(Forts.)*

Ang. inmal-
ningsväg
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

understryka genom hela detta kompletterande utredningsmaterial vad den av Kungl. Maj:t verkställda utredningen tidigare framhållit.

Den mera ljusa bild, som rapporterna lämna från vissa trakter, har helt visst sin orsak i det kända förhållandet, att jordbruket icke minst i tider av betryck som denna känner verkningarna mindre, då egendomen förfogar över skog och skogsbruket kan hållas uppe. Undersökningarna meddela bl. a. att jordägarna i Svealand och Götaland i genomsnitt äro skuldbelastade till något mer än en tredjedel av bruttoförmögenheten, medan beträffande de undersökta norrlandskommunerna motsvarande skuldbelastning blir något mer än en sjättedel. Undersökningarna ha även givit vid handen att skattetrycket mycket hårt påvilar jordbruket. De exekutiva auktionerna ha i den mån jämförbart utredningsmaterial kunnat framförskaffas ungefär fördubblats mot åren närmast före kriget. Särskilt har en högst betydande försämring under de sista åren ägt rum inom Malmöhus län. De siffror, som jag stödde mitt eget uttalande på, hade också på min begäran lämnats av landshövdingen i detta län, och det var ju också rätt naturligt, att jag i första hand sökte informationer där nere, då det gällde att konstatera jordbrukets betryckta läge med särskilt avseende fäst på den vegetabiliska produktionen. Utredningen bör alltså skingra den villomening, som väl allttjämt finns på sina håll, att den skånska slätten är så bördig, och grödan så givande, att man där ingen hjälp behöver. De av mig gjorda uttalandena om jordbrukets tillstånd och behov äro sålunda ingen omotiverad svartmålning.

När utskottet går att bedöma det inkomna utredningsmaterialet anlägger man till en början den synpunkten att jag med stöd av skillnaden mellan de priser, som jordbrukets produkter för närvarande betinga, och dem, som gällde samma produkter närmast före världskrigets utbrott, skulle lämnat en för mörk teckning av det verkliga tillståndet. Utskottet är angeläget att framhålla att en riktig uppfattning om försämringen i jordbrukets räntabilitet först vinnes genom hänsynstagande jämväl till ökningen av jordbruksproduktionens omfattning, i den mån värdet av denna ökning icke motväges av ökning i produktionskostnaden, men utskottet nödgas i samma andetag erkänna, att det svårligen låter sig göra att i siffror angiva, i vad mån den inträdda produktionsökningen är ägnad att inverka på jordbrukets räntabilitet. Jag måste säga, att jag icke endast i detta anmärkta förhållande utan genomgående finner det karakterisera utskottsbetänkandet, att utskottet så att säga ger med den ena handen, men tager tillbaka med den andra. Vartill tjäna egentligen dessa ändlösa utredningar och diskussioner, egenartade för vårt parlamentariska arbetssätt och politiska kännande och tänkande, då vi, som utskottet självt gör, till slut måste konstatera lägets allvar bekräftat enligt utskottets egna ord av mängden av kompletterande undersökningar ävensom av vad utskottet i övrigt kunnat inhämta? Jag erinrar ännu en gång om hur lågkonjunkturen för jordbruket ytterligare accentuerats, sedan den kungl. propositionen tillkom, och att priset därvid även hårt drabbat vissa betydande animaliska produkter, medan å andra sidan man i utskottet endast i ett fall kan påvisa något prisfall att tala om i fråga om jordbrukets egna förnödenhetsartiklar, nämligen fodermedel, en förnödenhetsartikel, som i den animaliska produktionen kompenserar en höjning av spannmålspriserna. Utskottet erkänner också, att såsom jag redan påpekat, detta svenska jordbruk, — som enligt utskottets utredning och senaste tillgängliga siffror från 1927 vore skuldsatt till 49.3 procent av taxeringsvärdet, en siffra, som i betraktande av det alltmer försämrade läget måste högst betydligt uppräknas — står så pass nära ett ekonomiskt sammanbrott, att omedelbart ingripande är av nöden till jordbrukets stödande i olika hänseenden. Och de, som eventuellt fortfarande spekulera i att spela ut den ena kategorien jordbrukare mot den andra, den animaliska pro-

duktionen mot den vegetabiliska. böra låta sig övertygas av utskottets egna ord, att hittills vunnen erfarenhet icke kan sägas giva ett bestämt utslag till förmån för den ena eller andra arten av jordbruk, när det gäller att bedöma dess bärighet och utsikterna för framtiden. Må vara att utskottet, efter att ha sett allt annat än ljust på den animaliska produktionens framtid och funnit sig nödsaknad räkna med en måhända långvarig lågkonjunktur med skärpt konkurrens och ytterligare försvagade avsättningsmöjligheter, likväl anser sig vara berättigat hysa den tron att i alla fall de större utvecklingsmöjligheterna vid ett bedömande av läget på längre sikt äro att finna i en ytterligare förskjutning till förmån för framställningen av vissa animaliska produkter, men jag finner för min del dessa vaga spekulationer i en mycket avlägsen framtid vara en tröst för ett tigerhjärta. Jag har för min del sökt att på bästa sätt komma fram till det verksammaste stöd åt det betryckta jordbruket, där en sådan hjälp befunnits särskilt påkallad och möjlig, och jag vågar påstå att propositionerna i ärendet böra ett ovedersägligt vittnesbörd om att de föreslagna stödaktionerna fördela sig över hela produktionen, utan att på något sätt vilja gynna den ena på den andras bekostnad. Särskilt bör nu, sedan Kungl. Maj:ts samtliga förslag i ämnet föreligga, detta stå klart. Jag kan icke frigöra mig från intrycket, att medan Kungl. Maj:ts sökt samla allt det *positiva* för att åstadkomma det mesta möjliga stöd åt jordbruket, utskottet inriktat sig på att söka hopbringa så mycket *negativt* som möjligt för att kunna reducera denna hjälpverksamhet.

När det gäller att fastställa brödsädesodlingens betydelse har åtskillig strid kommit att stå om det överskott och den brist på brödsäd inom jordbruk av olika storlek, som är för handen, och varigenom skulle följa det direkta större eller mindre intresset för spannmålsodlingen. Tull- och traktatkommitténs beräkningar fann jag vara i avsevärd omfattning missvisande och anslöt mig till resultatet av den överarbetning, som verkstälts på mitt uppdrag. Inom utskottet har det tydligen varit en bestämd ovilja mot att dela denna min uppfattning, och statistiska centralbyrån har på utskottets uppdrag verkställt en ny beräkning av det salufria överskottets storlek. Lantbruksstyrelsen har ägnat denna statistiska centralbyråns utredning en ingående kritik, som jag för min del finner övertygande. Många och starka skäl tala för att lantbruksstyrelsen kommer betydligt närmare verkligheten än statistiska centralbyrån. Jag kan icke heller finna annat än att utskottet självt, trots att man hållit sig i underkant vid beräkningarna, likväl nödgas bestyrka det berättigade i den kritik, som jag i propositionen riktade mot tull- och traktatkommitténs beräkningar. Jag har den uppfattningen att en väsentlig anpart av skillnaden i det slutresultat, vartill statistiska centralbyrån senast kommit, vid jämförelse med motsvarande beräkningar i propositionen, är att förklara därmed att statistiska centralbyrån räknat med medelskörden för åren 1925—1927, vilket innebär sexton procents skördeökning i förhållande till åren 1913—1917, under det propositionen räknade med tjugu procents ökning med utgångspunkt för skördesiffrorna 1928—1929. Den skillnad, som därutöver kan konstateras, beror uppenbart på att statistiska centralbyrån hela tiden rör sig med minimisiffror. Då utskottet vill stärka statistiska centralbyråns beräkningar genom att framhålla en överensstämmelse mellan dessa och en av direktören L. Nannesson på utskottets uppdrag verkställd undersökning angående ökningen av jordbrukets bruttoinkomster vid eventuellt genomförande av de föreslagna tullförhöjningarna å vete och råg, vill jag ha sagt, att direktör Nannessons beräkningar uppenbart bygga på ett alltför ringa material, för att hans slutledningar skola kunna tillerkännas något större värde. Direktör Nannessons saluöverskott äro säkerligen för små, då han lagt siffrorna från de sista två åren till grund — år då den dåliga skörden i stor utsträckning gick till utfodring.

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Direktör Nannesson understryker själv i slutet av sin p. m. att det av honom »framlagda undersökningsmaterialets ringa omfattning givetvis icke berättigar till att därav draga några alltför långt gående generella slutsatser angående den här behandlade inkomstökningens storlek vid jordbruket i allmänhet».

I fråga om stödet åt spannmålsodlingen föreslår Kungl. Maj:t *i första hand en tullhöjning och i andra hand ett inmalningstvång* i fråga om vetet. Kungl. Maj:t har därvid sökt att som det primära säkerställa ett bättre pris och bereda den omedelbara lättnad, som utskottet är ense med Kungl. Maj:t om är av högsta nöd. Man har bland de obotfärdigas många förhinder anført, att denna hjälp uträknad i kronor och ören per lantbrukare och brukningsdel endast skulle bli en helt ringa penning. Det förefaller mig som om dessa kritiker skulle räkna med ett väsentligt lägre penningvärde än det, som jordens brukare i allmänhet måste utgå ifrån.

Kungl. Maj:ts krav på tullhöjningar ha icke vunnit utskottsmajoritetens bifall, men i det uppkomna tvångsläget har en majoritet samlats om ett framfört krav på att genom ett vid jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag väsentligen utökat och i första hand framfört inmalningstvång för såväl vete som råg bereda spannmålsodlingen något av den nödvändiga lättnaden. Då utskottet sålunda motsätter sig de tullkrav, som skulle givit spannmålsodlingen ett bättre pris, har utskottet brutit ut den viktigaste delen i regeringens omfattande hjälpprogram.

I konsekvens med sin avvisande hållning gentemot allt tullstöd har inmalningstvånget kommit att gälla icke bara vetet utan även rågen, som annars enligt utskottet skulle blivit utan varje hjälp. I valet mellan ingenting alls eller det av utskottet förordade inmalningstvånget måste jag givetvis välja det senare. Det ger dock under förutsättning av beräknad effektivitet en viss hjälp. Jag vill dock framhålla att det icke var utan tvekan jag gick in för ett inmalningstvång, det skall jag öppet erkänna. Kungl. Maj:t räknade också med detta inmalningstvång såsom en nödfallsåtgärd i andra hand, då jag hela tiden hoppats och trott på möjligheten att kunna komma till en uppgörelse med kvarnarna, som kunde befria oss från ett så radikalt ingripande i folkhushållningen som i all synnerhet utskottets inmalningsförslag är. Utskottet har självt visat sig förstå dessa betänkligheter, då det i förslaget till förordning angående användande av svenskt vete och svensk råg vid framställning av mjöl i förordningens sista paragraf lämnar Kungl. Maj:t bemyndigande att i stället om möjligt sätta en överenskommelse med kvarninnehavarna.

I fråga om inmalningstvånget har utskottet självt i olika påpekanden visat på de svårigheter, som möta. Utskottet förutsätter också att Kungl. Maj:t skall utrustas med vittgående befogenhet att anbefalla kompletterande åtgärder. I detta sammanhang finner jag mig uppfordrad att ordagrant citera vad utskottet till slut anför i detta stycke å sid. 57.

»Utskottet, som förutsätter, att erforderliga författningar komma att träda i kraft den dag innevarande år Konungen bestämmer, vill i detta sammanhang understryka vikten av att även om inmalnings- och inblandningstvången ej lämpligen kunna — åtminstone ej i hela deras utsträckning — träda i kraft förr än från och med inträdet av den tidpunkt, då konsumtionsår skall taga sin början, exempelvis den 1 november, åtgärder på ett eller annat sätt skyndsammast måste vidtagas för att förhindra, att från de å detta område intresserades sida åtgärder vidtagas, varigenom syftet med den föreslagna tvångsregleringen omintetgöres. Därest så ej sker, riskerar man, att de verkningar man velat nå med ett inmalningstvång kunna under den första tiden efter inmalningstvångets tillämpning bli omintetgjorda.

Utskottet finner ej anledning att närmare ingå på frågan om vilka åtgärder,

som till förekommande av en sådan utveckling böra vidtagas. Utskottet vill allenast uttala, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att i sådant hänseende utan uppskov vidtaga de åtgärder, som Kungl. Maj:t kan finna påkallade.»

Jag kan icke finna annat än att detta uttalande är ur flera synpunkter synnerligen märkligt. Utskottet har i fråga om inmalningen förordat vissa åtgärder och befarar tydligen ogynnsamma verkningar av dessa, men utskottet avstår ifrån att utfärda övergångsbestämmelser och skjuter utan vidare alla dessa besvärligheter ifrån sig, trots det att utskottet måste vara underkunnigt om de begränsade möjligheter, som Kungl. Maj:t förfogar över, då det gäller att söka effektuera utskottets beställning. Kungl. Maj:t må i detta läge vara berättigad att spörja, vilka de åtgärder äro, som utskottet räknar med.

I anslutning till föreliggande motioner uttrycker utskottet sin sympati för införandet av ett av staten garanterat minimipris för svenskt vete och råg, även om utskottet först vill avvakta resultatet av de föreslagna inmalningstvängen och resultatet av 1928 års tullkommitté. Utskottet ställer sig också välvilligt till det motionsvis framförda kravet på en utredning angående införandet av ett statsmonopol i Sverige beträffande handeln med brödsäd. I betraktande av den sympati, som förslagsställarna till det utökade inmalningstvängnet visat för restriktiv politik, förvåna mig icke dessa antydningar om ett fullföljande av tvångspolitikerna ända fram till statsmonopol, men jag måste säga att spåren avskräcka.

Utskottet kommer härefter fram till behandlingen av föreliggande förslag angående bildandet av lagerhusföreningar, uppförande av lagerhus och beviljande av kredit åt föreningarna, och utskottet tillstyrker med vissa mindre jämkningar och oväsentliga ändringar Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet ansluter sig också till Kungl. Maj:ts förslag angående tillsättande av en spannmålsnämnd. Så mycket mera bryta sig emellertid meningarna, när utskottet går att pröva propositionen i fråga om vad den kräver i höjning av gällande tullsatser å spannmål.

Jag finner det vara betecknande för situationen att utskottet på två och en halv trycksida avfärdar hela denna fråga och tydligen anser sig övertygande ha styrkt sitt avslag på Kungl. Maj:ts förslag att genom något, jag vågar påstå *mycket blygsamt höjda* spannmålstullar åstadkomma ett något förbättrat prisläge för den svenska spannmålen.

Utskottet anför allra först att det skulle vara att föregripa riksdagens beslut om en utredning rörande en olika näringar emellan rättvis avvägning av tullskyddet att nu besluta en tullhöjning å spannmålen för jordbrukets stödjande. Som bekant har detta riksdagens beslut resulterat i den s. k. 1928 års tullkommitté. Jag nödgas säga, att jag finner en sådan argumentering vara ett de obotfärdigas förhinder. Vad Kungl. Maj:t begärt är nödfallsåtgärder i ett nödläge. Vi ha krävt denna temporära höjning av spannmålstullarna, då den bevisligen — utskottet har *icke* kunnat jäva detta — är den enda framkomliga väg, som man kan gå, om man skall kunna giva den särskilt hårt betryckta spannmålsodlingen den omedelbara hjälp, som utskottet medger vara av trängande behov. Nu har visserligen utskottet framkommit med ett krav på att denna 1928 års tullkommitté skall förständigas att så påskynda sitt arbete, att »om möjligt» en proposition i ärendet kan föreläggas redan nästa års riksdag, men jag tillåter mig uttala starka tvivelsmål om att det finns någon enda i utskottet, förtrogen med den pågående utredningens omfattning och besvärligheter, som tror att det kan vara *möjligt* att ställa sig utskottets hemställan till efterrättelse. Skall därför jordbruket vänta på resultatet av denna utredning, innan någon lindring får bringas tullvägen, fruktar jag för att de betryckta få vänta icke bara ett, utan två, ja, kanske flera år, innan Kungl. Maj:t och riksdagen äro beredda att taga

Ang. inmalningstväng beträffande vete och råg m. m.

(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.

(Forts.)

ställning till den vidlyftiga frågan om de framtida riktlinjerna för hela den svenska tullpolitiken.

När det gäller här i landet att taga ställning till ett förslag, är det ingalunda sällsynt att man först vill inhämta andras erfarenheter och åsikter, och på samma gång som jag har öppen blick för, hur man kan gå till överdrift med utredningar och undersökningar, finner jag det vara naturligt och klokt att man söker samla så mycket erfarenhet som möjligt och lära av andra. I alldeles särskild grad måste ett sådant behov inställa sig, då det gäller gemensamma svårigheter. Den jordbrukskris, som här närmar sig en katastrof, den övergår stora delar av världen. Alla länder ha mer eller mindre berörts av densamma, och de allra flesta stater av första ordningen i världshushållningen ha också skyndat att träffa åtgärder för krisens mildrande. Jag tillät mig också att i propositionen infoga en hel del upplysningar om sådana åtgärder i olika länder, och jag tycker för min del, att denna redogörelse var mycket belysande och lärorik. Den visade, att tullvägen just var den, som man i allmänhet gått in för. Något annat universalmedel för lättandet av jordbrukets tunga har icke heller uppfunnits eller med framgång prövats i något med oss i produktionshänseende likställt land.

Utskottet har märkligt nog alldeles hoppat över både dessa erfarenheter som de relateras i propositionen och det tillfälle, som här erbjudit sig att komplettera Kungl. Maj:ts utredning på en enligt min mening högst betydelsefull punkt. Utskottet sysslar endast något med vad som skett i Tyskland och Polen i samband med den dumping, som vi utsatts för och ha anledning att vänta oss i skärpt form, men utskottet stannar, som sagt, vid detta. I högerreservationen i denna punkt lämnas en utförlig redogörelse för det tullpolitiska läget i frågan och dess utveckling i ett flertal länder, sedan propositionen tillkommit. Vi få sålunda veta, att den tyska regeringen med stöd av en föga mer än månadsgammal lag redan höjt vete- och rågtullen till icke mindre än femton Mark per 100 kilogram. Samtidigt har man höjt införselbevisen å råg, havre och korn till 9 Mark. Jag skall icke uppehålla kammaren med att redogöra för den mängd tullhöjningar, som dessutom genomförts eller av allt att döma äro förestående i Tyskland till skyddande av landets både vegetabiliska och animaliska produktion, utan hänvisar i detta stycke till den nyss nämnda högerreservationen. I Frankrike fortsätter man likaledes på den inslagna vägen, varom närmare talas i propositionen. I Tjeckoslovakien har införselreglering å spannmål nyligen genomförts, så att numera licens erfordras för införsel av råg och korn samt mjöl. I Polen begäres fullmakt för regeringen att avsevärt kunna höja tullen för vete och vetemjöl. Jugoslavien, vars jordbruk befinner sig i en synnerligen svår kris, på grund av spannmålsprisernas fall och landets ställning som exportland, har tvingats upprätta ett exportbolag för jordbruksprodukter, och mycket betydande krediter uppgivas ha ställts till jordbrukets förfogande. Estland umgås med planer att kombinera ett inköpstvång med en dubbeltariff, och rågen skulle komma att beläggas med samma tullsats som för närvarande utgår för vete eller 10 guldfranes per 100 kilogram. Över allt sysslar man ivrigt med åtgärder för jordbrukskrisens hindrande, och ingenstades synes man sålunda rädas för att begagna tullvägen. Jag måste också fråga, varför vi här i Sverige skola envisas att stänga den väg, som så många andra funnit vara den som först och bäst för till målet?

Utskottet visar sig vara en trogen anhängare av den meningen, att en tullhöjning skulle vara till förfång i stället för lättnad för våra jordbrukare i gemen. T. o. m. de rena spannmålsodlarna menar utskottet endast skulle ha att vänta en i flertalet fall helt obetydlig inkomstförbättring, vilken dessutom skulle komma att uppvägas av en motsvarande ökad belastning på jord-

brukets nödvändighetsvaror. All sannolikhet talar för att utskottet icke har något stöd i verkligheten för detta sitt påstående. Ökningen av levnadskostnaderna på grund av de föreslagna tullförhöjningarna måste bli så liten, så helt obetydlig i hushållen, när man tar i betraktande den allmänna och i många stycken våldsamma nedgången i priset på de flesta livsförnödenheter, att denna ökning icke på något sätt kan motivera ett ökat direkt eller indirekt fördyrande av lantbrukets förnödenhetsvaror. Jag skulle i detta sammanhang vilja framhålla den påtagliga skillnaden i levnadsstandard mellan lantbrukets och industriens arbetare och då även inräknat en stor del av egna företagare inom lantbruket. Utskottet bortser helt och hållet från den uppenbart pris-sänkande inverkan, som landets animaliska producenter måste räkna med på sina varor i samma stund som ett större antal nuvarande vegetabiliska producenter tvingas att övergå till animalisk produktion för att trängas på den redan tränga marknaden.

Vi ha ett tullsystem, och det gäller här endast att använda oss av detta och i någon mån påbygga det. Utskottet synes mena att Kungl. Maj:ts tullförslag äro så blygsamma att de inget stöd skulle bringa åt de hjälpbehovande. Jag tycker verkligen att utskottet i det läget skulle kommit till den slutsatsen att tullhöjningen måste göras än mera effektiv. Utskottet torde redan för åtskillig tid sedan kommit fram till sin uppfattning om det högst allvarliga i krisläget. I betraktande av det fortsatta betydande prisfallet sedan dess, talar allt för att riksdagen, som nu har att fatta beslut, bör i allt och helt godkänna vad Kungl. Maj:ts föreslagit i sin proposition nr 108, Utskottsbetänkandets andliga fäder ha tydligen själva en känsla av att de bjudit alldeles för litet, då de kompletterat sina förslag med krav på utredning om statsmonopol m. m. Även om tullarna nu skulle avslås, kommer kravet på snabba hjälpmedel att bestå och göra sig allt kraftigare gällande, och diskussionen i den för åtskilliga så obehagliga tullfrågan kommer förvisso icke att upphöra. Kvar står nämligen alltjämt behovet av snabba och effektiva åtgärder, och jag känner inga bättre sådana än en tullreglering. Jag tror också så gott om Sveriges folk, antingen det bygger och bor i städerna eller på landsbygden, att jag menar, att det gärna skall bringa det betryckta jordbruket en hjälp, även om denna skulle vara förenad med något offer.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! De omfattande utredningar angående det svenska jordbrukets läge i olika hänseenden, som ha verkställts på särskilda utskottets föranstaltande, ha bragt många och intressanta fakta fram i dagen. Man kan med stöd av dessa utredningar bilda sig en vida riktigare, pålitligare och mer ingående uppfattning om förhållandena än tidigare. Det förvånar mig mycket, att herr statsrådet i sitt nyss hållna anförande visade sig inte ha uppfattat detta. Han tycktes till och med anse, att de upplysningar, han erhållit under hand, vore vida värdefullare än de grundliga utredningar, som utskottet låtit verkställa och som han tycktes tro vara framkallade av begär att komma honom som jordbruksminister till livs. Jag ber att få försäkra herr jordbruksministern, att något sådant begär icke har kommit till uttryck inom utskottet och icke heller förefunnits hos någon av de medlemmar, vilkas tankar jag känner.

Man skulle enligt min mening, som i detta avseende bestämt skiljer sig från herr statsrådets, kunna i korthet sammanfatta utredningarnas resultat på följande sätt: det svenska jordbruket befinner sig för närvarande i en utpräglad lågkonjunktur och har i följd därav att kämpa med stora svårigheter. Men det står absolut icke inför någon *katastrof*, såsom det påståtts i pressen och gjorts gällande i ett visst slag av politisk agitation, av vilken regeringen har tagit ett så djupt intryck.

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
rete och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Den bild av läget, som jag framställde i denna kammare vid remissen av statsverkspropositionen, har av de gjorda utredningarna visats vara riktig i allt huvudsakligt, och de kritiska anmärkningar, som riktats mot bristen på sakligt underlag för regeringens propositioner, ha i mycket stor utsträckning bekräftats. Särskilda utskottets majoritet, som redan från början var inställd på att finna motiv för sitt särskilda recept, inmalningstvången, och som sålunda kan anses ha varit predisponerad att tolka föreliggande fakta med en icke alltför ljus färgläggning, framhåller (på sid. 21 i betänkandet), att en betydande anpassning efter konjunkturläget redan skett, i det bland annat en besparing i driftkostnaderna med i runt tal 20 kronor per hektar ägt rum vid de kontrollerade jordbruken från femårsperioden närmast före kriget till femårsperioden 1924—1929. Utskottet säger härom: »Vad nu anförts berättigar enligt utskottets mening till den slutsatsen, att även om läget för jordbrukets utövare är bekymmersamt, det dock icke är av den svårartade beskaffenhet, som enbart en jämförelse av jordbrukets produktpriser och produktionskostnader för närvarande och vid tiden före världskriget kan synas giva vid handen.» Jag har icke medverkat till avfattningen av utskottets uttalande i denna punkt. Det förefaller emellertid, som om det anförda skulle vara riktat mot hans excellens herr statsministerns uttalanden i remissdebatten, där han utgick just från noteringssiffror och absoluta tal, då han ville motivera framläggandet av regeringsförslaget. Utskottet tillägger i nyssberörda sammanhang: »Att läget icke desto mindre är allvarligt, synes utskottet obestridligt och bekräftas av de kompletterande undersökningar angående jordbrukets ekonomiska läge, som utskottet låtit verkställa, ävensom av vad utskottet i övrigt kunnat inhämta.»

Jag kan icke annat än underskriva även den sist anförda satsen i vad den avser vissa grupper av jordbruk, men såsom strax skall visas, äger den icke generell giltighet. Dessutom finner jag allting tyda på att den anpassning till ett nytt jämviktsläge, som är i full gång i hela det ekonomiska livet, kan för jordbrukets del ske lättast och snabbast utan tillgripande av sådana handelspolitiska åtgärder, som regeringen föreslagit, och även utan den partiella återgång till krigstidshushållningen, till vilken utskottets majoritet anslutit sig i den föredragna punkten. Såsom jag senare ämnar närmare utveckla, äro dylika mått och steg så långt ifrån gagneliga, att de tvärtom måste anses i hög grad hinderliga för jordbrukets uppstigande ur konjunktur dalen, samtidigt som de äro ägnade att skada vårt lands ekonomi i det hela.

Särskilt med hänsyn till vad herr statsrådet nyss yttrade och då en riktig uppfattning av jordbrukets verkliga läge är av utomordentlig betydelse för bedömandet av en hel rad av de spörsmål, som riksdagens kamrar nu gå att behandla, anser jag mig berättigad att, innan jag går vidare, fästa kammarens uppmärksamhet på den i flera olika hänseenden mycket intressanta utredning, som verkställts av kammarrättsrådet Kuylenstierna och länsassessorn Lundevall angående skattebelastningen å olika slag av jordbruk inom skilda delar av landet. Den är tryckt som bilaga J till utlåtandet nr 2. Som en biprodukt till den däri gjorda utredningen om beskattningsförhållandena, vilken redan i och för sig är ytterligt intressant, har framkommit ett klarläggande av jordbrukarnas skulder, nettoförmögenhet och nettoinkomst i de undersökta kommunerna 1928, allt enligt självdeklarationer och taxering 1929.

Undersökningen i fråga omfattar 24 typiska jordbrukskommuner, därav 6 i Östergötlands län, 7 i Malmöhus län, 5 i Skaraborgs län, 3 i Västmanlands län, 2 i Gävleborgs län och 1 i Västerbottens län. I undersökningen ingå sammanlagt 2,646 ägare och 419 brukare. Materialet är ej så omfattande, som önskvärt hade varit, men det säger dock betydligt mycket mera än de på annat ställe redovisade bokföringsresultaten, eftersom det omfattar *samtliga* jordbruk

inom respektive kommuner och ej blott sådana, som äro anslutna till bokföringskontrollen.

Vad är det då, som framgår av denna undersökning? Låt mig, mina herrar, med så få siffror som möjligt besvara denna fråga. Genom att här meddela resultaten besparar jag herrarna besväret att läsa utredningen.

För samtliga de undersökta kommunerna utgjorde skulderna för *ägare* till jordbruksfastighet 39.1 procent och för *brukare* 16,1 procent av fastigheternas taxeringsvärde. Nettoförmögenheten för samma grupper var för *ägare* 89 procent och *brukare* 20 procent av taxeringsvärdet.

Nettointäkten av jordbruksfastighet utgjorde i genomsnitt för samtliga grupper i samtliga kommuner 6.2 procent beträffande *ägare* och 3.2 procent beträffande *brukare*, allt av taxeringsvärdet för av dem ägda eller brukade fastigheter.

Jag ber herrarna särskilt lägga märke till att uppgifterna om både skulder, förmögenhet och intäkter äro byggda på vederbörande jordbrukares egna deklARATIONER för beskattningen och att det därför icke kan antagas, att uppgifterna äro felaktiga i så måtto, att skulderna äro för lågt eller förmögenhet och inkomster för högt upptagna, emedan överdrifter i sådan riktning skulle medföra en för hög beskattning av deklaranterna. När det gäller att bedöma jordbrukarnas läge, torde därför inga mer tillförlitliga uppgifter än de föreliggande stå att erhålla genom en undersökning av samma begränsade omfattning som den åsyftade. Jag beklagar endast, att regeringen inte hade funnit lämpligt att redan på ett tidigare stadium låta verkställa en sådan utredning, helst då omfattande flera år för samma kommuner. Man hade på så sätt kunnat få en helt annan uppfattning än som nu är möjligt beträffande särskilt förändringarna i jordbrukarnas förmögenhetsförhållanden, i fråga om vilka inom parentes sagt de mycket diskuterade uttagningarna i sparbankerna säga oerhört litet, i synnerhet som de inestående beloppen samtidigt med uttagningsöverskotten ha stegrats tack vare tillagda räntor och stegrats så mycket, att faktiskt hos sparbankerna i jordbrukskommunerna icke hela räntan har blivit förbrukad.

Jag återvänder emellertid till den utredning, som jag nu behandlar. Talet om att *hela* jordbrukarklassen är utarmad och står inför ekonomisk ruin kan mot bakgrunden av de anförda siffrorna avfärdas helt enkelt som ett verklighetsfrämmande prat. Så långt hålla siffrorna.

Går man att närmare studera de olika storleksgrupperna av jordbrukare inom det undersökta materialet, finner man emellertid, som naturligt är, väsentliga svängningar kring de angivna medeltalen. Om vi exempelvis betrakta sammandragsuppgifterna för kommunerna i Svealand och Götaland, konstatera vi, att ägarnas nettointäkt av jordbruksfastighet varierar mellan 10.4 procent för gruppen jordbrukare med upp till 5 hektar åker och 2.8 procent för gruppen med över 50 hektar åker, sålunda en mycket avsevärd skillnad. Grupperna 5—10 hektar och 30—50 hektar ha ett netto av respektive 8.2 och 3.6 procent. Och mellangruppen 10—30 hektar stannar vid 5.1 procent. Medeltalet för ägarna i Svea- och Götaland, som tillantalet äro 1,395, blir endast 4.4 procent. Denna grupp jordbrukare hade som nämnt en nettoförmögenhet motsvarande 80 procent av taxeringsvärdet. Skulderna utgjorde 44.5 procent av taxeringsvärdet eller ungefär en tredjedel av bruttoförmögenheten. För att ge en mera konkret föreställning om läget kan jag meddela, att nettoförmögenhetens absoluta belopp var något över 33 miljoner kronor, d. v. s. 24,372 kronor per ägare av jordbruksfastighet. För småbrukargruppen stannade den vid något över 5,000 kronor, men för dem, som innehade över 50 hektar åker, steg den till nära 90,000 kronor, allt i medeltal per jordbrukare inom varje grupp. För min del kan jag, mina herrar, inte finna annat än att dessa siffror äro ganska talande. Om den konstaterade förmögenheten vore jämnt fördelad inom de olika grup-

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.

(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

perna, funnes det sannerligen intet skäl att klaga. Jag kommer till bedömandet av den verkliga fördelningen alldeles strax.

De genomsnittliga inkomster, som framgå ur deklarationerna, äro i kronor räknat, särskilt för de minsta storleksgrupperna, låga och stanna även för de två högsta storleksgrupperna vid icke fullt 2,000 kronor för gruppen 30—50 hektar och för gruppen över 50 hektar icke fullt 3,000 kronor i genomsnitt per ägare. Härvid är dock att märka att, som herrarna veta, naturaförmånerna, exempelvis bostaden, pläga taxeras rätt lågt — i varje fall väsentligt lägre än vad löntagare, som måste hyra, ha att betala för likvärdiga bostäder. Därför bör man givetvis göra en korrektion både med hänsyn härtill och till den omständigheten, att de av gårdsägarna förbrukade jordbruksprodukterna och åttnjutna förmånerna äro upptagna till så att säga engrospriser, under det att de icke jordbrukande konsumenterna få betala minutpriser, men båda ha samma gagn av de förbrukade produkterna. Det föreligger ingen utredning om hur stor denna korrektion bör vara, men den förbättrar den siffermässigt angivna ställningen för jordbrukarna i icke obetydlig grad.

Om man ser på bokföringsresultaten, kommer man för bokföringsåret 1927—1928 till en förräntningsprocent av blott 1.4 för södra Sverige och 1.3 för mellersta Sverige mot respektive 2.2 och 2.3 för året förut. I deklarationsåret 1928 ingick sålunda delvis en period med exceptionellt dåligt resultat, och dock nådde i vad södra Sverige angår inkomsten över 4 procent i genomsnitt för alla de i utredningen ingående ägarna av jord.

De i den nu föreliggande utredningen konstaterade inkomsterna fördela sig naturligtvis även rätt ojämnt på olika landsdelar. Skånekommunerna visa väsentligt mycket sämre siffror än de övriga.

Vilka slutsatser kan man då draga ur de siffror, jag här meddelat, och ur utredningen i övrigt? Såvitt jag kan förstå, framgår i främsta rummet det mycket betydelsefulla förhållandet, att de rådande svårigheterna drabbat synnerligen ojämnt. Jordbrukarna i vissa trakter stå sig alltjämt relativt gott, i andra trakter sämre, men en väsentlig skillnad gör sig gällande även mellan olika individuella jordbruksföretag i samma kommun. Det finner man vid en jämförelse med bokföringsresultaten. Om man vill finna bot mot svårigheterna, gäller det sålunda att ingående studera de faktorer, som ha inverkat till att frambringa skiftningarna i avkastning och att söka anpassa hela näringen efter tidslägets krav.

Tullar, inmalningstvång och andra liknande åtgärder äro fullständigt odugliga, när det gäller att hjälpa i ett så komplicerat läge som det av mig nyss skildrade. De passa möjligen för en viss medeltyp, liksom Prokrustes' beryktade säng. Det stora flertalet måste antingen med våld sträckas ut, andra måste stympas, för att jätten Prokrustes, det vill i detta fall säga staten, skall bli nöjd. Tullar — och inmalningstvånget är ej en bit bättre ur nu ifrågavarande synpunkt — framkalla ekonomiskt oberättigade omkastningar i driften, öka inkomsterna för näringsidkare, som alls icke kunna göra anspråk på en sådan ökning, men sänka dem samtidigt för andra, som ha anspråk på att få arbeta i fred efter metoder, som de funnit vara för sig fördelaktiga och som därigenom även äro fördelaktiga för landet.

Om regeringen hade velat göra något av verklig nytta för jordbruket och landets ekonomiska liv i det hela, så skulle den följaktligen icke ha föreslagit vare sig tullar eller inmalningstvång utan genom en grundlig och sakkunnig undersökning ha utrönt det verkliga läget inom landets jordbruk och sökt komma till en föreställning om, hur den i nuvarande konjunkturläge nödvändiga anpassningen av näringen borde ske.

Hur felaktigt regeringen och utskottets inmalarmajoritet lagt upp det föreliggande problemet, då de inriktat sin huvudsakliga uppmärksamhet på spann-

målsfrågan, framgår bäst av de utredningar, vilkas resultat utskottet självt meddelar (på sid. 24 i utlåtandet nr 2) angående saluöverskottet av spannmål och animaliska produkter bokföringsåret 1927—1928. För jordbruk av upp till 10 hektar utgjorde detta saluöverskott 29 kronor för växtprodukter och 289 kronor för djurprodukter. Så långt upp på arealskalan som i gruppen 50—100 hektar voro motsvarande tal 60 kronor för växtprodukter och 298 kronor för djurprodukter. I storleksgruppen med över 100 hektar åkerjord, d. v. s. de egentliga spannmålsodlarna, var saluöverskottet av spannmål 81 kronor och av djurprodukter 188 kronor. Allt per hektar räknat.

En ändring av priset med 10 procent, i vilken riktning den nu må gå, betyder sålunda till och med för de högsta storleksklasserna mer än dubbelt så mycket, om den inträffar å djurprodukter, som om den inträffar å växtprodukter, och för den lägsta storleksklassen betyder den ända till tio gånger så mycket, om den inträffar å djurprodukter, som om den inträffar på växtprodukter. Vad angår de allra minsta, som inte sälja några produkter att tala om, så kan man helt bortse från dem. I den mån en tullförhöjning eller ett inmalningstvång komme att fördyra den animaliska produktionen eller genom skenfagra lockelser förmå jordbrukarna att mera än nu kasta sina krafter på spannmålsodling, äro de sålunda utan tvivel till den största skada för jordbruksnäringen och dess räntabilitet. Endast i den mån som de nu föreliggande förslagen i deras helhet syfta till att förbättra den animaliska produktionen, förbilliga den och trygga avsättningen av dess produkter, innebära de något gagneligt och framtidsdugligt.

Regeringen har, när den — tvärtemot herr jordbruksministerns djupt pessimistiska syn på den animaliska produktionens framtid i vårt land — föreslagit åtgärder rörande mejerihanteringens förbättring, fått i det stora hela enhälligt anslutning från det särskilda utskottets sida. Endast på en punkt, nämligen de s. k. kyllagerhusen, förekomma allvarliga invändningar, nämligen av mig själv och herrar Björnsson, Berling och Bergström. På denna punkt är emellertid den av regeringen förebragta utredningen sällsynt underhållig, så att det enligt reservanternas åsikt inte finnes någon möjlighet att fatta ett positivt beslut vid denna riksdag, om riksdagen i någon mån vill följa de sunda grundsatser, som den brukar tillämpa, när det gäller uppförande av dyrbara byggnader för statens medel. Jag får tillfälle att återkomma till denna sak vid föredragningen av särskilda utskottets utlåtande nr 3, där jag även ämnar göra några uttalanden av mera allmän innebörd. I detta sammanhang torde det inte vara lämpligt att diskutera en så speciell fråga som den av mig nämnda, vilken jag här fört fram endast för att ställa behandlingen av regeringsförslagen i detta hänseende i riktigt dager.

Även på ett annat område, där de av regeringen föreslagna åtgärderna syfta till en mer differentierad och efter det skiftande behovet av stöd i varje särskilt fall lämpad hjälp, har enighet i princip nåtts i särskilda utskottet. Jag menar kreditfrågans ordnande. Enligt min uppfattning är emellertid den av regeringen föreslagna organisationsformen icke lycklig. Jag har därför nödgats reservera mig och begära, att ett omarbetat förslag måtte föreläggas nästa riksdag. Även till denna fråga torde jag sedermera få återkomma mera utförligt i rätt sammanhang. Jag har med det nu senast sagda blott velat komma fram till påpekandet, att det nu föredragna utlåtandet i koncentrerad form innehåller det mesta av de principiellt viktiga stridsfrågorna.

Av vad jag redan anfört torde med tillräcklig tydlighet framgå, att jag på det bestämdaste måste motsätta mig såväl inmalningstvång som tullar. Den av mig förut under riksdagen framförda kritiken av regeringens förslag i dessa hänseenden har icke blivit i något hänseende rubbad under den fortsatta behandlingen av frågan. Inmalningstvånget har nästan i allt lika stora ekono-

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

miska olägenheter för samhället som höjda tullar, men i tillämpningen kommer det enligt min mening att visa sig så monstruöst, att det i motsats till en tullhöjning mycket snart kommer att göra sig omöjligt både i konsumenternas och jordbrukarnas ögon. Höjda tullar äro i så måtto farligare än inmalningstvång, att den stora allmänheten icke är i stånd att bedöma deras verkningar annat än i prishänseende.

Herr jordbruksministern beklagade sig över att utskottet i sin framställning beträffande tullarna icke refererat till de högprotektionistiska ländernas — låt mig säga *krampaktiga* — försök att komma ifrån de skadliga följderna av sin egen handelspolitik, genom att ytterligare höja sina tullar, delvis in absurdum. Jag har här i min hand, herr talman, ett litet uttalande, som i detta sammanhang kan vara mycket värdefullt att anföra. Det står att läsa i Nya Dagligt Allehanda för måndagen den 26 maj 1930, och det kan, då det går i en riktning, som skarpt strider emot tidningens egen uppfattning i tullfrågorna, näppeligen vara annat än fullkomligt korrekt återgivet. Det är Danmarks minister för handel och industri, som uttalat följande till Nya Dagligt Allehandas medarbetare:

»— Nu förstår ni alltså, att någon jordbrukskris ha vi inte i Danmark. I det fallet äro vi ett lyckligt land, och säkerligen också i många andra hänseenden. De gårdar, som sökt i det längsta uthärda att klara sig på att producera spannmål, ha nu alla gått under. De äro nu till salu. Staten köper dem efter hand och stycker dem; för några veckor sedan köpte staten sålunda Boller gamla herrgård i närheten av Horsens. Av den blir det nu 35 mindre gårdar. Det dröjer nog ej många år, förrän på det sättet alla gamla gods i Danmark äro utstyckade.

— Och vilka komma dit? frågar intervjuaren.

— Alla som kunna driva jordbruk, vare sig de äro bondsöner eller grevesöner eller arbetare. Men de skola kunna sköta en bondgård. Staten hjälper dem med de lån de behöva, och det är utmärkta jordar de få att bruka från de gamla godsens.»

Det intygas sålunda här, att någon jordbrukskris icke existerar i Danmark. Från det andra frihandelslandet, nämligen ifrån Holland, har jag icke heller hört några högljudda klagoskrin på detta område. Klagan kommer ju från de förut högprotektionistiska länderna, och det är dessa, som nu ha gjort sitt allra yttersta för att driva tullgalenskapen till sin höjdpunkt. Det är nämligen så, att politiker i allmänhet äro envisa, och ha de mot avrådanden trätt in på en galen väg, gå de den hellre orimligt långt än de vända om igen och därmed erkänna, att de haft orätt. Detta förklarar mycket av vad som för närvarande händer i en del länder. Men vi få väl se på resultaten om en tid. Efter de siffror, som jag här anför, är det inte värre för det svenska jordbruket än att vi med de stödätgärder, om vilka enighet råder, kunna uthärda under den tid vi måste vänta för att få se, vart det tar vägen exempelvis med Tysklands ekonomi. Jag vågar här spå och låta den spådomen bliva tryckt i protokollet, att man i Tyskland framdeles ingalunda kommer att rosa marknaden, lika litet som man kommer att få rosa den här, om regeringens förslag beträffande tullarna och det av högern och de folkfrisinnade samt bondeförbundarna i särskilda utskottet uppgjorda inmalningstvånget vinner riksdagens bifall.

Under den nu diskuterade huvudpunkten A. förekommer ett synnerligen betänkligt förslag av utskottet, nämligen att hos Kungl. Maj:t begära utredning angående införande av spannmålsmonopol här i riket. Jag kan icke tänka mig, att denna kammare under några omständigheter skulle vilja vara med om en ur jordbrukets, samhällets och det politiska livets synpunkt så riskabel och principvidrig anordning som ett dylikt monopol — hur det nu än månne komma att se ut — skulle innebära. Om så visar sig nödvändigt, skall jag dock se-

nare återkomma till denna punkt. Det vore kanske rent av önskvärt, att hela debatten i fråga om monopolet icke sammanblandas med den allmänna principdebatten, som, om detta sker, kommer att kräva väsentligt mera tid och bliva mera svåröverskådlig än nödvändigt vore. Det är bland annat för att framställa denna önskan, som jag vidrört frågan.

Beträffande de punkter, som röra spannmålslagerhus och spannmålskredit, råder en påfallande enighet inom utskottet. Blott i en detalj har undertecknad jämte ett par andra ledamöter av utskottet en avvikande mening.

Utskottet har slutligen föreslagit skrivelser till Kungl. Maj:t i två för jordbruket synnerligen viktiga hänseenden, nämligen i fråga om tullbördan och den statsunderstödda spannmålsdumpingens motarbetande.

Ja, herr talman, vad jag nu i slutet av mitt anförande haft äran framföra, är en kort och fragmentarisk, men dock i stort sett, hoppas jag, någorlunda upplysande granskning av vad utskottet i det stora hela kommit till och huru linjerna gå. Jag vill för min del hemställa till herr jordbruksministern, huruvida han icke, sedan han tagit del av utskottets utlåtanden, finner det inordnande av ett par av dess medlemmar i kategorien jordbrukets fiender, som han enligt pressreferaten nyligen gjorde sig skyldig till i ett politiskt föredrag, ha inneburit ett väl starkt vanställande av fakta. Det finns i det parti jag tillhör ingen, som vill jordbruket annat än väl. För egen del har jag efter måttet av mina krafter i många år arbetat på att fästa jordbrukarnas uppmärksamhet på nödvändigheten av att bygga upp en riktigt organiserad solid och välskött jordbrukskooperation. Jag har, så gott jag har kunnat, fortsatt detta arbete inom särskilda utskottet. Jag vågar bestämt tro, att om jordbrukarna ville följa de råd att organisera sig rationellt, som nu ingå i särskilda utskottets utlåtanden och som väl även komma att få riksdagens majoritet bakom sig, skulle jordbrukarna därav draga oändligt mycket större gagn än av de många och stora anslag, som utskottet också tillstyrkt i olika hänseenden. Fastän herr jordbruksministern föreslagit inmalningstvång och tullar, som enligt min mening äro skadliga för jordbruket och för landet, anser jag mig icke till honom kunna returnera tillmålet jordbruksfiende. Han har givetvis handlat efter sitt och regeringens bästa förstånd, då han bakade dessa båda politiska skådebröd av mjöl med 70 procents inmalning av ekonomiskt ogräsfrö. Men så tillmötesgående och förstående gent emot herr jordbruksministern och regeringens politiska besvärigheter, att jag avsäger mig bruket av mitt eget förstånd, kan jag icke vara. Därför yrkar jag, herr talman, avslag på utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Häri instämde herr *Ström, Fredrik*.

Hans excellens herr statsministern **Lindman**: Herr talman! Utan att för ögonblicket ingå i något direkt bemötande av vad den siste ärade talaren hade att säga ber jag att få yttra några ord till försvar för den kungl. propositionen och därmed ingå på ett bemötande av vad utskottsmajoriteten haft att anföra i sitt betänkande.

Jag skulle vilja framhålla för kammarens ärade ledamöter, att vi nu stå i begrepp att avgöra ett ärende, som sysselsatt våra tankar mer än någon annan fråga under denna riksdag, och inte bara *våra* tankar, vi som äro här församlade, utan hela den ekonomiskt och politiskt intresserade svenska allmänhetens, och naturligtvis i första hand deras, vilkas ekonomiska och sociala förhållanden i allra högsta grad påverkas av de beslut, som här komma att fattas, nämligen de svenska jordbrukarnas. Det är ingen överdrift att säga, att landets uppmärksamhet i dag är riktad på Sveriges riksdag i högre grad än på mycket länge.

Första kammarens protokoll 1930. Nr 41.

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.

(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Det lär väl icke vara nödvändigt, knappast ens ändamålsenligt, att här fördjupa sig i de förhållanden, som åstadkommit det nuvarande tillståndet inom jordbruket och föranlett Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga de förslag, som nu skola behandlas. Det har utförligt redogjorts för dessa förhållanden i årets statsverksproposition i inledningen till nionde huvudtiteln, liksom i den stora spannmålspropositionen. Särskilda utskottet har i sitt utlåtande nr 2 i allt väsentligt vitsordat riktigheten av den uppfattning rörande jordbrukskrisens uppkomst, utveckling och nuvarande allvarliga beskaffenhet, som därvid kommit till uttryck. Verkställda jämförelser mellan jordbrukets framställningskostnader och salupriser nu och vid tiden närmast före världskrigets utbrott tyda, säger utskottet, på »att en högst avsevärd försämring inträtt i de villkor, under vilka jordbruksproduktionen bedrives». Att läget är allvarligt synes utskottet obestridligt och bekräftas av vissa kompletterande undersökningar, som utskottet låtit verkställa. I förbigående tillåter jag mig anmärka, att resultatet av den stora utredningsapparat, som utskottet satte i gång, väl näppeligen har blivit vad utskottet väntat. Utskottet finner »uppenbart, att jordbruksnäringen för närvarande har att kämpa med en lågkonjunktur, vars upprinnelse kan ledas tillbaka till tiden för den stora deflationskrisen» och som därefter med vissa avbrott fortsatt för att under det sistförflutna året och den hittills tillämdalupna delen av innevarande år inträda i sitt »mest svårartade skede». Jag konstaterar med anledning av vad som tidigare förekommit, att den teckning av situationen, som utskottet ger å sid. 21 och 22 i sitt betänkande nr 2, till punkt och pricka sammanfaller med den, som gavs i propositionen, då utskottet säger, att det »försämrade läget har tydligt givit sig till känna i fallande saluvärden å jordbruksfastigheter, i minskade insättningar och ökade uttagningar i rikets sparbanker» samt i »ökat kreditbehov ävensom ökade svårigheter att ställa säkerhet för lån, att verkställa kapitalavbetalningar och räntelikvider å bekomna lån och att likvidera varuskulder». Det har icke, herr förste vice talman, undgått utskottets uppmärksamhet, att läget under loppet av innevarande år ytterligare försämrats därigenom att priset för fortsatt såväl för spannmål som framför allt för vissa animala produkter, nämligen smör och ägg. Från dessa förutsättningar kommer utskottet till slutsatsen, att läget »är av den natur, att det påfordrar omedelbara ingripanden från statsmakterna till jordbrukets stödjande» både beträffande den vegetabiliska och den animaliska produktionen.

Det är med tillfredsställelse, som jag tager fasta på detta oförbehållsamma erkännande från utskottsmajoritetens sida. Det betecknar en avgjord brytning med den uppfattning, som under ett tidigare skede av krisen ganska ofta kom till uttryck, nämligen att statsmakterna icke borde ingripa i och förhindra eller förrycka vad man brukade beteckna som en nödvändig rationaliseringsprocess inom jordbruket. Det finns heller ingen anledning att förringa betydelsen av de åtgärder till jordbrukets stöd och undsättning, som vunnit utskottets tillstyrkande. Utskottet har — med ett mycket viktigt undantag — i det väsentliga anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag. Åtgärderna för mejerihanterings och smörexportens främjande hava i huvudsak tillstyrkts; att utskottet funnit anledning att utöver Kungl. Maj:ts förslag upptaga ett anslag på 200,000 kronor till förbättring av mejerihanteringen i organisatoriskt och merkantilt avseende, särskilt med hänsyn till ordnandet av exporthandeln med smör, kan ju endast väcka tillfredsställelse med tanke på de stora ekonomiska intressen, som vårt land här har att bevaka. Därest, som det är anledning antaga, utskottets förslag vinner kamrarnas bifall, kommer först och främst att för olika slag av upplysnings- och konsulentverksamhet på mejeriområdet och för smörexporten ställas till förfogande anslag på emellan 400 och 500 tusen kronor. Vidare kommer en statens mejerilånefond på 2 miljoner

kronor att uppläggas, därifrån lån på förmånliga villkor skola utlämnas för anläggande eller modernisering av andelsmejerier. Och slutligen komma genom statens försorg kontrollstationer att anläggas i Malmö och Göteborg för smör och ägg, för vilket ändamål ett reservationsanslag å 4 miljoner kronor uppföres bland utgifter för kapitalökning.

Även propositionerna angående åtgärder för befrämjande av jordbrukets kreditkasserörelse och lantmännens andelsrörelse ha rönt välvillig behandling från utskottets sida. För den sekundära fastighetskreditens och driftkreditens ordnande följer utskottet Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en statens jordbrukskreditkassa med en av staten garanterad grundfond på 15 miljoner kronor, varjämte för jordbrukskasserörelsens befrämjande i olika avseenden å riksstaten uppföres anslag med 200,000 kronor. Sveriges allmänna lantbrukssällskap såsom centralorgan för andelsrörelsen inom jordbruket får slutligen till förfogande ett statsbidrag å 100,000 kronor för revisions- och konsultationsverksamhet samt för upplysnings- och organisationsverksamhet för befrämjande av den ekonomiska föreningsrörelsen på lantbruksområdet.

De i spannmålspropositionen ingående förslagen om upprättande av spannmålslagerhusföreningar och uppläggande av spannmålslagerhus- och spannmålskreditfonder hava vunnit utskottets tillstyrkande. Det är, herr förste vice talman, först när vi komma till den centrala frågan om direkta åtgärder till stöd för spannmålsodlingen, som utskottet avviker från Kungl. Maj:ts förslag, och jag måste uttala mitt beklagande av det slut, vartill utskottet i denna del kommit. Jag tänker därvid mindre på skärpningen av inmalningsbestämmelserna. Även utskottet har ju erkänt, att avtalsvägen vore den lyckligaste. En liten förkänning av de svårigheter, som komma att möta i tillämpningen, får man, då man läser vad utskottet yttrar på sid. 57 i det nyssnämnda betänkandet nr 2 om nödvändigheten av att åtgärder skyndsammast vidtagas »på ett eller annat sätt» för att förebygga en sådan stegring av spannmålsimporten under sommaren och hösten, att syftet med den föreslagna tvångsregleringen omintetgöres. Utskottet har icke funnit anledning att närmare ingå på spörsmålet, vilka åtgärder, som till förekommande av en sådan utveckling böra vidtagas, utan anser att det bör ankomma på Kungl. Maj:t. För egen del tillstår jag öppet, att jag inte förstår, hur det skall gå till, när man inte får höja tullarna, och utskottet självt uttalar på ett annat ställe i sitt betänkande, att en importreglering i form av förbud mot införsel av brödsäd i förening med licensförfarande icke kan tillgripas. Men man vågar kanske förutsätta, att utskottets ärade ordförande sitter inne med kännedom om något sätt att lösa knuten, vilket kan komma Kungl. Maj:t till godo, när beslutet skall föras ut i verkligheten.

Utskottet har vidare i olikhet med Kungl. Maj:t velat inbegripa även rågen under inmalningsbestämmelserna. Icke heller häremot finnes från regeringens sida några allvarigare erinringar att göra. Som prisförhållandena under inflytande av den organiserade tysk-polska dumpingen i senare tid utvecklats sig på rågmarknaden, måste man finna en dylik åtgärd motiverad, om också enligt min bestämda mening otillräcklig, helst därest man, som utskottet gör, utelämnar tullförhöjningen. Då utskottet å sid. 47 i betänkandet uttalar den uppfattningen, att förmalningstvång utgör ett vida verksammare medel att bekämpa den tysk-polska dumpingpolitiken än en höjning av tullsatserna, så tillåter jag mig allenast att erinra, att tullförhöjning i förening med inmalningsbestämmelser väl ändå måste anses utgöra ett verksammare skydd än enbart inmalningsbestämmelser. Det vill alltså synas, som om högerreservanterna bättre än de, som svara för utskottsutlåtandet, hade i denna del förstått att draga de rätta slutsatserna av det försämrade läget på rågmarknaden.

Härmed är jag framme vid den punkt, där utskottsutlåtandet på ett avgö-

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.

(Forts.)

Ang. inmal-
ningsträng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

rande sätt skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, nämligen i fråga om höjning av spannmålstullarna, och jag vill nu i tur och ordning till bemötande upptaga utskottets olika, inbördes ingalunda helt motsägelsefria argument mot Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Utskottet anför först, att den omständigheten, att en sedan år 1928 på riksdagens egen begäran tillsatt kommitté för närvarande är sysselsatt med att utreda frågan om en rättvis avvägning av tullskyddet mellan skilda näringar, talar emot att nu företaga en tullhöjning. Detta uttalande synes mig bekräfta den farhåga, som vi inom det parti, jag tillhör, tidigare givit till känna, nämligen att tullkommittén skulle kunna bli den papperskorg, där man stoppade ner i och för sig välgrundade förslag om förändringar i gällande tullsatser. Utskottet har dock självt medgivit, att läget är av den allvarliga beskaffenhet, »att det påfordrar omedelbara ingripanden» från statsmakternas sida. Jag kan icke heller förstå utskottets mening, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle innebära »ett i viss riktning prejudicerande ingripande». Även med erkännande av den osäkerhet, som måste vidlåda varje beräkning av tullbördans fördelning, visar likväl en genom utskottets försorg verkställd undersökning, att en kraftigare tullbelastning åvilar jordbruket än andra näringsgrenar. Denna undersökning har i så måtto kommit till enahanda resultat som förut tull- och traktatkommittén. Men om nu uppenbarligen tulltaxan är oförmånligen utformad från jordbrukets synpunkt och än vidare den marginal, man här har att röra sig inom, är så bred som såväl tull- och traktatkommitténs som den nu företagna undersökningen utvisar, då förefaller det mig ganska obefogat att säga, att en förhöjning av spannmålstullarna vore för framtiden prejudicerande.

Utskottet hävdar, att de verkställda utredningarna bekräftat, att flertalet av yrkesutövarna inom jordbruksnäringen icke erhålla något stöd eller ökad lättnad genom höjda spannmålstullar. Denna fråga är vid detta laget så genomdiskuterad, att jag icke närmare torde behöva ingå på densamma. Jag kan nöja mig med att hänvisa till den kungl. propositionen och högerreservations klargörande framställning. Det är missvisande att i beräkningen medtaga den stora kategori mindre jordbruk, vilkas innehavare söka sin huvudsakliga bärgning på annat håll. Icke endast majoriteten av jordbruksbefolkningen utan också det övervägande flertalet verkliga jordbrukare tillhöra utan tvivel bruksdelar med spannmålsöverskott till avsalu. Vad åter beträffar utskottets uppfattning, att den inkomstförbättring en tullförhöjning skulle medföra i allmänhet bleve alldeles för obetydlig, vill jag — utan att helt kunna underskriva vad utskottet säger i dessa stycken — allenast konstatera det anmärkningsvärda däruti, att man sålunda låter själva behovets storlek utgöra ett argument mot en om än mindre hjälp. Tillsammans med inmalningsbestämmelserna måste dock ett ökat tullskydd giva jordbruksnäringen som helhet ett välbehövligt stöd.

I detta samband gör utskottet gällande, att en tullförhöjning på spannmål skulle bringa den animaliska produktionen i ett försämrat läge och försvåra en övergång till ökad framställning av animaliska produkter. Utskottet förklarar, att det från jordbrukets egen liksom från allmän nationalekonomisk synpunkt otvivelaktigt vore »oriktigt att motverka en inriktning av jordbruksproduktionen, som enligt de naturliga produktionsbetingelserna framstår som den mest önskvärda». Det synes mig, herr talman, som om denna frimodiga deklaration i slutet av betänkandet lämpligen bör konfronteras med den icke fullt lika frimodiga deklaration, som återfinnes i början av detsamma. Det heter där, att konjunkturläget för den animaliska produktionen för närvarande ter sig allt annat än ljust, att man måste utgå från att jämväl på detta område en av anledningarna till det tryckta läget är att söka i en produktion större än

den aktuella efterfrågan och att man också för den animaliska produktionen måste räkna med en måhända långvarig lågkonjunktur med skärpt konkurrens och försämrade avsättningsmöjligheter. Utskottet gör sig därför i det sammanhanget endast till tolk för en stilla förmodan, att de större utvecklingsmöjligheterna trots allt »vid ett bedömande av läget på längre sikt» äro att finna i en ytterligare förskjutning till förmån för framställning av animaliska produkter. Med denna syn på tingen, då under alla förhållanden en större lönsamhet för den animaliska produktionen endast vinkar i ett avlägset fjärran, torde det vara svårt att säga, att ett beslut om förhöjda spannmålstullar skulle stå i strid med de naturliga produktionsbetingelserna.

När jag är inne på utskottets kritik av tullförslagen, kan jag inte underlåta att påtala den anmärkningsvärda motsägelsen, att medan utskottet i ena ögonblicket slår fast, att höjda tullar icke hjälpa flertalet av yrkesutövarna inom jordbruksnäringen utan snarare förhindra en eljest naturlig anpassning, det likväl är berett att i nästa ögonblick acceptera en ordning — inmalningstvång — som, i den mån denna kritik är berättigad, är behäftad med precis samma brister, ja, i än högre grad, om det ligger någon sanning i utskottets påstående, att inmalningstvång är ett mera verksamt medel än tullar.

Ännu en motsägelse i utskottsmajoritetens argumentering mot tullförslaget kan jag icke låta gå opåtalat förbi. Det är egendomligt, att en tullhöjning, en åtgärd, vilken, enligt vad man ivrigt försäkrar oss, till sin natur är bristfällig och obetydlig, kan få så märkliga verkningar, som det föresvävat utskottet. Det heter därom, att den är ägnad att »öka tullbelastningen på nödvändighetsvaror, av vilka jordbrukarna äro köpare», att skapa ett försämrat läge för animalieproducenterna och att motverka produktionens naturliga inriktning; den ålägger vidare konsumenterna en betungande indirekt beskattning och för i släptåg en allmän uppskruvning av levnadskostnadsnivån inom landet, ja, verkningarna av Kungl. Maj:ts bristfälliga och obetydliga förslag sträcka sig till och med, förunderligt att säga, så långt, att den svenska trävaruindustrin måste reducera priserna på våra skogsägande bönders virke! Disproportionerna äro så påfallande, att envar måste inse, att utskottsmajoriteten i sin åstundan att skjuta sönder regeringsförslaget råkat ut för det ingalunda ovanliga felet att bevisa för mycket. Det är dock icke lätt att göra troligt, att de priser, som konsumenter och industri för kort tid sedan utan svårighet kunde bära, plötsligt skola framstå som en betungande beskattning. En slik uppfattning ådagalägger endast, att man icke är villig att giva Sveriges jordbrukare den enda effektiva hjälpen i det nuvarande onormala läget: bättre betalt för alstren av deras flit och möda. Jag tror icke heller på utskottets svartmålning av tullförhöjningarnas resultat. Tvärtom är jag övertygad om att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag såsom ägnat att mildra och utjämna jordbrukets svårigheter skulle stimulerande inverka på nationens näringsliv i dess helhet.

I de olika uppräknade skälen mot tullförhöjningarna ser utskottet slutligen bland andra omständigheter förklaringen till »de internationella ansträngningar, som pågå för att åvägabringa ett åtminstone temporärt stillestånd med tullmurarnas uppbyggande». Jag måste säga, att i den mån styrkan av dessa skäl låter sig direkt avläsa ur den framgång, med vilken detta internationella arbete har krönts, finner jag dem föga beviskraftiga. Den protektionistiska tendensen i den handelspolitiska utvecklingen har redan framhävts i propositionen och, i vad gäller tiden efter propositionens avlämnande, i högerreservationen. I Tyskland ha spannmålstullarna efter den kungl. propositionens avgivande i trenne etapper undergått förhöjningar. För närvarande har den tyska regeringen erhållit befogenhet att i obegränsad utsträckning höja eller sänka tullsatserna å vete, råg och havre, endast med den inskränkningen i fråga om

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

vete och råg, att ett normalpris av resp. 26 riksmark och 23 riksmark per 100 kg. skall eftersträvas. I enlighet med detta bemyndigande har regeringen höjt tullsatserna å vete och råg till 15 riksmark per 100 kg., vilket betyder ungefär 13 kronor 35 öre — märk väl, mina herrar, *13 kronor 35 öre per 100 kg.*, och jämför sedan denna tull med den av regeringen begärda tullen av 6 kronor! Tullen på havre har redan tidigare höjts till 12 riksmark, alltså ungefär 10 kronor 68 öre eller det dubbla beloppet av den förut utgående tullsatsen och två och en halv gånger så mycket som här är begärt.

Samtidigt med dessa kraftiga justeringar uppåt i tullskalan har tyska regeringen också erhållit rätt att utan hänsyn till tullsatsernas storlek fixera värdet av utförselbevisen för spannmål och vissa andra varuslag, dock med den begränsningen, att utförselbevisen icke få kosta staten mera än vad som varit fallet under närmast föregående budgetår. Utförselbevisen hava i överensstämmelse därmed höjts för råg och havre från 6 till 9 riksmark.

För att vidare underlätta dumpingförsäljningen av råg har Tyskland, som i särskilda utskottets utlåtande omförmåles, träffat överenskommelse med Polen om gemensamt salubjudande av råg på de nordiska ländernas marknad, främst Sverige och Danmark. Man räknar därvid i första hand med ett pris så lågt som kr. 8:40 fob Stettin eller Danzig, men man är beredd att ytterligare reducera priset, om icke dumpingen blir tillräckligt effektiv.

I detta sammanhang vill jag nämna, att svenska regeringen gjort upprepade föreställningar hos den tyska i anledning av rågdumpingen, vilken enligt vår mening står i strid med det i början av detta år gjorda tilläggsavtalet till 1926 års svensk-tyska handelsavtal. Men dessa diplomatiska demarcher ha hittills icke lett till annat resultat än att tyska regeringen förklarat sig beredd att med oss upptaga förhandlingar angående Tysklands utförsel av råg till Sverige.

Vad den handelspolitiska utvecklingen i övrigt beträffar, noterar jag, att Polen givit förordningen om exportpremier å spannmål förlängd giltighet samt att förslag framlägges om fullmakt för regeringen att vid behov höja tullen å vete från 11 till 17.50 zloty eller i svenskt mynt från 4.60 till 7.33 och för vete-mjöl från 16.50 till 30 zloty eller från 6.91 till 12.57. I Frankrike har likaledes en lag från förra året om exportpremier å brödsäd och mjöl erhållit utsträckt giltighet. För ett par dagar sedan har därjämte tullen å vete höjts till 80 francs per 100 kg., motsvarande 11 kronor 72 öre, och enahanda är bilden vart jag vänder mig. Överallt göra sig starka protektionistiska strömningar märkbara. trots alla frihandelsvänliga kongressresolutioner.

Vad har då utskottet att sätta i stället för den förstärkning av spannmåls-skyddet, som Kungl. Maj:t och högerreservanterna ha ansett erforderlig för att höja spannmålspriserna men som utskottet uteslutit, därmed rubbade hela planen för stödaktionen i vad avser spannmålspriserna? Ty icke menar väl utskottet, att inmalningstvängens ensamt är ägnat att garantera jordbrukarna den förbättring i spannmålspriserna, som är en nödvändig förutsättning för att denna odling överhuvud taget skall bli lönande? Av utlåtandet har man icke kunnat bilda sig någon föreställning om i vad mån utskottet anser en prisförhöjning önskvärd och berättigad och i vilken utsträckning en sådan kan komma till stånd genom de av utskottet föreslagna åtgärderna. Utskottets uttalanden äro nämligen icke minst i den delen ytterst motsägande. Å ena sidan uppställer utskottet som mål för statsmaktens åtgärder på detta område beträffande rågen att förhindra, att priserna på den svenska rågmärknaden nedtryckas till och med *under* priserna på den tyska hemmamarknaden. Å andra sidan utdömer utskottet tullinjen bl. a. och icke minst hårt med hänsyn till de förmodade ogynnsamma återverkningarna på brödspriset och därigenom på levnadskostnaderna. Menar då utskottet, att man enbart genom inmalnings-

bestämmelserna kan höja priset å svensk råg i nivå med priset å den tyska hemmamarknaden. och, om så är förhållandet, att detta kan ske, utan att brödriset därav avsevärt påverkas? Det är en av de många dunkla punkter i utskottets resonemang, som behöva närmare belysas, för att man skall kunna förstå dem.

Att utskottet icke är alldeles övertygat om att det förordade systemet med inmalningsbestämmelser ensamt verkar tillfyllestgörande, sluter jag därav, att utskottet ansett sig böra förorda bifall till herr Skölds motion om utredning rörande möjligheten av statsmonopol beträffande handeln med spannmål. Innan man överhuvud taget reflekterar på en så vidlyftig och svårhanterlig apparat, som ett spannmålsmonopol av naturliga skäl måste bli i ett land som vårt, måste det föreligga grundad anledning till tvivel på effektiviteten av de anordningar, som i övrigt stå vederbörande till buds. Är detta mitt antagande riktigt och anser utskottet alltså att ytterligare åtgärder utöver inmalningstvången äro erforderliga, för att spannmålsodlingen i vårt land skall kunna uppehållas, så framstår det onekligen såsom en ytterst betänklig sak, att utskottet ansett sig kunna förkasta en så naturlig och näraliggande åtgärd som en förstärkning av tullskyddet, vilket ju icke är något annat än ett utbyggande av ett redan befintligt system, utan att hava något annat att sätta i stället än en med nödvändighet tidsödande utredning om något så vittutseende och till sina verkningar så svårbedömt som statsmonopol å spannmål. Och jag kan omöjligen förstå, att en i den fria varudistributionen så oerhört ingripande åtgärd som ett förstatligande av spannmålshandeln låter förlika sig med den utpräglade frihandelsuppfattning, som dikterat utskottets avstyrkande av de föreslagna tullförhöjningarna.

Av vad jag nu har anfört torde framgå, att jag icke kan tillmäta de av utskottsmajoriteten anförda skälen mot en tullförhöjning avgörande betydelse. Jag måste tvärtom beteckna majoritetens avslagsståndpunkt såsom mycket svagt grundad. Vid socialdemokraternas ståndpunkt, i vad den skiljer sig från majoritetens i övrigt, har jag icke i detta anförande funnit anledning uppehålla mig, då den ju är av rent negativ karaktär. Den ledande tanken, herr talman, i Kungl. Maj:ts stödaktion har varit att bringa på en gång snar och effektiv hjälp åt jordbruket i dess betryck. Utskottet har självt vitsordat, att läget är sådant, att det »påfordrar omedelbara ingripanden», även om det ännu icke har kommit till »ett ekonomiskt sammanbrott». Högerreservanterna hava ett annat uttryck för samma sak, som jag finner ännu mera slående, då de säga, att »bristningsgränsen i många fall är nådd». Skall då denna bristningsgräns ovillkorligen behöva överskridas? Vad Kungl. Maj:t framför allt har syftat till, är att om möjligt förhindra, att det skulle komma till ett mera allmänt sammanbrott med de oerhörda ekonomiska och sociala förluster, som äro förknippade därmed. Då alltså, herr talman, regeringen har den bestämda övertygelsen, att systemet med inmalningsbestämmelser för att bli till avsett gagn ovillkorligen förutsätter en förhöjning av spannmålstullarna, alldenstund inmalningsbestämmelser utan skäliga tullar icke kunna väntas få de verkningar i prishänseende, som jordbrukets nödläge absolut kräver, kan regeringen ej taga på sitt ansvar att hos Kungl. Maj:t tillstyrka godkännande av ett riksdagens beslut, som innebär inmalningstvång utan tullförhöjning.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Utgångspunkten för de av regeringen föreslagna åtgärderna till jordbrukets stöd är det nödläge, vari vårt jordbruk befinner sig. Man har från olika håll sökt bagatellisera den nuvarande jordbrukskrisen. Man har pekat på att fastighetsvärdena i jordbruket ännu hålla sig uppe på en ganska hög nivå och att jordbrukets skuld-

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.

(Forts.)

Ang. inmat-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

sättning ännu ej är så överväldigande. Utskottet, som dock vitsordar, att jordbrukets ekonomiska förhållanden äro synnerligen bekymmersamma, synes ock anse att man i många fall överdrivit jordbrukets svårigheter. Utskottsmajoritetens ovillighet att tillgripa mera effektiva åtgärder till jordbrukets hjälp synes också bottna i den uppfattningen att svårigheterna egentligen ej äro större för jordbruket, än att de mycket väl kunna i huvudsak klaras upp av jordbrukarna själva.

Men den nuvarande jordbrukskrisen är i allra högsta grad allvarlig, allvarlig icke endast för jordbruket, utan genom sina konsekvenser för hela vårt näringsliv. Prisutvecklingen under de senaste månaderna och under den tid, som förflutit sedan regeringens förslag till stödåtgärder framlades för riksdagen, har på ett i högsta grad oroväckande sätt försämrat konjunkturläget för jordbruket. För ett par månader sedan voro dock de animaliska produkterna uppe i ett tämligen tillfredsställande prisläge. Nu ligger priset å smör, vårt jordbruks viktigaste saluprodukt, 33 procent under den senaste femårsperiodens prisnivå.

Av de i propositionen och i utskottets betänkande framlagda räntabilitetsundersökningarna från flera hundra svenska jordbruk framgår det, att jordbrukets räntabilitet i medeltal under de senaste åren varit mycket låg, omkring 2 procent, d. v. s. vid en skuldgräns motsvarande ungefär halva fastighetsvärdet har nettoavkastningen nått och jämnt räckt till att täcka räntan å denna gäld. Någon ränta på jordbrukarens egen i lantbruket nedlagda förmögenhet har alltså vid den angivna skuldgränsen ej erhållits. Arbetsinkomsterna vid de kontrollerade småbruket och mindre bondgårdarna, där huvudparten av jordbruksarbetet utförts av jordbrukaren och hans familj, ha ej uppgått till mer än omkring 3 kronor per fullgott mandsagsverke, alltså till blott två tredjedelar av den arbetslön, som under samma period utbetalats till jordbrukets lejda arbetare, och till ungefär en tredjedel av de daglöner, som i landsorten utbetalats till industriens grovarbetare, d. v. s. icke facklärd arbetare. Denna marginal mellan jordbrukarnas och den i landsorten bedrivna industriens arbetsinkomster under den senaste femårsperioden vittnar tillräckligt tydligt om, huru litet lönande jordbruket varit både absolut och relativt sett. Att samtidigt många av våra mindre jordbrukare genom att hela familjen deltagit i jordbruksarbetet och genom en ytterligt långt gående sparsamhet med personliga utgifter trots dessa små inkomster kunnat hålla ekonomien flytande och i vissa fall kanske också kunnat redovisa en anspråkslös ökning av sin nettoförmögenhet, är givetvis i och för sig storartat. Men att denna vår till numerären största jordbrukaregrupp skall pressas ner på en levnadsstandard, så låg, att flertalet av våra industriarbetare skulle anse den föga människovärdig, är i och för sig upprörande. Att köpkraften för en så stor del av vår befolkning, som det här rör sig om, pressas ned på detta sätt, måste också i längden skada hela vårt näringsliv.

Men, och det är dit jag vill komma, den låga förräntning och de låga arbetsinkomster i jordbruket, som jag belyst med de här refererade undersökningarna, hänföra sig dock till den senaste femårsperioden med dess i förhållande till det nuvarande prisläget avsevärt gynnsamma jordbrukskonjunkturer. Vetepriset är för närvarande 5 å 6 öre, rågpriset 7 å 8 öre, havrepriset c:a 6 öre och smörpriset 90 å 100 öre lägre pr kg. än motsvarande medelpris under den senaste femårsperioden. Man kan med alla skäl fråga, vilken räntabilitet och vilka arbetsinkomster kunna jordbrukarna påräkna under de nuvarande prisförhållandena, när de kontrollerade resultaten från den senaste femårsperioden varit, redan de, så pass ogynnsamma. Även om vi taga nödig hänsyn till att det senaste prisfallet även minskar vissa utgiftsposter för jordbruket, t. ex. kraftfoderkostnaden, så kan man dock enligt en gjord undersökning uppskatta in-

konstminskningen genom prisförändringarna sedan den senaste femårsperioden till omkring 50 kronor pr hektar vid ett normalt drivet mellansvenskt jordbruk. Har jordbruket under dessa senaste år gett en förräntning av 2 procent och en arbetsinkomst för jordbrukets eget arbete av knappa 3 kronor pr fullgott mansdagsverke, så kan man med nuvarande konjunkturläge vänta en förräntning av 2 å 3 procent och en arbetsinkomst av knappa 2 kronor. Det är emellertid till de nuvarande förhållandena i jordbruket och inte till konjunkturläget under den senaste femårsperioden, som riksdagen nu måste taga ställning, när det gäller att bedöma, vilka åtgärder som äro erforderliga och rimliga för att hjälpa jordbruket.

Innan jag går närmare in på programmet för vad som enligt min mening nu måste göras till jordbrukets hjälp, vill jag något dröja vid orsakerna till det närvarande för jordbruket så ogynnsamma konjunkturläget. I såväl den kungl. propositionen som utskottets utlåtande påvisas, att krisen beror på ett prisfall, som med ytterlig våldsamt träffat nästan alla jordbrukets produkter, medan arbetslöner och prisen å förnödenhetsartiklar såväl för jordbrukets drift som för personlig förbrukning sänkts i ojämförligt mycket mindre grad. Ojämnheten i prissänkningen har också under de senaste månaderna allt starkare framträtt. Mest kännbar är krisen utan tvivel för spannmålsodlingen, som icke blott i år utan även närmast föregående år haft att dragas med i allmänhet låga priser och svårigheter för avsättningen. Jag hänvisar till att, enligt utskottet, priset under april låg för vete 21, för råg endast 7 och för korn 6 procent över 1913 års medelpris, medan det för havre låg 6 och för ärter 18 procent under nämnda års medelnivå. Även dessa siffror visa dock läget gynnsammare än vad det i verkligheten varit. Prisen under 1913 äro nämligen icke typiska för förkrigstiden. Gör man i stället en jämförelse med femårsperioden närmast före kriget, 1909—1913, finner man, att vetepriset under april i år legat endast c:a 3 procent högre samt att samtliga andra spannmålsslag varit lägre än då. Prisen å de viktigaste animaliska produkterna ha visserligen med undantag för nötkreatur och kött under de gångna åren varit någorlunda tillfredsställande. Nu ha emellertid även smör, ost och ägg sedan några månader träffats av så starkt prisfall, att också dessa för närvarande äro nere vid förkrigsnivån. Fläskprisen ha ännu hållits någorlunda uppe, men enligt föreliggande upplysningar är det endast en tidsfråga, när de komma att falla i motsvarande grad.

Orsaken till dessa våldsamma prissänkningar är, såsom också framgår av utskottsutlåtandet, att världsproduktionen stegrats i sådan grad, att behovsökningen icke hunnit hålla jämna steg därmed. Det har sagts, att de svenska jordbrukarna bort i högre grad öka sin animaliska produktion och mindre ägna sig åt spannmålsodling. Med föreliggande fakta för ögonen kan man emellertid näppeligen förebrå dem, att de icke strävat att anpassa sig efter dessa huvudlinjer. Utskottet konstaterar självt, att »medan spannmålsskörden från år 1913 icke undergått väsentlig ökning, mjölkproduktionen ökats från 3,320,000 ton år 1913 till 4,077,000 ton år 1927 och dess värde från i runt tal 290 miljoner kronor 1913 till i runt tal 500 miljoner kronor 1927; att svinstocken ökats från 1,023,000 stycken år 1914 till 1,386,000 stycken år 1929.» Här föreligger sålunda en mycket stor ökning av just den animaliska produktionen, och man torde väl närmast kunna säga, att det är tack vare, att den icke ökats i ännu raskare tempo, som priserna å dess alster icke pressats ned starkare och hastigare än som skett.

Det är nämligen ett stort misstag att tro, att man obetingat kan öka produktionen av dessa alster och ändå vänta att få avsättning för desamma till oförändrade priser. Visserligen har marknadens förmåga att absorbera ökade mängder av dessa produkter varit påfallande stor, men den är långt ifrån obe-

Ang. inmal-
ningsväg
beträffande
vete och råg
m. m.

(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

gränsad, såsom mången synes ha trott, och har för tillfället tydligen stoppat upp, något som ej heller är ägnat att förvåna, enär konsumenterna i utlandet genom den ständigt ökade tillförseln blivit allt rikligare tillgodosedda med varor. Av publicerad statistik framgår, att importen av smör till samtliga importländer från 1925 till 1929 ökats med sammanlagt c:a 80 tusen ton eller 20 tusen pr år, samtidigt med att priset å den engelska marknaden under samma tidsperiod fallit med i det närmaste 50 öre pr kg. och senare som bekant ännu mycket starkare. Ändå visar importen till England för de fyra första månaderna i år helt obetydlig ökning, samtidigt som importvärdet är mycket lägre än i fjol. Det är tydligt, att marknaden i nuvarande situation icke förmått taga emot ökade mängder smör utan starka prisreduktioner och att produktionen i stället för att ökas borde minskats.

På liknande sätt är det med avsättningen av fläsk. Erfarenheterna från många tidigare tillfällen ha givit vid handen, att marknaden för denna vara lätt blir övermättad vid stark produktionsökning och att prisen därvid bli förlustbringande. Vi äro nämligen för fläskets avsättning nästan helt hänvisade till den engelska marknaden, vars förbrukning icke växlar inom så särdeles vida gränser. Vår fläskproduktion har under senaste året väsentligt ökats, och med stöd av svinräkningar, som blivit gjorda i Danmark och Holland, väntas dessa länders export under nästa år bliva ökad med omkring 25 % i jämförelse med fjolårets. Det beräknas, att denna produktionsökning i de viktigaste exportländerna blir mer än tillräcklig att för en tid framåt pressa ned även fläskprisen till en förlustbringande nivå.

I den mån dessa förhållanden bottna i normal konjunkturväxling och konkurrens, behövde de dock icke ge anledning till så stora farhågor, då de lämnade åt sig själva, så småningom skulle rätta till sig. De största olägenheterna härröra fastmer ur de åtgärder, som vidtagits i olika länder för att skydda sin marknad till förmån för det egna landets alster samt att kasta ut förefintligen överskott för underpris till andra länder. Jag vill relatera en del av dessa åtgärder.

Det land, där man torde gått längst i dylika åtgöranden, är som bekant Tyskland. Där gällde ännu för ett år sedan en tull av 5 mark för vete, råg, havre och malkorn samt 2 mark för foderkorn, varjämte utförselbevis funnos till samma belopp. Dessa tullar ha sedan blivit höjda i olika etapper och utgöra nu 15 mark för vete, råg och malkorn samt 12 mark för foderkorn och havre, och med rätt för regeringen att höja eller sänka tullarna efter rådande förhållanden på marknaden. Utförselbevisen ha också höjts och äro nu för vete 6.5 mark, för råg, havre och malkorn 9 mark. Därjämte har Tyskland infört inmalningstväng samt staten anslagit avsevärda belopp för stödköp i öppna marknaden och organiserat företag för verkställande av dessa stödköp. Också har under statens medverkan och tillsammans med Polen bildats ett exportsyndikat (monopol) för rågexporten m. m. Med tullarna har Tyskland skyddat sin egen marknad, men genom de avsevärt höjda utförselbevisen samt bildandet av exportsyndikatet har det samtidigt utsatt de skandinaviska länderna för en dumpingartad försäljning av särskilt råg men även havre till mycket låga priser. Priset för råg inom Tyskland har sedan föregående höst icke fallit i någon hög grad, blott 1 å 2 svenska kronor pr 100 kg., men de pris, vartill Tyskland sålt råg till oss, ha under samma tid sänkts med 4 å 5 kronor. Under maj månad har rågpriset fritt tyska östersjöhamnar enligt officiella noteringar motsvarat omkring 14.50 kronor pr 100 kg., samtidigt som rågen sålts till 8 kr. och därunder cif svenska hamnar, oförtullad — sålunda för föga mer än halva priset inom Tyskland. Liknande, om också icke fullt så framträdande, ha underbuden varit i fråga om havre. Då denna

hos oss är tullfri, ha underbuden även för denna emellertid blivit för odlarna minst lika kännbara som beträffande råg.

Tyskland har också höjt tullarna för smör, kött, fläsk och svin m. m., varigenom vår export till Tyskland av dessa alster försvåras, och dessutom ha införts höga utförselbevis för fläsk och svin (å resp. 36 och 27 mark pr 100 kg.). varigenom Tyskland kan komma att framdeles utbjuda dessa till låga priser, om produktionen inom landet skulle avsevärt stiga.

Liknande åtgärder som Tyskland har även *Frankrike* vidtagit i fråga om spannmålshandeln, nämligen inmalningstvång samt avsevärda tullhöjningar och rena exportpremier. De för exportpremierna erforderliga medlen tagas ur en av statsmedel tillskapad fond, för vilken anvisats 200 miljoner francs. Med hjälp av dessa exportpremier har vetepriset hållits på en relativt hög nivå inom landet, samtidigt som Frankrikes försäljningar pressat ned vetepriset avsevärt i andra europeiska länder. Belysande härför är, att franskt vete under första hälften av maj offererades för kr. 13.75 oförtullat cif svenska importhamnar, samtidigt som noteringen i Paris motsvarade kr. 18.40 därstädes.

Belgien, som generades av den franska exporten, införde, för att skydda sig häremot, licenstvång för import och transitering av vete och vetemjöl. I *Schweiz* och *Norge* har införts spannmålsmonopol. *Österrike* har såväl glidtullar som utförselbevis. Avsevärda tullhöjningar och andra åtgärder ha vidtagits i *Italien*, *Finland* och de *baltiska länderna*. *Polen* har tullar och utförselbevis för såväl spannmål som smör och beviljar särskilda nedsättningar i järnvägsfrakterna för exportvaror. Ävenså har *Finland* utförselbevis för ägg och fläsk. *England* söker gynna de inhemska produkterna genom märkningsbestämmelser för utländska alster. Att *Nordamerikas förenta stater* vidtagit energiska åtgärder för att befrämja avsättningen av jordbruksprodukterna är allmänt känt. Jag vill endast hänvisa till bildandet av en organisation, vars uppgift bl. a. är att få in farmarna i försäljningsföreningar och till vars förfogande ställts en fond på 500 miljoner dollars. Ur denna anvisas medel för spannmålsbelåning m. m., och den har också i stor omfattning företagit stödköp av spannmål i öppna marknaden.

Man må nu ha vilken åsikt som helst om det ändamålsenliga i de ledande jordbrukslänternas åtgärder för att skydda *sin* jordbruksnäring. Vad vi måste taga ställning till är dessa åtgärders inflytande på vårt eget jordbruk och vårt ekonomiska liv överhuvud taget. Den extrema frihandlaren säger: Det bör icke göras något för att hjälpa jordbruket. Lönar sig icke detta, så må det läggas ned. Den icke jordbrukande befolkningens levnadskostnader få icke fördyras genom några statliga åtgärder till jordbrukets hjälp. Oavsett det inkonsekventa, för att ej säga upprörande i att denna åsikt omfattas av representanter för stora befolkningslager, vilkas ekonomiska standard till stor del är baserad på tullskydd — jag erinrar om den utförda beräkningen över att industritullarna belasta jordbruksnäringen med omkring 35 miljoner kronor årligen — så måste man fråga sig, vilka följder för vårt näringsliv som tillämpandet av denna frihandelspolitik gentemot jordbruket skulle medföra.

En rationell anpassning av jordbruket till det nuvarande prisläget betyder, att vi måste lägga ner den minst lönande åkerjorden, plantera skog å en del, lägga ner kanske 50 procent av resten i permanenta betesvallar och överföra kanske $\frac{1}{4}$ å $\frac{1}{3}$ av jordbruksbefolkningen till annan sysselsättning. Äro de extrema frihandelsvännerna beredda att taga konsekvenserna av denna »rationalisering»? Kan industrien taga emot det befolkningsöverskott, som måste överföras från jordbruket, för att detta skall bli något så när lönande för

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

dem, som stanna kvar vid detta? Äro fackföreningarna inom industrien villiga att släppa in dessa arbetare, som ett till produktionsomfattningen reducerat jordbruk icke kan föda, och att dela sina arbetstillfällen och arbetsinkomster med dessa? Äro skattebetalarna villiga att taga konsekvenserna av det starkt reducerade skatteunderlag i kommuner och till stat, som skulle bli följden av en dylik reduktion och nedläggning av jordbrukets nuvarande omfattning?

Man invänder kanske, att så farliga och omfattande äro ingalunda konsekvenserna av jordbrukets genom det nuvarande konjunkturläget framtvingade rationalisering och anpassning. Jordbrukarna få det välvisa rådet att inskränka spannmålsodlingen, om denna ej är lönande utan ökat tullskydd, och i stället producera så mycket mera animalier. Visserligen ha dessa förespråkare för en utvidgad animalieproduktion litet svårt för närvarande att bevisa lönsamheten i en sådan produktionsomläggning, sedan även smörpriset nedgått så starkt. Hänvisningen till det danska jordbruket såsom mönstret är icke heller så lätt att göra övertygande. Faktum är, att den industrialiserade, på en myckenhet importerat kraftfoder baserade danska animalieproduktionen även under de senaste åren arbetat med en mycket låg vinstmarginal. Under åren 1925—1929 är förräntningen vid de kontrollerade danska jordbruken endast 2.3 %. Försök icke heller övertyga en dansk jordbrukare, att mjölkproduktion till de pris, som betingas av de nuvarande smörprisen, är en lönande affär, även om Danmark på grund av sitt gynnsammare läge alltid kan räkna med både något högre pris för sitt smör och något billigare pris för det importerade kraftfodret, än vad Sverige kan göra.

En konkurrenskraftig mjölkproduktion i vårt land vid nuvarande mjölkpris kan icke uppbyggas på utländsk kraftfoderimport utan måste, om produktionskostnaderna ej skola bli för höga, baseras väsentligen på eget billigt foder. d. v. s. bete och hö. Vi ha även med de senaste årens relativt gynnsamma smörpris varit klara över, att produktionen måste omläggas i denna riktning, om den ej skall bli förlustbringande. Så mycket nödvändigare är denna omläggning med nuvarande smörpris.

Men konsekvenserna av en inskränkt kraftfoderimport och en nötkreaturskötsel, baserad mera på bete och hö, äro minskat behov av mänsklig arbetskraft i jordbruket. Vi stå sålunda åter inför frågan: Var placera den arbetskraft, som vi måste frigöra från jordbruket, om detta vid nuvarande konjunkturläge skall bli något så när lönande och konkurrenskraftigt? Även om här finnas de som förmena, vilket jag icke gör, att det ej vore någon olycka för landet, om vi skulle tvingas att plantera skog på en del av Sveriges åkerjord och lägga huvudparten av den andra i föga arbetskrävande slätter och betesvallar, så kvarstår alltid detta spörsmål: Huru skola vi skaffa sysselsättning till det befolkningsöverskott, som det sålunda rationaliserade och mindre arbetskrävande jordbruket icke kan sysselsätta? Emigrationens möjligheter äro praktiskt taget stängda. Kan industrien taga emot dessa arbetare, som vi måste räkna i tiotusental? Och, även om utvecklingen med eller mot vår vilja kommer att gå i denna riktning, kan den utan katastrofala följder för hela vårt folk genomföras på några år? Alldeles säkert icke. Jordbruket behöves ett andrum, så att det kan rida ut krisen och hinna något så när anpassa sig till de ändrade konjunkturförutsättningarna. Det är inte bara för jordbrukets skull, som en kraftig hjälpaktion måste sättas in. Det är för hela landets. Vi kunna icke överlämna vårt jordbruk att ensamt rida ut den kris, vari det nu kämpar. Det betyder mycket också för vår industri, att jordbrukarna, som dock utgöra bortåt 40 % av landets folkstock, ha pengar, så att de kunna köpa en del av vad industrien producerar.

Det är mot denna uppfattning av läget som jag här har att taga ställning

till de föreslagna åtgärderna till jordbrukets hjälp. Det är enligt min mening statsmakternas plikt att tillse, att jordbrukarna få nödig tid att anpassa sig till de förändrade konjunkturförutsättningarna och att jordbruket får något så när drägliga arbetsvillkor under denna anpassningsprocess. Jordbrukarna ha ej fått eller begärt några arbetslöshetsunderstöd. De nöja sig med arbetsinkomster, som flertalet industriarbetare skulle rata, men vi få icke utlämna dem på nåd och onåd åt en övermäktig utländsk dumpingpolitik.

Tills vi kunna bereda jordbrukarna och jordbrukets arbetare andra, mera lönande arbetstillfällen, måste vi föra en sådan näringspolitik, att de kunna få drägliga arbetsvillkor i jordbruket. Men för att kunna tillförsäkra jordbrukarna dessa arbetstillfällen och arbetsinkomster måste vi se till, att det blir möjligt att upprätthålla jordbruksproduktionen i en viss omfattning. Inskränka vi vår brödsädesodling, lägga ner vår sockerbetsodling och i stället importera billig utländsk vara, så förlora vi arbetstillfällen och arbetsinkomster för jordbruket, som vi ingalunda kunna få ersättning för genom en ökad animalieproduktion. Utsikten att till ett lönande pris driva upp vår animalieexport såsom ersättning för vad vi förlorat är, såsom jag förut visat, synnerligen osäker. Den inhemska marknaden för animalier är sedan länge överfull.

Nu har man inom utskottet gjort sig mycket besvär att påvisa, att de av regeringen föreslagna tullhöjningarna betyda så litet för det svenska jordbruket. Det är alldeles riktigt. Även denna tullhöjning skulle, om den fullt utnyttjas, icke stegra nuvarande råg- och vetepreis till den senaste femårsperiodens medelnivå. Den skulle icke ge jordbruket mer än omkring 10 miljoner kronor. Men att avslå denna tullhöjning, därför att den är alldeles för liten, är väl dock en egendomlig slutsats. Det hade varit mera konsekvent att på grund av den förebragta utredningen föreslå en höjning av tullsatserna. För dem, som här företräda den tullskyddade industriens intressen, borde en tullhöjning, som ger jordbruket endast 10 miljoner och som sålunda ej utjämnar fullt $\frac{1}{3}$ av jordbrukets nettotribut till den tullskyddade industrien, varit lätt att acceptera.

Man har också gjort sig stort besvär att utreda, huru stor procent av jordbrukarna, som kunna förväntas få direkt nytta av en höjd brödsädestull. Faktum är, att en effektiv hjälp till jordbruket måste insättas på den punkt, där den bäst behöves. Måste brödsädesodlingen inskränkas, så kommer detta ovillkorligen att i första hand medföra ökad animalisk produktion och överlag tryckta medelpris å dessa produkter. Det är givetvis riktigt, att de mindre jordbrukarna i våra skogsbygder redovisa litet eller intet saluöverskott av brödsäd. Men det i väsentlig grad på inkomster från skogen arbetande jordbruket har också mindre kännning av den nuvarande jordbrukskrisen. Det är de jordbrukare, som äro hänvisade till det egentliga jordbruket som väsentlig inkomstkälla, vilka drabbats hårdats av krisen och som det nu framför allt gäller att hjälpa.

Man måste också fråga sig, huru det, med hänsyn till förut berörda förhållanden för närvarande överhuvud taget skall bliva möjligt att till lönande priser avsätta de betydligt ökade mängder smör och fläsk, som komma att erhållas, om Sverige brådstörtat ginge över till mera ensidig animalisk produktion. Enligt min mening är detta icke möjligt, ty vi måste betänka, att det finnes andra länder, som också vilja behålla och utveckla sin marknad. Jag vill framhålla, att den internationella handelsomsättningen med smör under åren från 1925 ökats med i medeltal knappt 5 procent per år, vilket också gäller för år 1929. Sistnämnda år ökades emellertid exporten från Sverige med icke mindre än över 40 procent, vilket jag anser vara ett mycket vackert fram-

*Ang. inmalningsträng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)*

Ang. inmal-
ningsväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

steg, helst som det följts av nästan lika stark ökning under innevarande år. Man kan enligt min mening icke forcera en omläggning hastigare, utan måste se till att göra det så småningom, i den mån marknaden kan ta emot de ökade kvantiteterna, ty eljest råkar man in i en mördande konkurrensstrid, där alla få sälja till underpris, och jag tror icke, vi ha fördel av en sådan strid. Samtidigt hyser jag dock den tron, att förbrukningen av smör liksom andra animaliska alster framdeles kommer att ökas i raskare tempo än förbrukningen av spannmål samt att det därvid skall bli rum för ökade mängder svenska produkter på den utländska marknaden. Fördens skull anser jag det också mycket lyckligt, att åtgärder vidtagas, såsom föreslagits, för att stärka de animaliska produkternas konkurrenskraft och att främja dessas avsättning i den tävlan med varor från andra länder, som blir ofrånkomlig. Men vi kunna icke göra något för att höja det allmänna prisläget på dessa alster utomlands, och jordbruket kan inom närmaste åren icke nämnvärt hjälpas genom dessa åtgärder.

Det är att märka, att svenska jordbrukarna nu icke ha att konkurrera blott med de enskilda jordbrukarna i andra länder, utan i realiteten med resp. stater och deras resurser, en strid, som måste bli ojämn, om svenska jordbrukarna icke erhålla verksam hjälp av statsmakterna i vårt land. I andra länder betalar staten direkt ut pengar för att hålla priset uppe på sin egen marknad för att exportera *verkligt överskott* till underpris. Av dessa dumpingförsäljningar blir priset hos oss helt beroende. Jag frågar, kan det vara en orimlig begäran, att det svenska jordbruket får verksam hjälp häremot på den marknad, som vi ha möjlighet att påverka, och när det gäller varor, som vi icke producera i tillräcklig mängd för eget behov?

Hela landet bör stå i den allra största tacksamhetsskuld till den nuvarande regeringen, för att den med uppmärksamhet följt den utveckling, som vi bevittnat på det jordbruksekonomiska området, och för att den framlagt förslag i avsikt att mildra och om möjligt förebygga de ödesdigra följderna, som vi redan ha stark kännning av och som måste förvärras och bliva katastrofala, om inga förebyggande åtgärder nu komma att beslutas. Sedan de föreliggande förslagen framlades, har situationen ytterligare skärpts och behovet av stödåtgärder ökats. I detta sammanhang kan man icke underlåta att fråga sig, vad det ligger för allvar bakom de internationella förhandlingar, som skulle ha till syfte att förebygga konstlade hinder för produktionen och handeln, när man samtidigt erfar och konstaterar, att verkställigheten går i rakt motsatt riktning. Det förefaller, som vi hade en allmän överproduktion på livsmedel, och att de flesta länder i medvetandet härav dock inse betydelsen och den oerhörda vikten av att främst tillgodose den egna konsumtionen genom att så ordna sina förhållanden, att den jordbrukande befolkningen kan bibehållas vid sina utkomstmöjligheter. Skall vår politik föras annorlunda? Skola vi våga taga risken att låta vår egen produktion gå tillbaka, så att vi kanske inom en snar framtid äro beroende av utlandets nåd, om kritiska tider återkomma? Skall detta olycksöde undvikas, böra de nu av Kungl. Maj:t framlagda förslagen av riksdagen accepteras, och dessutom är det att hoppas, att Kungl. Maj:t i fortsättningen med oavslätlig uppmärksamhet följer utvecklingen och leder våra åtgöranden i den riktning, att vi i största möjliga utsträckning kunna bibehålla vår jordbruksproduktion och därvid i främsta rummet inställa oss på att vidmakthålla den produktion, som landet självt har behov utav, och att vi också tillse att, i den mån export bliver möjlig, det sörjes för att betingelserna härför tillgodoses. Det är ingalunda min mening, att jordbrukarna enbart skola lita till statens stöd, utan de måste själva uppbjuda alla krafter för att kunna konkurrera på såväl den inländska som den utländska marknaden med förstklassiga varor, men att de ensamma skola kunna stå ut i den

statliga konkurrens, som etableras från alla håll, det är omöjligt, och det är i denna ekonomiska strid, som stöd nu bör lämnas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

Herr **Linders**: Herr talman! Då den föregående talaren — det kan man ju gott säga — representerade det större jordbrukets synpunkter på den föreliggande frågan, ber jag såsom närmast representerande synpunkterna för det mindre jordbruket att få framlägga några tankar i den pågående debatten om åtgärder i syfte att förbättra jordbrukets läge.

Den föregående talaren sade bland annat, att utskottsmajoriteten och de, som inte ville vara med om de föreliggande propositionerna i hela deras utsträckning, skulle bagatellisera jordbrukskrisen. Jag skulle vilja säga, att så är alls inte förhållandet, utan vi hava sökt se saken på fullaste allvar, men också sökt lägga linjerna för hjälpverksamheten på ett sådant sätt, som inte kan motiveras av någon som helst panikstämning, utan med tanke på att hjälpen skall bringas för att gagna jordbruket i dess helhet och för en avsevärd framtid.

Läget för jordbruket och dess produktion har belysts genom de föreliggande utredningarna, både de, som föregått framläggandet av den kungl. propositionen, och de, som gjorts efter föranstaltande av särskilda utskottet. Jag avstår därför för min del från att tynga protokollet med ett upprepande av siffror och beräkningar, som ju äro tillgängliga för alla.

Orsaken till jordbrukskrisen är ju allbekant, nämligen att då det för ett tiotal år sedan härskade brist på jordbruksprodukter i avsevärd grad, det nu slagit om, så att vi hava överproduktion i åtskilliga avseenden och på grund härav vikande priser. Då den föregående talaren — och det gjorde förresten hans excellens herr statsministern också — verkställde omfattande jämförelser med olika länder och deras åtgärder till underlättandet av jordbrukets ställning, så har man dock ifrån det hållet, såvitt möjligt, underlåtit att göra några jämförelser med länder, som hava med vårt land jämförbara förhållanden beträffande jordbrukets produktion och avsättning av jordbrukets produkter.

Visserligen nämnde den föregående talaren, att de danska jordbrukarna också ha det bekymmersamt. Men om man gör jämförelsen på ett annat sätt, finna vi lätt, att i de länder, med vilka Sverige måste jämföras med hänsyn till de kvalitetsprodukter, som landets jordbruk måste söka avsättning för i främmande länder, anvisas icke den väg om förhöjda tullar, som föreslås i den kungl. propositionen. Man vet ju ganska klart, vilket besked man skulle få från de danska jordbrukarna, om där skulle föreslås likartad hjälp åt deras jordbruk.

Det har också betonats, att den hjälp, som det här är fråga om att bringa genom att tillgripa ett fördyrande av spannmålen genom höjda tullar, är en ringa hjälp åt jordbruket. Den räcker inte till och är inte av någon större betydelse, därom vittna ju de siffror, som föreligga. Man kan ju mycket väl påstå, att Sveriges jordbruk icke står eller faller med detta förslags antagande.

Att tullfrågorna länge bildat så att säga en vattendelare i svensk politik är ju ett allmänt bekant förhållande. I ganska betydande omfattning har väl detta varit beroende på rent principiell inställning till tullspörsmålet. Men det finns även åtskilliga, som inte på något vis äro fanatiker ifråga om ivrandet för protektionistiska åtgärder och inte heller i blindo tro på frihandels välsignelser, vilka betrakta frågan om skyddstullarna mera som en praktiskt ekonomisk åtgärd, som får bedömas efter föreliggande situation.

*Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)*

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Men likaväl som tullfrågan i den svenska politiken ofta varit bestämt parti-skiljande, är det också ett gammalt betraktelsesätt hos tullvännerna att hänföra till näringslivets motståndare varje motståndare till förslag om nya tullar eller tullförhöjningar. Det har även beträffande de här föreliggande spörsmålen ganska tydligt givit sig tillkänna. Särskilt i pressdebatten och den offentliga diskussionen om dessa spörsmål alltsedan i höstas, att de, som inte vilja vara med om att med högre tullar stärka jordbruket i dess läge, de skulle inte ha det rätta intresset för det svenska jordbruket, ja, de ha rent av stämplats såsom jordbrukets fiender.

Detta är naturligtvis ett mycket bekvämt sätt att dela upp meningsmotståndare och meningsfränder i får och getter, eller vad man nu vill använda för uttryck. Det är i själva verket också ganska oförsynt att med denna etikett stämpla en meningsmotståndare, som icke anser en föreslagen åtgärd vara lämplig — jag skulle vilja säga, att det är ännu värre, det är oklokt och ändamålslost att bedöma saken på det viset, i synnerhet som man vet, att många av jordbrukarna själva inte anse sig betjunta av en sådan åtgärd, och att de i själva verket i ganska stor utsträckning inte heller äro anhängare av höjda tullar. I det fallet har en stor del av Sveriges jordbrukare samma inställning som deras yrkesbröder i Danmark och åtskilliga andra länder.

Särskilda utskottets nu föreliggande utlåtande jämte en del av dess utredningar visa oförtydligt, att det ojämförligt största antalet jordbrukare skulle komma att stå med tomma eller så gott som tomma händer vid utdelandet av nådegåvorna från den lindmanska regeringens bord. Jag skulle vilja tillägga, att en inte ringa del av jordbrukets utövare skulle få ekonomisk nackdel av spannmålsfördyringen. (Än flera äro de jordbrukare, som skulle få sin näring försvårad genom foderspannmålsens fördyring. Då härtill kommer, att de ökade inkomsterna för ett fåtal jordbrukare skulle gå ut över de mindre jordbrukarna, som sträva under de mest anspråkslösa förhållandena, så säger det sig självt, att man måste ha bättre skäl för tullmurarnas påbyggnad än de, som hittills ha presterats. Om jag ser på förhållandena i den provins — Skåne — som jag har äran att representera, är visserligen spannmålsproduktionen där betydande, men i de i jordbrukshänseende sämst lottade häradena, där den svagaste jorden är tillfinnandes och småbruket förhärskande, där möter man ett ganska kompakt motstånd mot tullförhöjningarna. Där har man allmänt inriktat sig för en animalisk produktion: smågrisar och fläsk, ägg, smör och ungdjursuppfödning äro produktionsgrenarna. Det är dessa artiklar, som vändas i pengar. Jag har haft rikliga tillfällen att i min verksamhet därnere erfar, att överallt, när man kommer till de små egendomarna, och i synnerhet på de sämre jordbruksområdena, förklarar man, att man inte har någon spannmål till avsalu. Allt vad man kan vända i pengar är animaliska produkter.

Beträffande dessa mindre jordbruk därnere hos oss kan man trots allt säga, att läget under de sista åren icke kan betecknas såsom alldeles oerhört dåligt, än mindre såsom krisartat. Människorna där leva visserligen under enkla förhållanden och få inrätta sin hushållning efter jämförelsevis små inkomster, men alldeles ovanligt besvärligt kan det knappast sägas, att det varit med näringsutövningen under de senare åren, ty de animala produkterna, särskilt fläsk och smågrisar, ha dock varit uppe i sådana priser, att jordbruket i denna del kunnat anses vara ganska lönande. Dessa jordbrukare äro i behov av att inköpa fodersäd för att få tillräckligt till sina djur. För deras vidkommande måste man fråga sig: vad har samhället och vad har jordbruket i gemen för intresse av att betunga dessa jordbrukare med ett par kronors högre pris per 100 kilogram spannmål? Väger jag den vinst, som skulle uppstå för ett fåtal spannmålsodlare, mot de nackdelar, som konstlat förhöjda spann-

målspriser skulle bringa över den animaliska produktionen, måste jag beteckna det resta kravet på högre tullar på spannmål såsom olämpligt, och ett eventuellt genomförande av tullförhöjningar i längden icke nyttigt för landet och det svenska jordbruket. Man skall icke straffa den näringsgren, som bär sig, i tider, då det är motigt och svårt för andra.

Jag kan alltså för min del inte vara med om att lösa de svårigheter, som förefinnas, på det sätt, som regeringen föreslagit i sin tullproposition. Det säges, att om inte läget nu är katastrofalt för jordbruket, så kommer det att bli det, och det är därför man vill vidtaga åtgärder. Ja, dylika hotelser hördes också för några år sedan, då det gällde industritullarna, men de olycksprofetiorerna till trots har det likväl ordnat sig för industrien, och jag tror att det ordnar sig också för det svenska jordbruket om det får hjälp och stöd från statsmakternas sida genom åtgärder, som för framtiden kunna trygga icke blott jordbrukets utövning i landet utan framför allt dess avsättningsmöjligheter, när det är fråga om exportartiklar.

Det förefaller mig som om tullivrarna ha en alldeles för stark tro på statens förnåga att överhuvud taget inverka på jordbrukets lönsamhet. Jag medger däremot att statsmakternas ingripande kan vara av stor betydelse i fråga om organisationen; en hjälp till självhjälp kan vara av betydande nytta.

Liknande synpunkter har emellertid utskottsmajoriteten lagt till grund för sitt förslag att förordna inmalningstvång beträffande såväl vete som råg. Redan det att inmalningstvånget faktiskt blir en tvångshushållning å la kristiden gör åtgärden i högsta grad motbjudande i och för sig själv. Kanske kan det medges att vi under kristiden hade så pass många tillfällen att vänja oss vid tvång, att vi ännu inte ha fått tillräcklig avsmak för det! Men jag vill dock erinra om, att det var inga, som voro ivrigare att påyrka tvångsregleringens upphävande än Sveriges jordbrukare, och det av mycket förklarliga skäl. Jag minns ett tillfälle, då den för riksdagens ledamöter så välbekante politikern F. W. Thorsson till och med offentligt varnade jordbrukarna för att gå till överdrifter i fråga om kraven på upphävande av alla kristidens regleringsåtgärder. Det hörde man inte på vid detta tillfälle. Men nu är man i farten med att försöka vidtaga kristidsåtgärder igen, låt vara att det är i ett begränsat syfte.

Det har sagts och upprepats oupphörligt i den diskussion, som pågått, att ingen borde ha någonting emot, att den inhemska spannmålen i främsta rummet skulle komma till användning såsom brödsäd inom landet. Nej, jag skulle vilja säga, att det är givetvis ingen, som har någonting emot detta. Man är också enig ifrån utskottets sida att förordna ett fritt avtal med kvarnarna om en större inmalningsprocent av svensk spannmål. Det är väl till och med en offentlig hemlighet, att ett av de största kvarnföretagen redan under det tidigare stadiet av denna fråga, då underhandlingar pågingo genom jordbruksutredningen, var beredd att öka inmalningsprocenten i betydande grad, inemot den mängd, som man hade ansett vara nödig för åtgången av den svenska spannmålen. Det skulle givetvis vara betydligt bättre ur alla synpunkter, om man kunde få ett sådant fritt avtal, ty då ha kvarnarna en större frihet ifråga om tillverkning av mjölsorter av olika slag.

Om man emellertid hade, som regeringen i själva verket föreslagit, tagit inmalningstvånget för att det skulle utgöra ett hot, eller rättare sagt en pressning på kvarnintressenterna för en uppgörelse, hade man ju överhuvud taget kunnat förstå saken. Då hade den varit mera ursäktlig än vad den är i den form, i vilken utskottet nu framställer den. Utskottsmajoriteten synes nämligen på fullaste allvar vilja införa en det svenska folkhushållets tvångsmat-

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

ning med brödsorter, som man tycker kan vara lämpliga. Detta kan emellertid få åtskilliga konsekvenser med sig. Utskottet har sålunda gått längre i fråga om utformningen av inmalningstvången än vad regeringen avsett och tagit ställning till. Man får vid bedömandet av denna fråga fasthålla vid, att brödsädesproducenternas organiserade samverkan måste bli den sundaste och säkraste regulatören både i fråga om utbudens mängd och i fråga om gemensamheten i dessa utbud.

För att främja just denna sak har också utskottet enhälligt förordat kraftiga åtgärder för andelsrörelsens främjande och för dess organisering, samt en kraftig majoritet av utskottet förordat inrättandet av spannmålslagerhus och uppläggande av en spannmålskreditfond.

Däremot kan man säga, att inmalningstvången skulle få åtskilliga icke önskvärda konsekvenser. Utredningarna visa, att under det att brödsädesodlingens omfattning inom landet var tämligen konstant under många år, har veteodlingen ökat betydligt på rågens bekostnad. Ur åtskilliga synpunkter har detta ju varit fördelaktigt för jordbruket, därför att vetet har varit lättare att försälja, givit större utbyte och varit lättare att skörda. Det förutsätter ju i själva verket en högre kultur av jorden och bättre växtkraft, så att denna utveckling har varit betingad av jordbrukets framsteg i övrigt. Ett inmalningstvång, ifall det skulle kunna bli effektivt eller med andra ord göra tullarna något så när effektiva, skulle med säkerhet verka på det viset, att veteodlingen skulle få ännu större fördelar på rågodlingens bekostnad. Därav följer givetvis att veteodlingen skulle komma att breda ut sig ytterligare. Om man tänker på att brödsädesodlingen varit något så när konstant till sin omfattning och kommer att vara det även i fortsättningen, så skulle underskottet på råg bli större än för närvarande, medan däremot underskottet på vete skulle minskas. Men detta har en bestämd olägenhet. Det förädlingsarbete, som nu med gott resultat pågått, och som beträffande vetet varit ganska starkt inriktat på att ge större skördar, har man under allra sista åren inriktat sig på att frambringa ett för våra klimatiska förhållanden lämplig kvalitet av vete, som skulle äga större bakkingsduglighet än det nuvarande svenska vintervetet. Men det är klart, att om man vidtar åtgärder för att redan nu försöka särskilt gynnsamställa veteodlingen, skulle inte samma eggelse föreligga för att i förädlingsarbetet söka åstadkomma ett vete, som så småningom kan få konkurrensduglighet gentemot det utländska. Det arbete, som redan är i gång i detta avseende, har dock, såsom utskottet också omnämnt, visat att man annars är på god väg att nå gynnsamma resultat.

Vidare är ju hela systemet med inmalningstvång och mjölinblandningstvång i högsta grad ofullkomligt i sig självt. Det måste helt enkelt bli ofullkomligt; skördeuppgifterna äro ju ofta ovissa och kunna till och med ibland vara oriktiga, hur man än sovrar. Inmalningsprocenten kan på denna grund också bli fullständigt missvisande och felaktig och föranleda ofta återkommande ändringar av inmalningsprocenten, vilket i sin ordning kan åstadkomma växlande mjölsorter. Det skulle säkerligen också många gånger vara svårt att förhindra kvarnarna att slå in på en stegrad produktion under för dem gynnsamma inmalningsperioder. I så fall tror jag, att de, som skulle bli minst nöjda med hela denna historia, skulle vara jordbrukarna själva. Jag vill sålunda beteckna åtgärden såsom varande av tvivelaktigt värde och inbjuda till mycket onödigt krångel.

Det är dock möjligt att i ett visst läge skulle ett inmalningstvång kunna diskuteras, när det gällde en för jordbruket mycket svår period. Men då inställer sig också frågan, under vilka förhållanden man skulle kunna diskutera frågan om ett inmalningstvång. Det har under utskottets arbete tillkännagivits ifrån visst håll, att man under alla förhållanden vore obenägen att disku-

tera ett inmalningstväng under andra villkor än att de nu gällande utförselbevisen på spannmål skulle upphävas. Detta är enligt min mening en fullt berättigad ståndpunkt. Utförselbevisen tillkommo ju för att underlätta försäljningen av den för förmalning till mjöl ensamt för sig mindre lämpliga svenska brödsädesspannmålen, men också för att jordbrukarna skulle kunna göra sig fria beroendet av kvarnarna genom att kunna sälja fördelaktigt även till utlandet. Då var således synpunkten den, att man ville söka en annan marknad för den svenska brödsäden. Det har man ju också i viss mån fått — utförselbevisen i Sverige ha ju i alla fall verkat så, att i Norge har man tack vare den billigare svenska spannmålen kunnat försäkra sig om ett billigare mjöl, och våra vänner de danska jordbrukarna ha tack vare dessa utförselbevis kunnat erhålla ett billigare svinfoder för att därigenom kunna bättre konkurrera med sina svenska yrkesbröder i fråga om animala produkter på världsmarknaden! Men i intet av dessa avseenden ha de verkat så, att man kan anse att de gagnat det svenska jordbruket. Nu vill man samtidigt förbättra avsättningen inom landet genom tvång att inmala den spannmål, som man erhållit utförselbidrag för att avsätta utomlands. Det säger sig självt, att detta är en dubbelverkan, som vid sina tillfällen kan komma att verka ganska ogynnsamt för det svenska hushållet. Regleringen inom landet, som kan komma att beslutas av den eventuella spannmålsnämnden, kan till sina verkningar bli alldeles illusorisk, om man samtidigt skulle låta möjligheten stå öppen att vid vissa tillfällen kasta ut betydande spannmålsmängder tack vare utförselbevisen. Vem som helst måste inse, att detta betyder en förryckning i systemet, som gör, att man överhuvud taget ifrån åtskilliga, som annars icke hade varit alldeles obenägne, dock måste bestämt avvisa varje tanke på det föreslagna inmalningstväng.

Emellertid har utskottet, som vi sett, förordat vissa positiva åtgärder till hjälp åt jordbruket. Det gäller i fråga om understödjande av organisationen, det gäller i fråga om spannmålslagerhus och kreditgivning, men det gäller framför allt i fråga om mejerihanteringens stödjande och dess befrämjande. Pessimistiska uttalanden till trots betyda stöd och utveckling åt den animala produktionen i vårt jordbruk mera för jordbrukets utöware, d. v. s. alla jordbrukare överhuvud taget i landet, än alla tullförhöjningar, och i all synnerhet är varje handtag åt den animaliska produktionens ordnande och avsättning betydelsefull för det mindre och medelstora jordbruket. Varje ökning i priset på mjölk och produkterna av mjölk betyder oerhörda summor för det svenska jordbruket. Vid de kontrollerade jordbruken visar det sig, att växtproduktionen i medeltal under åren 1923—1928 varit 94 kronor per hektar, medan den beträffande djurprodukterna varit icke mindre än 199 kronor per hektar. Det är klart, att med sådana siffror för ögonen blir det uppenbart, att de stödjande åtgärder, som kunna ifrågakomma, verka betydligt jämnare för jordbruket i sin helhet, men i all synnerhet starkare för de sämst ställda jordbrukarna, när det gäller stöd åt den animaliska produktionen än när det gäller spannmålsodling.

Det klagades ifrån den siste ärade talarens sida över, att det hade inträffat prisfall på de animaliska produkterna. Men jag vill därtill säga, att utskottets förslag betyder i det fallet effektivare åtgärder än Kungl. Maj:ts förslag. Det är ju inte på något vis meningen, och det kan man inte återfinna på något ställe i utskottsbetänkandet, då det gäller motiveringen för åtgärder till den animaliska produktionens stödjande, att man vill bryskt och brådslande kasta om från spannmålsproduktion till produktion av animalier. Där får ju utvecklingen själv visa vägen. Men vad som är tydligt är, att på detta senare område betyda åtgärder mycket, mycket mer.

Alltså äro vi ense om, att det bör vidtagas åtgärder för att hjälpa i alla avseenden i de former och i den utsträckning, som man anser för landet gagneligt.

Ang. inmalningstväng beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Utskottsmajoriteten har ju gått sin väg. Kungl. Maj:t har gått sin, och vi reservanter ha i vissa avseenden sökt påvisa svagheten i de förslag, som utskottet framlagt. I den nu föredragna punkten A. 1), som gäller åtgärder för förbrukning av svensk brödspannmål genom inmalningstväng, har jag jämte mina partivänner i utskottet reserverat mig, och jag ber i enlighet med denna reservation att få yrka avslag på utskottets hemställan i denna punkt liksom också avslag på vad Kungl. Maj:t under punkt 2) i sin proposition nr 108 hemställt.

Herr Öhman: Herr talman! Jag skall be att till en början få säga några ord med anledning av ett uttalande av herr Örne under debatten i dag. Han framhöll, att talet om att jordbruket stod inför en katastrof var överdrivet, och han återopade, att den utredning, som det särskilda utskottet införskaffat, hade bekräftat en del uttalanden i optimistisk riktning, som han haft under remissdebatten i år. Beträffande det sista måste jag säga, att det nog är en sanning med modifikation. Herr Örne hade vid remissdebatten bland annat följande uttalande: »Jag har tillåtit mig att flerfaldiga gånger framhålla, att ställningen för flertalet svenska jordbrukare just denna höst på grund av foderskördens storlek och de billiga priserna på köpfoder samt den relativt tillfredsställande prisnivån för animaliska varor måste te sig vida ljusare nu än för ett år sedan. Vad Skåne beträffar är det för de stora gårdarna naturligtvis en nackdel, att vetepriset är så lågt, men till gengäld torde efter vad sakkunniga uppgiva ungefär 90 procent av den rikliga och goda veteskörden kunna säljas till kvarnarna i stället för att som under flera tidigare år i stor utsträckning vara brukbar blott till kreatursfoder.» Beträffande den här uttalade profetian om utsikterna för de stora gårdarna i Skåne kan jag meddela, att den, efter vad jag hört, ej slog in. Herr Örne yttrade emellertid vidare vid remissdebatten: »Varför är det under denna ljusning för åtminstone 75 procent av de svenska jordbrukarna så angeläget för regeringen att binda sig för en revolution i vår handelspolitik, innan den ens är i stånd att lägga fram ett ordentligt material för frågans bedömande? Landstingsvalen bli ju ej förrän i september», etc. Det är ju en nätt blomstermålning det här, men hur håller den färgen mot bakgrunden av de mörka moln, som senare tids våldsamma prisfall framkallat? Herr Örne har även i sitt anförande i dag framställt spådomar. Jag tror, att även dessa nog böra upptagas med en viss försiktighet. Med all min stora aktning för herr Örne tror jag dock, att han ej alltid är så lyckad som profet.

I den kungl. propositionen nr 108 har meddelats en mängd statistiska siffror från olika områden till belysande av jordbrukets läge. Det ligger i sakens natur, att det bör vara mycket svårt att direkt med statistik konstatera graden av jordbrukets betryck. Det är ju så många ovissa faktorer, som man här har att röra sig med. Icke desto mindre fick man enligt min mening av siffrorna i propositionen en ganska klar uppfattning av jordbrukets verkliga läge, såvida man ej hade det redan förut. Denna uppfattning har i stort sett blivit på viktiga punkter bekräftad av den utredning, som särskilda utskottet införskaffat. Det föreligger visserligen en divergens mellan statistiska centralbyråns siffror och siffror, som framlades i den kungl. propositionen. Jordbruksministern har emellertid förut i dag lämnat en förklaring rörande denna olikhet. Men även statistiska centralbyråns lägre siffror jäva i alla fall ej departementschefens uttalande, då han i propositionen säger, att av bruksningsdelar, som äro att hänföra till verkliga jordbruk, nära hälften utgöras av sådana, som hava överskott å brödsäd och som således hava direkt fördel av en tullförhöjning, samt att å dessa bruksningsdelar mera än hälften — departementschefen säger visserligen: »ej obetydligt mer än hälften» — av vår jordbruksbefolkning har sin utkomst.

Jag skall ej upptaga kammarens tid med att söka fördjupa mig i det tillgängliga siffermaterialet. Det behövs kanske inte heller. Det är ju numera allmänt känt och erkänt, att jordbrukets läge är synnerligen svårt och att detta tillstånd varat redan länge. Jag skall endast med några få ord beröra en utredningspunkt, som gäller jordbrukets räntabilitet. I propositionen meddelas siffror, som äro grundade på bokföringsresultat, som lantbruksstyrelsen årligen bearbetar. Siffrorna äro medeltalssiffror för femårsperioden 1923/28 och avse över 1.500 bokslut. De kontrollerade jordbruken ha för denna period i medeltal haft en förräntning å jordbrukskapitalet av endast 2 procent. Denna förräntning betyder, såsom det framhålles i propositionen, att för de jordbrukare, som ändå ej äro värre skuldsatta än att de haft skuldräntor att betala för omkring 40 procent av hela lantbrukets kapital, nettoavkastningen nätt och jämt räckt till för att betala denna skuldränta. Någon ränta på den egna i lantbruket nedlagda förmögenheten har däremot ej erhållits, utan dessa jordbrukares hela inkomst från jordbruket är den arbetsinkomst, som de kunnat förtjäna. För den mängd jordbrukare, som haft starkare skuldsättning än 40 procent, har således nettoavkastningen ej räckt ens till att betala hela skuldräntan. Härvidlag har man dessutom att särskilt lägga märke till två saker: 1) att dessa räntabilitetsberäkningar gälla särskilt välskötta och moderna jordbruk, som således måste antagas ge en högre avkastning än den genomsnittliga, och 2) att beräkningarna ej gå längre fram i tiden än till och med 1928 och således ej omfatta tiden efter den akuta jordbrukskrisens inträdande. Det är mot bakgrunden av denna ytterligt svaga räntabilitet, som senare tiders starka prisfall skall ses. Det är klart, att dessa starka prisfall måste över hövan svårt drabba ett jordbruk, som under en lång tid drivits utan någon egentlig vinst och vid högre skuldsättning måste åsamka jordbrukarna förluster år efter år.

De ha nog rätt, som påstå, att våra jordbrukares motståndskraft nu snart är bruten, och ingen kan med någon säkerhet bedöma, hur långvarig den nuvarande krisen kommer att bli. Vår modernäring kämpar således för närvarande med övermäktiga svårigheter. Med hänsyn till denna närings oerhörda betydelse är det nödvändigt, att den får en snar hjälp och en så pass kraftig hjälp, som vi rimligen kunna bestå den.

Det är därför högeligen att beklaga, att utskottet ej ansett sig kunna godtaga regeringens stödprogram i dess helhet, utan därifrån brutit ut förslaget om höjd tull på spannmål. Spannmålsodlingen är dock den gren av jordbruksnäringen som svårast och framför allt längst har drabbats av konjunkturförändringarna.

För att stärka effekten av en tullförhöjning har regeringen föreslagit införande av inmalningstvång, som avser att säkerställa den svenska brödsädens avsättning. Ett kraftigt stöd åt den animala produktionen är avsett att lämnas genom förslaget till organiserandet och befrämjandet av mejerihanteringen i syfte att förbättra det svenska smörets kvalitet och därigenom öka vår konkurrenskraft som smörexporterande land. En ytterligare stödåtgärd avser befrämjande av jordbrukets kreditkasserörelse, men den åtgärden kan naturligtvis ej i betydelse mäta sig med de båda förut nämnda.

Beträffande alla dessa stödåtgärder kan man emellertid, såsom förut framhållits i dag, säga, att det kommer att åtgå en avsevärd tid, innan de hinna att verka. För smörexportens befrämjande bygger man på att få till stånd en uppryckning av andelsmejerirörelsen, som skall förverkligas bland annat genom en sammanslutning mellan andelsmejerierna i större omfattning än som hittills kunnat ske. Vidare erfordras för kontrollen av exportsmöret, att man skall uppföra kyllagerhus för smör, vilket skall ske genom statens försorg. Inmalningstvånget förutsätter åter, att lantmännen sammansluta sig i lagerhusför-

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

eningar. Till dessa måste medlemmarna satsa pengar. Dessa föreningar skola taga initiativ till uppförande av lagerhus. Staten beviljar för dessa lagerhus lån till större delen av anläggningskostnaderna. Även förslaget till befrämjandet av jordbrukskreditkasserörelsen förutsätter kooperativa sammanslutningar mellan lantmännen.

Det uppställles således mycket stora krav på sammanslutningar mellan jordbrukarna på kooperativ grund. Det blir synnerligen mycket av den sorten på en gång. Nu är det emellertid en känd sak, att våra jordbrukare hittills ej visat någon större förståelse för ekonomisk och organisatorisk samverkan. En sådan samverkan ligger nu en gång ej särskilt för deras mentalitet. För min del känner jag jordbrukarna väl, då jag genom mitt yrke kommit i långvarig och nära beröring med dem. Våra lantmän — detta präktiga släkte — äro i allmänhet rätt så konservativa till sitt kynne, oberoende av vilken politisk åskådning de ha. Redan det, att de ofta bo långt ifrån varandra, bidrager nog till en individualistisk läggning hos dem.

Nu ger man emellertid från socialdemokratiskt håll såsom det allra förnämsta botemedlet mot de nuvarande svårigheterna jordbrukarna den anvisningen, att de skola sammansluta sig och organisera sig. Rådet är naturligtvis gott, men det är säkerligen föga bevänt med det i den nuvarande situationen. Det kommer säkerligen ej att bli lätt att få jordbrukarna att sammansluta sig till en effektiv organisation, och framför allt kommer därmed att dröja avsevärt länge. Det går rakt ej an att härvidlag taga fackföreningsvärlden till förebild. Inom den råder ju helt andra förhållanden.

Under remissdebatten i andra kammaren i år framdrogs mot den ifrågasatta tullförhöjningen den kända invändningen — den går för övrigt igen i särskilda utskottets utlåtande — att en sådan förhöjning innebar en indirekt beskattning av konsumenterna och försvårade produktionen. Hans excellens statsministern replikerade då, att till exempel löneförhöjningar hade samma effekt utan att dessa framkallat någon motsvarande invändning från socialdemokratiskt håll. Häremot gennämde nu en talare — det var herr Ekman — att löneförhöjningarna hade ju arbetarna tillkämpat sig genom sina organisationer, medan samhället stått fullkomligt neutralt under kampen. Beträffande en tullförhöjning vore däremot fråga om att genom direkt lagstiftning bestämma inkomstläget på privatdriftens område för en viss grupp av medborgare. — Inom parentes sagt har dock det frisinnade partiet nu gått in för ett sådant statligt ingripande på privatlivets område, då det förordat inmalningstvånget. — Även herr Ekman gav emellertid vid remissdebatten jordbrukarklassen anvisning på att genom organisationer söka skaffa sig en bättre ställning. Men om nu på grund av särskilda förhållanden jordbrukarklassen helt enkelt ej förmår eller åtminstone ej på lång tid ännu förmår att genom organisationer arbeta upp sig ur det nuvarande nödläget, måste dock ej ändå, i betraktande av denna klass' oerhörda betydelse, det allmänna räcka fram en hjälpande hand?

Jag ber nu att få återgå till de planerade stödåtgärderna, som vunnit utskottets godkännande. Det är naturligtvis överflödigt att påpeka, att då jag beträffande dem anmärkt, att det kommer att dröja, innan dessa åtgärder visa sina verkningar, detta ej får fattas såsom någon kritik. Förutom tullar stå väl näppeligen andra stödåtgärder till buds, och det är ju ofrånkomligt, att dessa andra åtgärder verka först på längre sikt. Härvidlag ligga emellertid stödåtgärderna för smörexportens upphjälpande bättre till, eftersom en aktion för organiserande av andelsmejerirörelsen redan lär vara igångsatt, och dessutom de planerade kyllagerhusen skola uppföras genom statens försorg. Svårare blir det säkerligen att få inmalningstvånget genomfört. En förutsättning härför är, att lagerhusföreningar bli organiserade och spannmålslagerhus

uppförda, men båda dessa saker skola helt och hållet ankomma på det enskilda initiativet, och därför får man säkerligen räkna med att förverkligandet kommer att kräva en rundlig tid. Men nu är det ju framförallt en snar hjälp, som är av nöden, särskilt för spannmålsodlarna. Vi ha dock i en tullförhöjning ett medel, som skulle kunna lämna spannmålsodlarna en snar och avsevärd hjälp.

Inmalningstvånget anses kunna bli av betydelse för prissättningen först sedan lagerhusorganisationen kommit till stånd och man därigenom blivit i tillfälle att begränsa de nuvarande stora utbuderna på hösten, särskilt av vete. Man har beräknat, att inmalningstvånget så småningom kommer att verka därhän, att det nuvarande tullskyddet kan bli till fullo utnyttjat. Detta skulle medföra en prisförbättring av omkring 1 krona 50 öre, vilket belopp motsvarar den ungefärliga skillnaden mellan den nu gällande tullens nominella belopp och det nuvarande effektivt utnyttjade tullskyddet. Men en sådan prisförbättring är ju inte på långt håll tillräcklig. I propositionen har det blivit utrett, att även med det pris, som gällde, då propositionen skrevs, brödsädsodlingen måste vara förlustbringande också i det fall, att nu gällande tull kunde utnyttjas till fullo.

Härtill kommer, att ej ens denna alldeles otillräckliga prisförbättring står att uppnå förr än längre fram i tiden, då lagerhusorganisationen väl kommit till stånd. Det är sålunda knappast något bevänt med den prisförbättring, som ett inmalningstvång ensamt i och för sig skulle kunna medföra. Också har ej något främmande land, som sökt bereda skydd åt sin brödsädsodling, ansett sig kunna stanna vid ett inmalningstvång allena.

Om vi däremot få den föreslagna tullförhöjningen, kan man räkna med att den snart nog åstadkommer en prisförbättring. Hur stor är naturligtvis nu omöjligt att säga. Utförselbevisen komma säkert härvidlag också att få en inverkan. När sedan inmalningstvånget blivit effektivt, kan man förvänta en prisförbättring, motsvarande tullförhöjningsbeloppet plus den för närvarande outnyttjade delen av nuvarande tullskydd — sålunda sammanlagt omkring 3 kronor 80 öre per 100 kilogram. En sådan prisförbättring kommer dock att ge de egentliga spannmålsodlarna en ej så obetydlig hjälp.

Man kunde bättre förstå den aversion mot tullar, som gjort sig gällande, om det här skulle vara fråga om ett ekonomiskt systemskifte, men vi ha ju sedan ett 40-tal år haft jordbruksprotektionism här i landet, och den synnerligen måttfulla tullförhöjning, som det nu gäller, innebär allenast, att spannmålstullarna skola återställas till den nivå, som de hade före världskriget.

För att slippa ifrån en tullförhöjning förordar man nu en åtgärd, inmalningstvånget, som ensamt i och för sig — utan anknytning till en tullförhöjning — kan förväntas bli i det närmaste utan effekt i prisförbättrande riktning, och som dessutom till sin innebörd är minst lika protektionistisk som ett tullsystem. Och dock är det nu föreliggande förslaget om tullförhöjning ej något annat än en lämplighetsåtgärd i en fullkomligt extra ordinär och utomordentligt svår situation.

Hans excellens statsministern har redan träffande kritiserat en del av de argument, som utskottet anfört mot tullförhöjningarna. Jag instämmer med hans excellens däri, att dessa argument äro synnerligen svagt grundade, och till stöd för detta mitt påstående skall jag be att få säga några ord.

Mot tullarna har av utskottet invänts bland annat, att dessa, som det heter, i den mån de åläggas oundgängliga förnödenhetsvaror, utgöra en indirekt beskattning. De träffa hårdast de skattedragare, som ha minst att ge. Detta är naturligtvis riktigt, men värdet av denna invändning beror givetvis helt och hållet på storleken av merbelastningen. Nu har, som bekant, den genom tullförhöjningen åstadkomna ökningen av levnadskostnaderna för ett normalhus-

*Aug. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.*

(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

håll (man, hustru samt tre à fyra minderåriga barn) inom städernas arbetarbefolkning beräknats till cirka 13 kronor 80 öre per år. Detta belopp kan — även relativt sett — med nuvarande löner ej anses vara oskäligt. Härvidlag är dessutom att bemärka, att jordbruksprodukterna höra till våra allra billigaste förnödenheter sedan rätt länge, således även innan de sista katastrofala prisfallen inträffade, och att den beräknade prisfördyringen i själva verket berövar konsumenterna endast en del av den fördel, som de senaste prisfallen fört med sig för dem.

För arbetarbefolkningens välkommande kommer också i betraktande, att en svår lågkonjunktur för jordbruket lätt kan föra med sig också en industriell depression, som kan gå ut över denna befolknings löner. Vad som propositionen ämnat göra för att mildra jordbrukskrisens verkningar för spannmålsodlarna kommer därför nog att i längden bli till gagn även för våra industriarbetare. Nu är det dock fråga om att bereda hjälp åt en till numerären väldig befolkningsklass. Den omfattar över 1 miljon människor. Enligt statistiska centralbyråns beräkningar utgör nämligen antalet personer, tillhörande brukningsdelar, som utvisa överskott å brödsäd, 1,173,313 personer, och av dessa personer tillhör säkerligen numera endast ett fåtal de verkligt burgna.

Betänker man allt detta, borde man väl ändå medge, att olägenheten för andra medborgare av en tullförhöjning väger mindre än det gagn, som man vill vinna för spannmålsodlarna. Från socialdemokratiskt håll har man rekommenderat åt jordbrukarna att anlita kooperativ organisation för att få bättre betalt för vad de sälja. Såsom jag sagt förut, leder nog detta råd ej till åsyftad effekt, åtminstone ej inom rimlig tid. Men om verkligen den anvisade vägen skulle leda till målet, så skulle ju även därigenom åstadkommas en prisfördyring på den stora konsumerande allmänhetens bekostnad, således en indirekt beskattning. Detta skulle visserligen ej ske genom ett statsingripande, men effekten skulle i alla fall bli alldeles densamma som genom en tullförhöjning.

En hel del av de utskottsledamöter, som ej velat vara med om en tullförhöjning, bland annat därför, att den innebär en indirekt beskattning, ha dock visat sig redobogna att främja smörexporten och för ändamålet förordat betydande kapitalutlägg från statens sida. Syftet med denna stödaktion är att åstadkomma en förbättring av priset å exportsmöret, men en sådan prisförbättring för ovillkorligen med sig även en fördyring å hemmamarknaden, ej blott å smöret, utan även å råvaran, mjölken, denna oundgängliga livsförnödenhet. Stödaktionen för exporten innebär således även den en indirekt beskattning, och i det här fallet åtminstone är denna beskattning till ej oväsentlig del åstadkommen genom ett statsingripande. Nu ser man emellertid — dess bättre, må jag säga — bort från ett argument, som man använder som ett tungt vapen, när det gäller att bekämpa tullar. Med konsekvensen är det dock här lika klenkt bevämt med som då utskottet motsätter sig tullförhöjning av det skälet, att prisförbättringen därigenom skulle bli alltför obetydlig.

Ett annat av utskottet åberopat argument är, att flertalet yrkesutövare inom jordbruksnäringen genom tullförhöjningen inte skulle få något stöd eller ökad lättnad, utan tvärtom — såsom utskottet uttrycker sig — ökad börda och stegrade utgifter. Påståendet att flertalet jordbruk på detta sätt skulle bli belastade genom en tullförhöjning har blivit vederlagt genom den av utskottet ombesörjda utredningen rörande antalet jordbrukare med överskott eller brist på spannmål. Såsom i högerreservationen framhålles, kan man vid bedömandet av denna fråga se bort från den betydande grupp jordbruk, som omfatta endast 1—2 hektar. För innehavarna av dessa utgör jordbruket i regel endast en biinkomst vid sidan av förtjänst på annat. Det framhålles vidare i reservationen, att förhållandet är detsamma beträffande en stor del av

jordbruken med en storlek av 2—5 hektar. Av dessa torde för övrigt ett mycket stort antal vara självförsörjande i fråga om brödspannmål. De äro således oberoende av om priserna stiga eller falla. Beträffande den viktiga storleksgruppen om 5—10 hektar visar utredningen, att dessa jordbrukare i södra och mellersta Sverige i stor omfattning äro självförsörjande i fråga om brödsäd och dessutom ha något överskott att sälja. I reservationen drages följaktligen den konklusionen, att av de jordbrukare, som ha sin huvudsakliga försörjning av lantbruket, endast ett relativt ringa antal behöver inköpa brödsäd.

Beträffande de jordbrukare, som behöva köpa brödsäd, syssla dessa huvudsakligen med animalisk produktion, och åt denna produktion avses ju nu att bereda ett särskilt kraftigt stöd. Detta får väl dock anses som en kompensations. En annan kompensation består i den indirekta fördel, som för dessa mindre jordbrukare uppkommer därigenom, att de större och medelstora jordbrukarna, om de lyckas få något så när drägliga spannmålspriser, avstå från att överge spannmålsodlingen och avstå från att slå sig på animaliskt lantbruk, och att på detta område konkurrera med de dittillsvarande animalieproducenterna.

Herr talman! Mycket skulle ännu vara att säga i detta ämne, men med hänsyn till kammarens dyrbara tid skall jag låta det sagda vara nog, åtminstone för närvarande.

Som slutord skulle jag vilja stryka under, att den hjälp till jordbruket, som erbjödes i utskottsförslaget, är alldeles för otillräcklig. Det är min fasta övertygelse, att om riksdagen nu ej vill vara med om mera än utskottet föreslår, få vi denna fråga igen här snart nog under sådana förhållanden, att riksdagen då säkerligen ej kan komma ifrån att besluta en verklig hjälp åt jordbruket. Men på det sättet går dock en dyrbar tid tillspillo, varunder jordbruket alltmånga sjunker ned i ett betryck, varifrån det kan få svårt att hämta sig.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Gustafsson, Per: Herr talman, mina herrar! Om jag nu tar till orda i den här frågan, går det väl inte att undvika, att jag upprepar en hel del av vad de föregående talarna sagt. Då jag emellertid själv är jordbrukare och kan anses tillhöra den grupp, som benämnes mindre jordbrukare, må det dock tillåtas även mig att framlägga mina synpunkter på den fråga, som nu debatteras.

Utskottet har ju erkänt, att läget för jordbrukets utöware nu är mycket bekymmersamt, och det betonar i sitt utlåtande, att ställningen avsevärt försämrats under innevarande år. Det är egentligen det sämsta tänkbara. Rent siffermässigt framgår ju detta av den utredning, som bifogats utskottets utlåtande, och det belyses ytterligare av de priser, som för närvarande noteras för de viktigaste jordbruksprodukterna. Men utskottet har ändå i sina uttalanden inlagt en viss reservation, som jag för min del inte gärna vill gå med på. Sålunda säger utskottet på sid. 21 i utlåtandet, att »även om läget för jordbrukets utöware är bekymmersamt, det dock icke är av den svårartade beskaffenhet, som enbart en jämförelse av jordbrukets produktpriser och produktionskostnader f. n. och vid tiden för världskriget kan synas giva vid handen». Detta yttrar utskottet efter att förut på samma sida ha hänvisat till den ökning i produktionsvolymen, som skett i fråga om mjölk och svin, och att värdet av denna ökning icke uppväges av ökade framställningskostnader, då »särskilt genom bättre ekonomisering med den mänskliga arbetskraften driftskostnaderna åtminstone vad storbruket beträffar relativt sett minskats». Utskottet omnämner, att driftskostnaderna enligt vissa bokföringsresultat kunnat bringas ned med 20 kronor per hektar. Det kan ju hända, att så varit möjligt på de stora jordbruken, men det är alldeles otänkbart, att

*Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)*

Ang. inmal-
ningsväg
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

det kunnat ske vid de bondgårdar, som sysselsätta ett par, tre, högst fyra personer. Utskottet har heller icke i det sammanhanget omnämnt den ökning i jordbrukets skuldbörda, som utskottet på nästa sida hänvisar till. Men om det är så, att man skall taga hänsyn till ökningen i produktionsvolymen, så är det enligt min mening nödvändigt, att man i samma beräkning tar hänsyn jämväl till den ökade skuldbördan.

Jag är säker på, att större delen av den ökning i skuldbördan, som inträtt, tillkommit på grund av de arbeten på förbättring av jordbruket, förbättring av kreatursstammen o. d., som vi alla sökt åstadkomma. Då är det nödvändigt, menar jag, att man vid beräkningen av produktionsökningen även tar hänsyn till detta. Nu är det klart, att i den bokslutsberäkning, som är fogad till utlåtandet som bilaga, denna produktionsökning redan är medtagen, liksom jag förmodar, att hänsyn där tagits även till ökningen i skuldbördan. Om utskottet därför menar, att man icke utan att taga hänsyn till den här omnämnda produktionsvolymen kan jämföra priserna på jordbrukets förnödenheter och produkter före världskriget och nu, så kan det vara riktigt, men om utskottet menar, att man måste taga hänsyn därtill, även om man beräknar produktionskostnaden för en viss kvantitet, så är uttrycket, så vitt jag kan se, oriktigt.

Den utredning, som kanske bäst belyser den ställning, som vi jordbrukare för närvarande intaga, är verkställd av byråchefen Høijer och återfinnes på sid. 172—181 i utskottsutlåtandet. Där läses en redogörelse för jordbrukets räntabilitet, som bygger på officiellt material. Vidare ingår som bilaga en av byråchefen Nyström utarbetad P. M. rörande lantarbetarnas reallöner. Jämför man dessa siffror, så framgår det, såsom också en föregående talare påpekat, att genomsnittliga arbetsinkomsten under bokföringsåret 1927/1928 inom en grupp småbruk på högst 10 hektar utgjorde endast 1,212 kronor och för en grupp bondgårdar om 10—25 hektar åker endast ungefär 1,151 kronor. Lantarbetarelönen är på sid. 331 angiven till 4 å 5 kronor om dagen. Nyssnämnda bokföringsår utgjorde enligt byråchefen Høijer den behållna arbetsinkomsten vid småbruk och mindre bondgårdar i mellersta Sverige resp. 82 och 66 % av den normala arbetslön, som skulle utbetalats till lejda lantarbetare. Ställningen måste sägas vara dålig, när bönderna i betalning för sitt arbete icke kunna få ut mer än $\frac{2}{3}$ av den lön de skulle nödgas betala för lejt folk. Det säges också, att »ännu sämre är resultatet i detta avseende för de i tabellen icke medtagna medelstora bondgårdarna (med 25—50 hektar) i mellersta Sverige, för vilka familjens arbetsinkomst i medeltal stannat vid endast 38 % av normal arbetslön för motsvarande arbete. Det sämre resultatet för den sistnämnda gruppen sammanhänger ej blott med lägre räntabilitet utan beror även därpå, att de dithörande jordbruket sysselsätta mera lejd arbetskraft, för vilken full ersättning under alla förhållanden måste utgå». Jag tillåter mig också citera ett uttalande av byråchefen Nyström på sid. 319 om småbrukares och mindre jordbrukares genomsnittsinkomster enligt det nyss anförda bokföringsresultatet. Han yttrar där: »Inkomstkurvorna stupa nedåt och tyda på en pågående försämring av inkomstläget för ifrågavarande betydelsefulla samhällsgrupp. — Förhållandet innebär tillika en maning att söka fylla den icke blott för här ifrågavarande undersökning utan även för åtskilliga andra utredningar på jordbruksområdet kännbara brist i vår samhällskunskap, som ligger i ofullständig kännedom om, huru hela den stora svenska småbrukare- och bondeklassen lever och verkar.»

Nu vill jag betona, att det här anförda bokföringsresultatet hänför sig till år 1927/1928, och av jordbrukets produkter är det endast fläsk, som då stod i ungefär samma pris som nu. Brödsåden stod då i 21 å 22 öre och smör i cirka 3 kronor per kilogram. Dessa varor ha ju fallit med en tredjedel i

pris. Om det var dåligt för bönderna då, hur skall det inte vara nu? Hur länge skola de kunna uthärda i det nuvarande nödläget?

I allmänhet kanske man inte tänker på, hur åkerjorden i Sverige är fördelad mellan de olika storleksgrupperna. Såväl i propositionen som i utskottsutlåtandet återfinnas ingående utredningar rörande det antal personer, som skulle ha eller inte ha nytta av tullförhöjningen, d. v. s. om de äro spannmålsproducenter eller inte. Enligt 1927 års inventering, som ännu icke är fullt tillgänglig i statistiskt tryck, besutto brukarna av områden under 2 hektar 5 % av åkerjorden. Småbruken på 2—10 hektar innehade 30 % och bondgårdarna på 10—50 hektar 45 %, under det att storbruken, egendomarna på över 50 hektar, hade endast 20 % av den odlade jorden. $\frac{3}{4}$ av den svenska åkerjorden innehades sålunda av jordbruk på 2—50 hektar. När priset på de varor, som bönderna skola sälja, sjunker så katastrofalt som nu har skett, måste det väl erkännas av alla, att läget för dem är mycket bekymmersamt.

Kungl. Maj:t har nu föreslagit vissa åtgärder för förbättring av jordbrukets läge. Utskottet har ju kunnat godtaga de flesta av dem. Jag har för min del ansett, att läget är så pass allvarligt, att vi få gå med på vad helst som kan tänkas bli genomfört för förbättring av de förhållanden vi nu leva i. Från Kungl. Maj:ts sida har framhållits, att en tullförhöjning skulle verka såsom bästa stöd åt spannmålsodlingen. I närvarande stund är jag rädd för att förhållandena på den internationella spannmålsmarknaden äro sådana, att det inte räcker med en tullförhöjning och att det säkraste, rättare sagt, det enda medlet, som för tillfället står att tillgripa, är att ge Kungl. Maj:t bemyndigande att införa minimipriser för den spannmål, som antagligen kommer att i höst i mycket stor utsträckning erbjudas marknaden i anhopade utbud. Det ser ut som om vi skulle få en mycket god brödsädesskörd. Är det så, att bärgningsvärdet blir någorlunda gynnsamt, torde detta vara av betydande värde för vårt land. Det vore inte riktigt att då slumpa bort denna goda vara till förfång för jordbrukarna, som ha odlat den och som sannerligen behöva full betalning för sin möda. Utskottet har föreslagit införandet av inmalningstvång, varigenom den svenska spannmålen skulle bli inköpt, men jag är rädd för, att just i höst hinner en sådan åtgärd inte att verka som skydd mot en prissänkning, i all synnerhet då läget i utlandet är sådant som det för närvarande är. Jag fruktar, att ingen här egentligen kan säga, huru spannmålsmarknaden i stort kommer att gestalta sig för sommaren och hösten. Vi veta inte ännu, huru exportpriserna på polsk och tysk råg egentligen komma att ligga. Dessutom saluföres i marknaden nu också rysk råg till mycket lågt pris. I fråga om vete, är det ju bekant, att i Förenta staterna och Kanada anhopats mycket stora vetelager, som enligt uppgift skola uppgå till icke mindre än sex miljoner ton. De skulle med andra ord vara tillräckliga att föda Sveriges befolkning under fem år.

Vare sig den kungl. propositionen i den del, som gäller förhöjning av tullarna, blir antagen eller icke, har jag och herr Olsson i Kullenbergstorp, som velat gå med på en sådan förhöjning, om den fått provisorisk karaktär, ansett, att man, sådant läget är, borde ge Kungl. Maj:t bemyndigande att vid de underhandlingar, som föreslagits skola äga rum med kvarnarna, fastställa minimipriser på råg och vete. Jag är inte säker på, att en normal betalning av den svenska brödsäden skall behöva medföra en höjning i brödspriset, och skälet är det, att om man tittar en smula på statistiken, så finner man, att fastän priset på brödsäden från januari—mars 1928 fallit från 21 å 22 öre per kilogram till 16 å 17 öre vid samma tid i år, har brödspriset endast sjunkit med högst 1 å 3 öre per kilogram i medeltal för hela riket. Enligt den i propositionen anförda statistiken betalades under tiden januari—mars 1928 en brödsort, som kallas »sötlimpa», med 66 öre; nu betalas den med 63 å 62 öre.

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

En annan sort »grovbröd» betalades då med 49 à 48 öre, nu med 47 öre. »Vetebröd, bakat med vatten», kostade då 77 öre, nu 75 öre, och »vetebröd, bakat med mjölk», kostade då 94 öre, nu 91 öre. Är det sålunda en marginal, när spannmålspriset sjunker, så tycker jag, att den marginalen borde förekomma även när spannmålspriset återföres i det normala läget, detta givetvis under förutsättning, att inte under tiden mellanhänder, kvarnägare, bagare, brödförsäljare o. s. v. hunnit komma upp till sådan levnadsstandard, att deras ökade vinst icke finge minskas. Men jag tror verkligen, att det inte är orimligt begärt, om vi försöka återföra spannmålspriserna till ungefär den nivå de hade 1928, alldenstund det icke tycks inverka på brödpiserna, om spannmålen faller i pris. Det bör då ej heller inverka om den stiger till det dåvarande.

Nu har jag ju mest ordat om åtgärder rörande spannmålsproduktionen. Allt emellanåt talas det om spannmålsproducenter och animalieproducenter som om det vore två skilda slag av jordbrukare. Men vi jordbrukare syssla ju med bägge sorternas produktion, fast det ju är givet, att vi söka anpassa oss efter vad som för tillfället passar bäst. Den viktigaste delen av den svenska jordbruksproduktionen härrör ju, såsom många gånger har framhållits, från våra ladugårdar. Det är vårt smör, vårt fläsk och våra ägg. De åtgärder, som Kungl. Maj:t i detta hänseende föreslår, har ju också utskottet ansett sig kunna förorda. Tyvärr har emellertid Kungl. Maj:t inte undersökt den kanske viktigaste faktorn på detta område, nämligen huru vårt smör betalas på den stora världsmarknaden. Det har man väl inte hunnit med. Utskottet har varit välvilligt nog att med anledning av vissa motioner förorda, att en summa penningar skulle ställas till förfogande för att främja avsättningen utomlands av våra mejeriprodukter. Enligt min åsikt är det en av de viktigaste åtgärder, som för närvarande kunna vidtagas till det svenska småbrukets stödjande, ja, för hela det svenska jordbrukets vidkommande, nämligen att vi få bättre betalt för de produkter, som härröra från våra ladugårdar.

Det har ibland framhållits, att de stödåtgärder, som industrien begärt vid vissa tidpunkter, icke ha bifallits, men industrien har rätt sig gott i alla fall. Det går dock inte att jämföra industrien och jordbruket. Det är två skilda saker. Industrien kan stänga sina portar. Vi kunna inte stänga våra ladugårdsdörrar utan att riskera, att många decenniers arbete går förlorat, arbetet på höjandet av värdet av vår kreaturstam och det arbete, som både vi och våra förfäder nedlagt på vår åkerjord. Det går, som sagt, inte att jämföra dessa två näringar. Jordbruket är ju beroende av väder och vind i helt annan utsträckning än någon av våra industrier. Detta måste man också taga i betraktande, när man nu överväger, vad som skall göras för jordbruket, och enligt min mening borde därför även principerna ibland få jämkas efter verkligheten.

Ja, det blir kanske tillfälle att återkomma vid behandlingen av de särskilda punkterna, men med åberopande av vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten. Helst skulle jag dock sett, att mera vittgående åtgärder vidtagits än dem, som nu föreslagits av Kungl. Maj:t och utskottet.

Herr Sederholm: Förutsättningen och grundvalen för hela det komplex av frågor, som vi här ha att behandla, är ju det trångmål, vari vårt jordbruk befinner sig. Det har från visst håll, tidigare kanske dock mera än nu, framhållits, att uppgifterna i detta hänseende skulle vara överdrivna, att inom jordbruket väl rådde en lågkonjunktur, men att läget inte vore så krisartat, inte så katastrofartat, inte så allvarligt, att det krävdes så brådskande och genomgripande åtgärder, som här blivit ifrågasatta. Jag tror, att under den tid, som

förflutit, sedan propositionen framkom, skälen för dessa åtgärder blivit mer och mer påtagliga. Det är därför med en viss förvåning som man så sent som i dag från herr Örnes sida hör uttalanden om, att en viss ljusning nu skulle visat sig på detta område och att man på den grund kunde ha mera skäl att se tiden an.

Jag menar tvärtom, att de utredningar, som ha förekommit, sedan utskottet började sitt arbete, ytterligare bestyrka de förut lämnade uppgifterna och ytterligare ge bevis och belägg på, att läget verkligen är kanske ännu allvarligare än det var tidigare. Det har ju visats, såväl i propositionen som i de utredningar, som ha förekommit, att räntabiliteten inom vårt jordbruk, särskilt det jordbruk, där företagarens egen i företaget nedlagda arbetskraft icke utgör den huvudsakliga arbetskostnaden, verkligen är dålig. En avkastning på 2 % av det kapital, som nu är investerat i jordbruket, måste ju anses mycket obetydlig, när räntorna ligga upp till 5 å 6 %, kanske högre. En sådan näring måste gå med förlust, den måste medföra ett försämrat ekonomiskt läge för den, som driver den. Den måste medföra ökad skuldsättning, ökade ekonomiska svårigheter, nödtvång att nedbringa det kreatursantal, som är nödvändigt för utnyttjande av marken, under den mängd, som är erforderlig för att kunna rätt och rationellt utnyttja jordens alstringskraft.

De upplysningar, som ha inkommit till utskottet, ha också i hög grad bekräftat, att här har under de två sista åren — icke minst under det senaste halvåret — en väsentlig förskjutning till det sämre inträtt. Skuldsättningen i bankerna har ökat. Tillgodohavandena i sparbankerna ha minskat. Det har dessutom visat sig allt större och större svårigheter för jordbrukarna att inom rätt tid fullgöra sina skuldförbindelser och åtaganden, och anskaffandet av nya eller förbättrade maskiner eller ersättandet av förslitna sådana har försvårats på grund av bristen på kapital. Allt detta bär ju oförtydligt vittne om försämringen av jordbrukets läge.

Nu kan man säga, att allt detta endast är ett symptom på, att det föreligger en lågkonjunktur. Det är sant, men det ligger fara i, att om lågkonjunkturen fortfar en längre tid och icke något nytt kapital kan tillföras utöfarna av näringen, åtminstone icke i en grad som motsvarar den fortgående försämringen, man kommer till en punkt där jordbrukarna måste giva upp, där de icke längre kunna hålla det hela flytande utan måste frånträda sina gårdar. Finnes det då icke några nya företagare, som vilja träda till — och för att nya företagare skola vilja träda till, skall det kunna presteras en sådan räntabilitetskalkyl, att utsikter finnas till att de med framgång skola kunna giva sig in på jordbruket — så riskerar man, att jordbruket sjunker ned i vanhävd, att det går tillbaka i produktivitet och skattekraft. Vilken betydelse har det icke för vår landsbygd, att jordbruket kan hållas uppe i skattekraft! Vi veta, att det är särskilt genom jordbruksfastigheternas på landsbygden skattekraft, som hela vår kommunala organisation, skolväsen, fattigvårdsväsen och därmed jämförliga institutioner hållas uppe. Brister jordbrukets skattekraft, är det fara för ett sammanbrott på detta för samhällsarbetet och dess struktur så viktiga område.

Men om man alltså på basis av det läge, som förelåg vid årsskiftet, funnit fullt fog för den mörka bild, som jag i korta drag velat framställa, så har läget sedan dess i hög grad förändrats. Jag vill hänvisa till den utredning, som genom direktören för lantbrukssällskapets försorg verkställets rörande de prisändringar, som inträffat sedan förra året och till april månad 1930, och som visar, vad de verkligen betyda med avseende å jordbrukets räntabilitet.

Om man utgår ifrån, att vårt jordbruk med föregående års prisläge kunde lämna en avkastning, motsvarande något över $2\frac{1}{2}$ procent — och det visar statistiken från ett stort antal välskötta jordbruk i mellersta och södra Sverige, vilken kontrolleras genom lantbruksstyrelsens försorg — så är det antagligt, att dessa jordbruk snarare betraktas såsom liggande över medeltalet

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningarvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

än under medeltalet. Under förutsättning att arbetskostnaderna äro desamma liksom ock driftkostnaderna, vad betyder då den prisförändring som inträffar? Jo, den betyder, att denna vinstprocent på $2\frac{1}{2}$ procent, som skulle inträffa med förra årets prisläge, är utbytt mot en förlustprocent på något över $2\frac{1}{2}$ procent. Det innebär en förskjutning i räntabiliteten på 5 procent. Om vi förut befunnit oss i ett svårt läge, är då icke denna katastrofala försämring ägnad att ingiva allvarliga farhågor för vad även den närmare liggande framtiden skall komma att föra med sig, och är den icke också ägnad att från statens och riksdagens sida föranleda brådskanie och effektiva åtgärder för att förhindra, att ett verkligt sammanbrott inträffar. Man måste känna sitt ansvar såsom ledamot av riksdagen, och jag vill säga såsom svensk medborgare, och man bör därför se till, att det icke får inträffa, att på grund av dröjsmål, obenägenhet och oförmåga att kunna enas med avseende å de olika förslag, som framkommit, hjälpen undanskjutes tills sammanbrottet skett. Det är icke så lätt, sedan jordbruket börjat avfolkas och berövats sina brukare, att åter igen få dit dem. Det är nödvändigt, att man icke endast från jordbrukets utan från hela samhällets synpunkt ser till, att denna för vår sociala struktur och samhällsbestånd så viktiga gren, som jordbruket utgör, skyddas för ett sådant sammanbrott. Jag menar, att det som kan göras från statens sida för att förekomma ett sådant, det måste göras och göras snart och effektivt för att det skall kunna lyckas.

Skulle jag med avseende å det förslag som framlagts från Kungl. Maj:ts sida rikta någon kritik, skulle det närmast vara den, att de åtgärder som föreslagits räkna med ett läge, som är gynnsammare än det nuvarande och icke kräver så effektiva och genomgripande åtgärder som det nuvarande läget kräver. Jag menar, att de åtgärder, som dagsläget kräver, borde vara ännu mera ingripande och effektivt verkande för att kunna fylla sin uppgift.

Emellertid må man icke fördölja, att statens möjligheter att på detta område ingripa äro i viss mån begränsade. Särskilt när vi komma in på den animaliska produktionen, där vi ha ett exportöverskott och där vi icke kunna på samma sätt, som när man har ett importöverskott, reglera varan genom att påverka införseln och priset på de införda varorna — där har man stora svårigheter att utan oerhörda uppoffringar och mycket svåra och besvärliga organisationer från statens sida kunna genomföra snabbt verkande åtgärder.

Det är antagligen detta, som hållit Kungl. Maj:t tillbaka från att föreslå andra åtgärder än dem, som blivit föreslagna i propositionen och som i huvudsak blivit av utskottet tillstyrkta.

Vi må komma ihåg, att med de åtgärder, som här föreslås, de må vara i sig själva ändamålsenliga, kloka och framsynta, kunna vi icke förvänta en alltför snabb verkan. Vi kunna vänta, att vårt läge på världsmarknaden beträffande smör, fläsk och ägg i någon mån skall förbättras i jämförelse med andra på denna marknad konkurrerande länder. Men vi kunna icke förvänta, att vi skola kunna påverka den allmänna prisrörelsen och knappast den inhemska prisbildningen på dessa varor. Den kommer att följa de utländska priserna, och det kan knappast på allvar ifrågasättas, att man där skulle kunna genom stora statsanslag genomföra en prisbildning på den inhemska marknaden, som i detta fall väsentligen skulle avvika från den, som betingas av utlandspriserna.

Däremot ha vi naturligtvis genom spannmålsodlingen större möjligheter att kunna påverka prisbildningen, särskilt vad brödsäden beträffar. Genom att begränsa importen av spannmål eller reglera priserna på den importerade varan, ha vi möjlighet att reglera priserna på den inhemska varan. Det är i den riktningen tullen verkar. Det finnes ett annat förslag, som framkommit, nämligen att införa minimipris i syfte att därigenom påverka prisbildningen på den inhemska varan. Jag skall senare återkomma till detta.

Emellertid är ju det enklaste och bästa — jag vill tillsvidare stanna vid det

enklaste och mest genomförbara — sättet att påverka prisbildningen på varor, som föras in, att höja tullen. Vi ha för att genomföra detta hela organisationen färdig, hela vårt tullväsen är färdigt, handeln är anpassad för denna metod att påverka prisbildningen, och allmänhetens uppfattning med avseende å tullen har även betydelse och inverkan i detta fall.

Det är klart, att man kommer att invända, att i samma mån man höjer priserna på varor, som man importerar, i samma mån fördyras också varan för konsumenterna. Jag vill icke fördölja, att om man fränser en obetydlig förändring, detta blir fallet, men jag vill bestämt hävda, att för närvarande läget för jordbruket är så allvarsamt, att var och en, som vill betraktas som en ansvarskännande samhällsmedlem, måste sätta sig in i detta och tänka: Det är min skyldighet mot samhället såsom sådant att se till, att denna viktiga näring verkligen får det stöd, som den måste ha för sitt bestånd, och då måste jag finna mig uti den prisfördyring, som blir följden. Den får jag bära; det är min medborgerliga plikt.

Jag kan icke förstå sammanhanget mellan det påståendet, att den hjälp, som skulle givas ett antal jordbrukare, är så obetydlig, att den icke kan räcka till för att giva den hjälp, som behöves, och det påståendet, att denna utgift, fördelad på många tusentals medborgare och hem, skulle vara så betungande, att man icke kunde ifrågasätta, att dessa medborgare verkligen skulle bidra till att giva näringen detta stöd. Utgiften måste naturligtvis vara mindre kännbar för de många, än fördelen är för det mindre antal, som får den.

Jag vill icke motsätta mig, om detta mål, naturligtvis med motsvarande uppföringar, även skulle kunna nås genom minimipris. Jag vill säga, att jag i det fallet tror, att man kanske har större säkerhet för att nå ett avsett prisläge med minimipris. Varför man tekniskt sett icke velat gå in för detta och särskilt varför jag icke velat gå med på det är, att det visat sig vara besvärligt och komplicerat i sin utformning och att det förutsätter en apparat fullt jämförlig med den organisation, som vi under kristiden införde. Att då gå in för detta, innan en framkomlig plan föreligger, har jag icke ansett mig kunna göra, allra helst som jag menar, att tullvägen, tills andra vägar visat sig vara framkomliga, är den lättaste och bästa att beträda, tills en annan organisation kan komma fram, som verkligen är framkomlig och riktig.

Jag kan icke, i olikhet mot den föregående ärade talaren, finna, att det skulle vara rekommendabelt att giva Kungl. Maj:t en blankofullmakt att införa minimipris, och detta icke ens utan att det angives, var denna minimigräns skulle gå, om den skulle vara på 15 eller 20 öre. Det är en sak, som synes mig böra prövas inom riksdagen, innan man giver en sådan fullmakt.

Jag menar därför, att frågan om minimipris bör kunna bli föremål för utredning och planläggning, innan riksdagen tager den under prövning, och jag kan icke finna något som helst hinder att införa tull för den tid som behövs för att hålla priset uppe och även under tiden taga under övervägande, huruvida andra vägar kunna befinnas lämpligare eller mera framkomliga.

Emellertid vill jag i anslutning till vad jag nyss sade med avseende å den prisfördyring, som skulle komma till stånd genom minimipriserna, genom tullen, påpeka, att detsamma måtte bli fallet även med inmalningstvång, ifall det överhuvud taget skall fylla sin uppgift. Det är nämligen så, att en stor del av det svenska mjöl, som användes i vår konsumtion, är framställt av amerikanskt vete, oftast genom inblandning med svenskt vete, och denna blandning innehåller en större kvantitet amerikanskt mjöl än vad som betingas av importbehovet. Genom att man icke använder all svensk för brödsäd dugligt spannmål för detta ändamål har efterfrågan på svensk brödsäddugligt spannmål för detta ändamål har efterfrågan på svensk brödsäddugligt spannmål gått ned, och priset har hållit sig lägre, än vad det skulle ha gjort, om tullskyddet blivit fullständigt utnyttjat.

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmalningstvång
beräffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Om man nu inför en bestämmelse, att man får blanda in i mjölet en procent-sats motsvarande den, som skulle bli resultatet, om all svensk till bröd användbar spannmål blivit för ändamålet använd, så skulle priset kunna tänkas bli vad man avsett, att det skulle vara, det vill säga, att priset skulle motsvara världsmarknadspriset plus tullen på den jämförliga varan. Det är det, som inmalningstvånget avser att genomföra.

En annan förutsättning för att detta skall kunna nås är, att den svenska brödsädestillförseln regleras på sådant sätt, att den icke kommer ut i marknaden på en gång och verkar nedtryckande på priserna, att de olika säljarna icke konkurrera med varandra och pressa ned priserna, precis som skett nu hela tiden. Jag menar, att ett inmalningstvång, utan organisation av hela den inhemska svenska spannmålshandeln i vad den rör brödsäden genom lagring av spannmål för att jämna kvantiteter skola under årets olika delar kunna tillföras marknaden, icke kommer att visa sig vara effektiv. Genom att införa och gynna spannmålslagerhus och sammanslutningar mellan lantbrukare i detta avseende, vidtager man åtgärder avsedda att verka i sådan riktning, att ett inmalningstvång kan fylla sitt syfte. Vi kunna räkna med och hoppas på, att inmalningstvånget i detta fall åtminstone icke skall kunna komma till full verkan, förrän dessa organisationer vunnit stadga, styrka och sammanhållning, så att det blir jämvikt mellan köpare och säljare och köparna icke alltför lättänksamt hittills diktera villkoren och priserna. Detta kräver organisation och ett betydande arbete, och jag har svårt att föreställa mig, att vi kunna förvänta en omedelbar verkan av inmalningstvånget med avseende på det prisreglerande inflytande det skall ha, förrän om ett eller annat år. Jag tror icke, att inmalningstvånget, allra helst som en fristående åtgärd, skulle med detsamma kunna göra den nuvarande tullsatsen effektiv. Verkan av inmalningstvånget kunna vi knappast påräkna alltför snart. I sammanhang med en tullförhöjning torde man kunna förvänta en snabbare och större effekt, ehuru även ett fullt utnyttjande av den höjda tullen icke kan förväntas, förrän organisationen vunnit tillbörlig stadga och säkerhet.

Jag skulle i sammanhang med frågan om inmalningstvånget och dess genomförande något vilja uppehålla mig vid en sida av saken, som berörts såväl av jordbruksministern som av statsministern, ehuru mera i allmänna ordalag. Det är nämligen, ehuru denna reform verkligen skall kunna genomföras, och de svårigheter, som möta vid själva genomförandet. Om man utgår ifrån, att inmalningstvånget skall börja verka från den första oktober 1930, så skulle det alltså göras en inventering, det skulle bestämmas ett visst inmalningstvång. Låt mig säga, att skörden och utredningen givit vid handen, att 50 procent av det svenska mjölet skulle blandas och 50 procent av den importerade spannmålen användas. Alla dessa förberedelser och beräkningar skulle vara färdiga den 1 oktober, och kvarnarna skulle vara skyldiga att då vidtaga den ändringen med avseende å inmalningstvånget. Men huru skulle det vara dessförinan? Om man lämnar allting fritt, har jag svårt att tro, att kvarnarna icke skulle under tiden till dess driva upp importen av den utländska spannmålen betydligt över vad den brukar vara, genom att de framställde så mycket mjöl de kunde, innehållande amerikanskt vete till mycket större procent än de efter den 1 oktober skulle kunna göra. Även föreställer jag mig, att handlande, konsumenter och bagare skulle lägga upp så stora lager som möjligt av denna vara. Med andra ord, när konsumtionsåret gick in, skulle det finnas en överfylld marknad av mjöl, högvärdigare än det, som normalt efter konsumtionsårets början skulle finnas i landet, och detta kunde icke undgå att leda till motsvarande stagnation och depression på marknaden. Det gamla högklassiga mjölet skulle finnas, det skulle trycka marknaden och misskreditera det

med svenskt vete mera inblandade mjölet och motverka hela institutionens genomförande.

Jag menar, att det ligger den allra största vikt just på anordningarna under övergångstiden. Det ligger vikt uppå, att man verkligen vidtager snabba och effektiva åtgärder, så att verkligen icke någonting sådant som jag nyss talat om kan inträffa. Vi kunna icke utfärda förbud mot import av amerikansk spannmål. Jag vet icke, om man kan genomföra ett koncessionssystem. Men man måste å ena sidan se till, att mjölmaknaden icke får översvämmas på sätt jag nämnde, och å den andra sidan måste man ock se till, att marknaden icke stramas åt, så att det icke kommer att finnas det mjöl som behövs. Avsättningen av det gamla svenska vete av 1929 års skörd, som finnes i marknaden eller hos jordbrukarna, borde givetvis också tryggas, så att det snarast blir en inmalning baserad på en inblandningsprocent, som kan betingas av denna vetequantitets storlek i förhållande till konsumtionen under tiden tills den nya skörden kan komma i marknaden.

Jag har nu med några ord velat beröra dessa svårigheter egentligen för att därmed fästa uppmärksamheten på, huru viktigt det är, att denna sak genomföres, att effektiva åtgärder icke fördröjas, utan bli vidtagna omedelbart.

Här har herr Örne framhållit, att jordbrukarna skulle genom kooperation ersätta de åtgärder, som här från det allmännas sida blivit ifrågasatta och delvis även tillstyrkta. Jag har tidigare påpekat, huru viktigt det är, att de åtgärder, som här skola komma till utförande, äro snabbt verkande. Men att jordbrukarna organisera sig genom kooperation och att denna jordbrukskooperation får en så stark ställning, att den verkligen kan få ett prisreglerande, ja, kanske prisbestämmande inflytande på marknaden med avseende å jordbruksprodukter, det är sannerligen icke en sak, som man kan göra på en kort tid. Vi hava för övrigt sett exempel på, vilka svårigheter denna organisation medfört och vilka risker och ekonomiska uppoffringar, som blivit följden av de försök till kooperation, som förelegat. Så intresserad jag själv är för jordbrukskooperationen och så viktig jag anser den vara för vårt jordbruks ekonomiska framgång vågar jag dock uttala den farhågan, att vi måste räkna med, att det är en svårlöst och besvärlig sak att organisera en dylik kooperation och få den så stark, att den erhåller verkligt prisreglerande inflytande på livsmedelsmarknaden. Skulle man kunna tänka sig, att jordbrukskooperationen finge en styrka på sitt område motsvarande den, som vissa organisationer på arbetsmarknaden ha, så undrar jag om inte vederbörande hellre skulle se, att denna prisbestämning regleras genom statsåtgärder, än genom att en enda samhällsklass på detta sätt ingriper reglerande och höjer priserna på våra livs-förnödenheter. I varje fall riktar jag den vädjan till kammaren, att den vid bedömandet av denna fråga inte måtte betrakta den ur synpunkten, hur den verkar för honom själv och för den grupp av väljare, som han närmast känner och känner sig representera, utan ser frågan såsom en verklig samhällsfråga, en fråga, i vilken jordbruket måste kunna påräkna stöd från hela samhället.

Det fanns en tid, som inte ligger alltför långt tillbaka — det var för 13—14 år sedan — då det till de svenska jordbrukarna, som då, det vågar jag säga, hade makten i sin hand och hade kunnat driva upp livsmedelsprisen till fullkomligt oskäligen belopp, riktades en vädjan av detta innehåll: tänk på er samhällssolidaritet, stöd regeringen och riksdagen i deras arbete att trygga tillförseln av livsmedel och till att odla de kvantiteter och grödor, som just för detta ändamål äro önskvärda och behövliga! Jag tror, att ingen här i denna kam-mare vill bestrida, att denna vädjan till jordbruket lojalt efterföljdes av dessa. De lämnade sin spannmål till de fastställda priserna och de lämnade även ifrån sig övriga förnödenheter på sådant sätt, att vårt folk kunde genomleva

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

denna prövande tid. Förhållandena äro nu omvända. Nu riktas från jordbrukarna en motsvarande vädjan: vi hava tidigare stött det svenska samhället, vi hava genom ekonomiska uppoffringar åstadkommit sådana resultat, att vi nu våga påräkna, att ett motsvarande stöd också nu skall lämnas oss i nödens stund.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

I detta anförande instämde herrar *Jönsson, Gabrielsson, Enhörning, Bengtsson, Thelin* och *Lundell*.

Herr Löfgren: Herr talman! Det är ett i yttre mätto synnerligen imponerande arbetsresultat, som särskilda utskottet här presterat. Det är bara skada, att den i mysterierna oinvigde haft alltför kort tid på sig för att grundligen kunna orientera sig i denna labyrinth av skilda anvisningar om alla sorters vägar — omvägar, genvägar och korsvägar — till lösning av den nu föreliggande frågan. Det må därför tillåtas mig att som en ledtråd för att söka finna mig till rätta i labyrinthen i första hand använda mig av något, som jag känner till, nämligen den av mig och mina meningsfränder väckta motionen.

Jag frågar mig då: hur har dess allmänna tankegång stått sig i konkurrensen mellan de skilda program för jordbrukshjälp, som uppdragits inom utskottet? Den kritik, som i motionen riktas mot höjda tullar såsom hjälpmedel i nu förevarande fall, har ju ytterligare bestyrkts genom utskottets utredning, och jag skall inte närmare gå in på den saken. Alla synas ju vara ense om, att det i jordbrukets intresse behövs en bättre avvägning emellan jordbruks- och industritullarna. Regeringen har föreslagit att öka de förra jordbrukstullarna; vi ha i motionen föreslagit att sänka de senare, industritullarna. Utskottet avstyrker bägge utvägarna för närvarande, men uppmanar tull- och traktatkommittén att påskynda sin utredning, så att, som det heter i utskottets betänkande, »förslag om utjämning av tullskyddsbördan i syfte att ernå rättvisa för jordbruksnäringen måtte om möjligt kunna föreläggas nästa års riksdag». Detta är gott och väl, fastän det må erinras att jag först trodde, att detta var ett direkt sympatiuttalande för vår motion, men vid närmare betraktande befinnes det ju, att utskottets formulering lämnar öppet, huruvida utjämningen skall ske genom att jordbrukstullarna höjas eller genom att industritullarna sänkas. Jag kommer att på den punkten rösta med den reservation, som direkt pekar på den utväg, vi anvisat, nämligen en revision av de industritullar, som kunna anses belasta speciellt jordbruket. Men särskilt som den nämnda utvägen avvisats, är frågan i nuvarande stund: vad är eljest att göra för att hjälpa jordbruket i dess nuvarande läge? Jag vill nämligen erkänna att för min del finner jag inte situationen vara sådan, att man utan vidare kan låta det bero på en bättring, som väntas komma av sig själv. Här behövas nog noggrant genomtänkta hjälpåtgärder från riksdagens sida, därvid vi böra göra vad vi kunna, var och en efter sin åskådning, för att söka stödja vår jordbruksnäring.

När jag hörde herr Sederholm, blev jag emellertid en stund en smula perplex. Det verkade nästan, som om han skulle ha övergått till statssocialismen. Jag blev lugnad först genom en senare del i hans anförande, där han ju ändå erkände, att vårt prisläge i stort sett berodde och måste bero på konkurrensen i världsmarknaden, ehuru den pågående världskrisen, i mån den drabbar även oss, borde bli föremål för uppmärksamhet från våra statsmakters sida. Vi se olika på vad som bör göras. Men jag tror inte, att man behöver vara rädd, att den vädjan, som herr Sederholm riktade till kammarens ledamöter att utöva sin röstning under känsla och ansvar, att denna vädjan, säger jag, om den behövdes, skall förklinga förgäves. Jag tror, att var och en skall rösta efter som han vid moget övervägande funnit vara riktigt.

Det finns ett särskilt drag i den nuvarande världskrisen, som knappast haft sin motsvarighet i tidigare sådana — ty liknande kriser ha vi ju haft periodvis under århundraden, särskilt efter de långa krigen — och det är den *dumping*, som, kan man säga, blivit statligt organiserad på ett sätt, som icke kunnat iakttagas förut. Det är tämligen naturligt, att dessa från statens sida givna understöd i form av exportpremier, subsidier och dylikt måste betraktas som angrepp, mot vilka andra länder ha att försvara sig. Ett typiskt fall av sådan *dumping* är ju den utförsel av råg, som man från flera håll omtalat — bland annat talade statsministern härom — och som sker i hägn av en polsk-tysk överenskommelse, där den tyska regeringen har blankofullmakt från sin riksdag att höja och sänka exportpremierna efter behag och efter förhållandena på olika tider. Med anledning härav synes mig utskottet ha rätt i sin erinran att mot en dylik politik kan man inte skydda sig med fasta tullar. Utskottet har givit ett drastiskt exempel på, vilken tull man egentligen skulle bestämma sig för, för att den skall bli effektiv. Man kommer fram till rena orimligheter, om man därvidlag skulle på förhand söka bestämma en tillräcklig tull. Det enda man skulle kunna göra är att anta ett rörligt system av mottullar, så att säga, försvarsåtgärder som riksdagen kunde ge regeringen fullmakt att vidta. Men även ett sådant system medför säkerligen mycket stora svårigheter och skulle i varje fall innebära en sådan omkastning i vår allmänna handelspolitik, att ingen lär reflektera på — åtminstone har ingen nu föreslagit — att slå in på den vägen.

Om alltså tullvägen är olämplig eller oframkomlig till försvar mot *dumping*, på vilken väg skola vi då vandra? Den liberala motionen rekommenderar ett initiativ från svensk sida till att bliva kvitt den statsunderstödda *dumpingen* på den internationella överenskommelsens väg. Herrar protektionister skola inte tro, att dessa projekt bara äro ett platoniskt önskemål från några frihandelsfantasters sida. Dess bättre är det så, att de länder, som ivrigast söka att med konstlade medel öka sin export, börja få kännning av det oundvikliga bakslaget av en dylik politik. Vad särskilt det mycket omtalade Tyskland beträffar, har dess hittillsvarande handelspolitik bestämts av dess isolerade och ovissa läge samt dess kredit- och betalningssvårigheter. Det finnes nu en viss förhoppning om, att man i Tyskland skall kunna komma ur det nuvarande läget, och då bör man också kunna vänta en nyorientering i dess handelspolitik. Ty det förhåller sig så, att dessa förbud och restriktioner av alla slag för det fria varuutbytet, vilka tillkommit som drag och motdrag i den internationella konkurrensen, trycka inte minst som en tvångströja de folk, som anlagt dem. Dessa folk vilja säkerligen ingenting hellre än att snarast möjligt få lägga av den bara de kunna komma överens med de andra folken rörande villkoren för att handla gemensamt. Beviset? Jo, mina herrar, det finns bevis, varav jag blott skall anföra ett enda. Intresset för att komma ut ur trolleirkeln ligger redan i den allmänna anslutningen till den tullfredskonferens, vartill även Sverige lämnat sitt bidrag i form av anmälan mot ökade tullar. Hur magert konferensens resultat än månne vara och betraktas, så är dess tillkomst ändå ett tecken på att alla funnit ställningen ohållbar. Dess sammankallande måste betraktas som ett rop om fred eller åtminstone om stillstånd i det allas krig mot alla, som även de morskaste krigarna nu börja finna fördärvbringande.

Men tullfredskonferensens duva hade också ett verkligt olivblad i munnen. Till dess protokoll, som antagits enhälligt, har nämligen antecknats ett uttalande, som gav nationernas stöd åt tanken på att upphäva *dumping*, gav allas stöd åt tanken på, att genom internationella överenskommelser upphäva densamma. Till förbundsmötet i höst kommer detta protokoll in såsom ett initiativ från tullkonferensen, och man hoppas då, att tanken skall komma ett steg

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningsväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

närmare sitt förverkligande. Det har således inte varit någon risk för utskottet att kompromettera sig i utrikespolitiken, då det så gott som enhälligt tillstyrkt den liberala motionen i denna punkt. Men det ligger vikt uppå, att detta initiativ också med all kraft fullföljes av dem, som vid denna tid representera vårt land. Den liberala motionens yrkande, som utskottet gillat, tager särskilt sikte på att Sverige bör söka medverkan av länder med i stort sett samma handelspolitik, läge och uppfattning, de så kallade frihandelsländerna England, Danmark och flera. Vi ha förut i förbund med likasinnade kunnat uträtta åtskilligt i Genève. Denna gång gäller det en sak av månhända än större intresse inte minst för oss själva. Det är därför att förvänta, att utskottets förslag och riksdagens beslut tagas upp på allvar av den till äventyrs då nystartade regeringen. Även om utrikesministerposten skulle besättas av bondeförbundet, hoppas jag, att dess innehavare inte skall låta skrämman sig därför att herr Olsson i Kullenbergstorp står här som en i sin ensamhet stark reservant.

Som en nåd att stilla bedja om undanbedes därjämte anmälan om nya utforselbevis på den internationella antidumpingkongress, som vi förvänta.

Utskottet har efter samma tankegång, som fått uttryck i den liberala motionen, avstyrkt tullarna som hjälpmedel mot en övermäktig dumping och tillstyrkt de försök, som gjorts att få bort själva de abnorma företeelser, vari dumping består. Men därjämte har utskottet gått in för en tanke, som redan upptagits av jordbrukskommissionen och sedan fullföljts av regeringen, nämligen att införa ett så kallat inmalnings- och inblandningstvång. För korthetens skull kommer jag här att kalla det för inmalningstvång. Vad är med den grundsyn, som jag företräder, att säga om denna ståndpunkt? Låt mig då först förklara, att ingen doktrinär frihandelsinriktning skulle avhålla mig från att i ett nödläge, och som man får hoppas, övergångsskede, vara med om en åtgärd, som kunde väntas hjälpa jordbruket över de värsta svårigheterna, även om man därmed komme att handla inte så alldeles riktigt efter den rena, och som jag tror även i det långa loppet rätta läran. Inmalningstvånget har nu blivit fanan för dem, som inte velat vara med om tullar, men som finna, att situationen kräver extraordinära handlingar. Snart sagt vilken handling som helst, bara den kan sägas vara ett riktigt kraft- och karlatag, inte sant! Fråga jordbruksministern, jordbrukshögern och dess press. De ha begärt tullar och tro föga på all inmalning. Vi fingo det bekräftat i förmiddags, såvitt jag fattade rätt, både av herr statsministern och av jordbruksministern. Och alla de svårigheter, som äro förenade med inmalningstvång, ha senare betonats i debatten även från högerhåll inom kammaren. Hade herrarna bara fått tullar, som ni trodde medföra prisökning, och sålunda hjälp, och den hjälpen snarast — det resonemanget är ju begripligt — så hade herrarna inte brytt sig om något inmalningstvång. Om man återigen går till upphovsmännen för inmalningstvånget, finner man, att dessa åtminstone inte säga sig avse att åstadkomma någon prisförhöjning, tvärtom, utan vad som är meningen, är att få bättre avsättning av svensk spannmål utan prisförhöjning. Det är den uppfattning om syftet, som kommit till uttryck mest allmänt bland ivrarna för ett inmalningstvång, ehuru somliga av dem naturligtvis säga: få vi dessutom tullar, så hjälper det så mycket bättre. Men för de rena ivrarna för förmalningstvånget är ju garanti för avsättningen och inte på något sätt en prisförhöjning det bestämmande. För min del tror jag inte heller, att det behöver bli någon prisstegring att tala om genom ett inmalningstvång, därest inmalningssystemet kommer att gå i lås, såsom utskottet nu tänker sig. Men på skäl, som framförts från andra håll, saknar man inte anledning befara, att systemets jämna och effektiva genomförande skall stöta på svårigheter, som inte kunna bemästras, utan att man går vidare på statskontrollens och stats-

ingripandets väg. Och därmed kunna befaras olägenheter och missnöje hos både konsumenter och producenter. Senast den siste ärade talaren har inte målat de eventuella svårigheterna vid tvångets genomförande med alltför ljusa färger.

I den liberala motionen, som inte tagit ståndpunkt till de vid tiden för dess avgivande ännu okända inmalningsbestämmelserna, har man ställt sig särskilt betänksam till frågan hur det skall gå, om den uppmuntran, veteodlingen får genom inmalningstvång, skulle föranleda oproportionell ökning i veteproduktionen. Den frågan har diskuterats bland annat på ett offentligt möte i Stockholm, och då var det en framstående ledamot av jordbrukskommissionen, som sade: skulle en sådan oproportionerlig ökning inträffa, så blir det väl ingenting annat att göra än att utfärda bestämmelser om en inskränkning av produktionen för att vinna nödig begränsning. Kanhända äro farhågorna för en sådan ökning inte heller så stora. Man får väl börja dumpa till andra länder, om den där ökningen skulle komma att inträffa. Åtminstone i viss mån torde emellertid en befarad ökning i produktionen, särskilt av vete, neutraliseras av det inmalningsförbud för råg, som föreslagits av utskottet. Men i stället kan man befara att det faktiska importförbudet för mjöl för importörer i allmänhet jämte svårigheterna vid bestämmande av inmalningsprocenten helst vid en knapp skörd kunna komma att leda till en nu icke avsedd prisfördyring för konsumenterna. Allt efter exportens utfall i ena eller andra riktningen kunna vi vänta ytterligare statsreglering med maximi- eller minimipris eftersom det faller sig och situationen synes påbjuda.

Det skall villigt erkännas, att om detta system blir verksamt, skulle det sätta en damm mot dumping utifrån helst i fråga om råg från Tyskland, där man verkligen kan tala om dumping i egentlig mening. Men jag frågar mig: till vad pris? Jag fruktar, att priset blir för högt och valutan för osäker, och jag skall med några ord söka motivera min mening samt antyda en väg, som snarare förefaller mig vara tillräddig och framkomlig.

Alla utskottets ledamöter, även de socialdemokratiska reservanterna, ha uttalat sig för önskvärdheten av en överenskommelse med kvarnarna om största möjliga användning av svensk spannmål utan att man behövde tillgripa formen av bestämmelser om statsingripande av den beskaffenhet, som nu föreslagits. Eftersom nu den tänkta överenskommelsen enligt utskottets förslag inte kan få något annat innehåll än den här i utlåtandet föreslagna förordningen, är det emellertid svårt att förstå, hur överenskommelsen skulle få mera än skenet av frivillighet, även om ett direkt avtal mellan Kungl. Maj:t och kvarnarna skulle möjliggöra en smidigare anpassning efter olika förhållanden och inte stelt måste byggas på vad man nu i en hastig vändning måste anse vara riktigtast för tvångets genomförande. Den socialdemokratiska reservationen lämnar den tänkta överenskommelsen större svängrum och ger inga bestämda direktiv för vad som skall stå där. Men även de socialdemokratiska reservanterna tänka sig, att en överenskommelse om större inmalningsprocent av svensk spannmål skall träffas. Mellan vilka? Jo, mellan *staten* å ena sidan och kvarnarna å den andra sidan, och det kan därför med utskottets utgångspunkt måhända anmärkas, att reservanterna velat målet, men inte gett Kungl. Maj:t makten i händerna att genomföra det. De ha inte gett den maktbefogenhet, som både den kungl. propositionen och utskottsförslaget ju lämna Kungl. Maj:t. Men jag frågar mig, varför egentligen de socialdemokratiska reservanterna behövt uppvisa denna, som jag tycker, betänkliga lucka i sin eljest så stringenta argumentation — om det nu inte berott på deras allmänt ekonomiska inställning. Med rätta hänvisa reservanterna några rader tidigare i reservationen till att de, likaväl som utskottet, äro villiga att bidra med betydande belopp inte bara till jordbrukskrediten i allmänhet och till stöd för den animala produktio-

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Förta.)

nen ävensom till lantmännens andelsrörelse utan de understryka särskilt starkt, att de också äro med på att ge de begärda penningarna — på något håll kanske det är någon prutning — till de stora fonderna och Kooperationen för inrättande av spannmålslagerhus och spannmålskredit. Om dessa sistnämnda anordningar säga reservanterna så här: »De torde kunna medverka till uppkomsten av en organiserad samverkan mellan brödsädsproducenterna och utgöra ett stöd för den därav föranledda verksamheten.» Dessa organisationer äro också ryggraden och kärnan i utskottets förslag. Det är de, som skola säkra restriktions-systemets utförande i praktiken. Med dem står och faller systemet självt i dess nu föreslagna uppläggning. Även jag och mina meningsfränder ansluta oss till statsanslaget för lagerhus och för köp och försäljning av spannmål för att jordbrukarna skola få vara med och reglera spannmålspriset och inte vara underkastade kvarnarnas övermakt. Vi tänka oss också bildandet av de föreningar, den organisation av jordbrukare, som skulle bliva organ för denna verksamhet.

Men om vi sålunda alla praktiskt taget äro ense om denna organisation, varför inte inleda en utveckling, som förutsätter, att det är dessa föreningar under en central ledning, som det tillkommer att ordna sig med kvarnarna för en jämnare och rimligare avsättning av svensk brödsäd? Därest stödaktionen lagts så, att jordbrukarna fått ett bjudande intresse av att organisera sig, så att de, efter att ha vuxit till en verkligt stark organisation, också framträtt som lika berättigad part gentemot kvarnarna, så undrar jag, om de inte då utan statens förmynderskap hade vetat att tala svenska med kvarnarna? Nu vill man i stället, och framför allt jordbrukarna själva, ställa sig under statens förmynderskap i stället för att i samfällid handling hävda den gamla så högt omtalade självständigheten.

Det bästa, som enligt utskottets utredning kan väntas av förmalningstvånget är ju, att kvarnarna i sin fordran på god kvalitet skulle komma att uppfostra lantbrukarna till att bättre sköta sin brödsäd. Mycket bra! Men skulle de inte kunna svara för denna uppfostran själva? Om jag inte är fel underbyggd, så har denna uppfostran redan börjat och kommit rätt bra i gång, och den kompletteras på ett lyckligt sätt, tycker jag, av den speciellt från ett par liberala tidningar bedrivna propagandan för svenskt bröd såsom likvärdigt med främmande vara. Från dessa utgångspunkter skulle jag kunnat biträda förslaget till åtgärder för att befrämja den utveckling, jag nyss antydde. Jag skulle till och med känt mig mera tveksam om min ställning till utskottets inmalningstvång, om dess förslag givits karaktär av provisorium fram till den punkt, då de tilltänkta jordbruksorganisationerna kunde bli färdiga att själva bevaka sina medlemmars intressen, om nämligen sålunda tvånget betraktats som en pådrivare av den frivilliga organisation, staten så frikostigt är beredd att stödja. Men hur ser utskottsmajoriteten eller de, som bildat utskottsmajoriteten på denna sak? Är det så, att den föreslagna åtgärden av utskottet betraktas som en provisorisk nödfallsutväg, som ett maximum av statsingripande? Nej, tvärtom, ser det närmast ut som om man ansåge beklagligt, att våra handelstraktater lägga hinder i vägen för att välja ett *rättsligt* importförbud. *Faktiskt* komma vi att få ett sådant i fråga om mjölet. Då man inte kan gå denna väg, men vill vara på den säkra sidan mot ett misslyckande av förmalningstvånget, drar sig inte utskottsmajoriteten för att begära utredning om statsmonopol på importen, en begäran, som enligt vår riksdagspraxis ju är att betrakta som en rekommendation. I det första steget på dylika äventyrliga vägar fram mot okända mål kan jag inte följa utskottsmajoriteten. Jag kan det så mycket mindre, som ett fullföljande av dessa tendenser synes vederväga våra utsikter att med framgång fullfölja vår hittills förda handels-

politik, vårt arbete för svensk export efter dess naturliga inriktning och vår andel i de nationella strävandena för ett fritt handelsutbyte.

Det har påpekats i propositionen och i debatten, att Tyskland, Frankrike och Italien ävensom en del andra länder inte bara leva under höga tullar utan även infört inmalningstvång. Vad utskottets ställning beträffar har ju i varje fall dessa länders tullpolitik inte påverkat utskottet. Detsamma borde vara fallet med främmande tvångsbestämmelsers inverkan på dess förslag till inmalningstvång. Men om vi följa dåliga exempel, så saknas det inte föredömen. Den rådande världskrisen, som i hög grad beror på överproduktion och uppsamling av vete i de stora transoceaniska länderna, Amerika, Kanada och andra, har i avsevärd grad försvårats genom köpländernas avspärrningsåtgärder samtidigt med att avsättningen av våra standardvaror till Amerika och andra marknader lidit avbräck. Vi kunna inte ensamma göra mycket för att ändra detta sakenas tillstånd. Vi ha inte heller anledning att taga alltför mycken hänsyn till andra, som själva inte taga någon hänsyn till oss. Men jag saknar bevisning för, att, om vi fränse den tyska dumpingen av råg, inmalningstvånget på spannmål skulle göra vårt ekonomiska läge starkare gentemot sådana länder som Frankrike och Italien, och vad de allt heta, som inte sälja spannmål till oss, men som av oss köpa en hel del andra goda saker. Från Frankrike lär ju inte på jag vet hur många årtionden kommit in någon skuta med spannmål förrän tyvärr just nu i dagarna. Däremot synes mig självklart att varje steg på statsingripandets väg måste försvåra våra möjligheter att i förening med andra länder, som i ekonomiskt hänseende stå oss nära, taga upp en ända för att försöka få slut på härvan, få slut på den skadliga cirkelgången av åtgärder, som hindra den fria samfärdseln. Och trots den ringaktning, som högerens ledare för en stund sedan — jag avser herr Johan Nilsson i Kristianstad — uttalade för internationella utjämningsförsök, har man även från hans parti gått in för att taga initiativ för att på de internationella överenskommelsernas väg försöka komma till rätta med dumpingen.

Ehuru jag nu vet, att åtskilliga inom den liberala gruppen äro sympatiskt stämde mot försöket med inmalningstvång i hopp om att det kan lika ledigt överges som det kan antagas, kommer jag att på anförda grunder rösta emot det. Vi få ju dragas med det min bön förutan, och då kan jag blott uttala den förhoppningen, att det inte drives till sin spets på sätt jag här befarat av utskottets förslag. De tekniska svårigheterna redan under övergångstiden, som ha påpekats med synnerlig noggrannhet av herr Sederholm, blir det icke lätt att bemästra. Blir det någon detaljdiskussion, kanske vi kunna återkomma därtill. Vad angår detaljerna i den hastigt tillryckade förordningen böra dessa och deras motivering inte alltför strängt efter bokstaven få binda den regering, som har att praktiskt tillämpa dem.

Men om jag alltså i denna visserligen viktiga detalj inte kan rösta med utskottsmajoriteten måste jag bestämt tillbakavisa varje påstående, att jag inte skulle velat göra något väsentligt, eller som det heter, »göra något alls för jordbruket». Det måste vara oss alla obetaget att välja medlen för vårt bidrag till jordbrukets stöd. Men jag vågar påstå, att det vidlyftiga program, vari jag biträder utskottets förslag, i tillräckligt hög grad visar den goda viljan att i möjligaste mån och i vad som från statens sida kan göras gå jordbrukets önskemål till mötes. Jag undrar just var här i riksdagen man skall träffa den dogmbundne liberal, varom högerens ledare talade, och som utan vidare avvisar alla krav från jordbrukarna med hänvisning till att det går ju an att nedlägga jordbruket såsom den enklaste och bästa lösningen? Jag tror inte, att en sådan finnes i något parti här i riksdagen. Man frågar sig: är det betydelselöst att rösta för hela det program, som går ut på stöd åt en från

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

jordbruket självt utgående organisation för köp och försäljning samt för lagrande och vård av spannmål; för stöd åt jordbrukets kreditkasserörelse med många miljoner; för stöd åt effektivt organiserande av exporten; för genomgripande förbättring och hjälp, då det gäller jordens förnuftiga bearbetning, förbättring av betesmarker och dylikt; för att göra den revision av industri-tullarna till jordbrukets förmån, som finnes möjlig och för att slutligen lämna jordbruket all den statshjälp, som rimligen kan begäras till självhjälp, en hjälp, som samtidigt tager sikte på både odling av spannmål och på den animaliska produktionen?

Vilka åtgärder vi än sålunda vidtaga, få vi inte glömma att vi befinna oss i en ekonomisk lågkonjunktur, ur vilken endast en omkastning i läget och jordbrukarnas eget förenade arbete med allas vårt stöd kan hjälpa dem.

Jag kan med dessa ord, herr talman, inte annat än i det stora hela yrka bifall till dessa olika förslag, men avslag å förslaget om inmalningstvång.

Herr Sandler: Herr talman! Jag ber först, då jag tager ordet omedelbart efter herr Löfgren, att få uttrycka min glädje över att höra en levande liberal, som inte blivit inmalad. Jag vill uttala detta i egenskap av socialist och så att säga på arvingarnas vägnar. Det är nog så, att hans uppfattning i denna fråga och den, jag har, långa stycken gå parallellt med varandra. Jag vill säga, att den utredning, som har presterats i den motion, vilken bär herr Löfgrens namn, synes mig vara ett mera klargörande bidrag till karakteristiken av det nuvarande läget än den kungl. propositionen.

Uti den kungl. propositionen får man veta, att det, som är det grundläggande i läget, är att på världsmarknaden inte råder jämvikt mellan tillgång och efterfrågan på jordbrukets produkter. Det konstateras, att det föreligger, som man säger, en prissax emellan industrivaror och jordbruksvaror, men vad är det, som ligger bakom den prissaxen? I det hänseendet lämnar den liberala motionen ett litet material, som är starkt belysande för den verkliga innebörden av det, som man emellanåt kallar för »jordbrukskrisen». Jag skall nu inte gå in på den terminologiska frågan, om bruket av detta uttryck är riktigt.

Nationernas förbunds produktionsindex för perioden 1913—1927 visar, att befolkningen ökats med 9 %, spannmålsproduktionen med 4 %, köttproduktionen med 16 % och industrivarornas produktion med 40 %. Det ådagalägger ju, mina herrar, att vad särskilt spannmålsproduktionen beträffar, föreligger ju alls inte en överproduktion i den mening, att i förhållande till folkmängden skulle det produceras mera spannmål nu än förr. Dessa siffror härleda i stället uppmärksamheten på det förhållande, som på olika sätt bekräftas, att den grundläggande förskjutning, som försiggått, har inträffat beträffande *efterfrågan* å spannmål. Det är konsumtionen av spannmål, som har blivit förskjuten, och den bristande jämvikten har sin huvudgrund där. Förutom efterkrigsstörningarna är det höjningen av den allmänna levnadsstandarden, som här inverkat och föranlett en förändring i konsumtionsvanorna.

Då drager jag därav den slutsatsen, att har en sådan djupgående förändring inträffat beträffande det internationella läget, då är det produktionen, som får inställa sig efter det nya läget, om man icke skall gå till reglering av själva konsumtionen. Det blir då en felaktig näringspolitik att sätta in kraften på att hålla spannmålsproduktionens volym uppe i den gamla nivån. En förskjutning blir nödvändig inom jordbruksnäringen själv, eventuellt en viss fortsatt hopkrympning av jordbruksproduktionen i dess helhet i förhållande till annan produktion.

Mina herrar, vad är egentligen det motsatta alternativet? Inte kan man återställa jämvikten genom tullar, genom inmalning, genom importreglering, ge-

nom minimipris, genom monopol. Om man inte låter produktionen rätta sig efter konsumtionen, så kommer den ekonomiska naturen att ta ut sin rätt, då måste konsumtionen i stället rättas efter produktionen. Om det grundläggande är exempelvis, att människorna inte äta tillräckligt med vete — det fordras till exempel en merkonsumtion av 10 kilo per invånare — ja, då har man intet annat val, om man vill gå in för det andra alternativet, än att på ett eller annat sätt tvinga människorna att äta dessa 10 kilo mera per år. Detta är den enkla följden av det som vi här tala om. Det vill säga inmalningstvånget kommer, om denna linje fullföljes, att bli ett *inmatningstvång*. Detta är självfallet en grundläggande anmärkning både mot högerlinjen och mot den frisinnade linjen i denna fråga.

Regeringens centrala jordbruksprogram är ju en kompromiss av tre ting: tullförhöjning + inmalning + utförselbevis. Det gäller att trygga brödsädesproduktionens avsättning till ett förhöjt pris, som skall hållas uppe genom att för det första mata ut till utländska konsumenter (och konkurrenter) vår spannmål till ett förbilligat pris, och för det andra mata in i det svenska folket svensk spannmål till ett förhöjt pris.

Jag ber att få skjuta in en sak beträffande det frisinnade programmet, som blivit utskottets linje. Det är ju en illustration till det numera vanliga sätt, på vilket en minoritet kan komma att uppträda som en majoritet. Statsministerns många frågor till utskottsmajoriteten kan jag inte alls känna mig kallad att besvara. De få självfallet gå vidare till den frisinnade minoriteten, som närmast har att i detta avseende svara å utskottets vägnar. Det frisinnade programmet, som alltså i den nu föredragna punkten framträder som utskottets, vad är det? Det slår ut regeringsprogrammets huvudpelare och behåller de bägge flankstöden. Det är för denna linje karakteristiskt, att även den bygger på, att man skall mata ut och mata in den svenska spannmålen, *ut* till förbilligat pris och *in* i det svenska folket till förhöjt pris, allt i syfte att säkerställa åtgången, fastän till ett lägre pris än det regeringen hade tänkt sig. Är det då inte i själva verket en del av den principiella kärnan, som blivit kvar i utskottsförslaget, trots alla hejarop mot tullarna?

Jag återgår till regeringsprogrammets uppläggning. Detta program förbigår ju det som är väsentligt i jordbruksnäringens internationella läge, men därtill vrider det på sned inställningen beträffande det svenska jordbrukets läge. Av regeringspropositionen får man det intrycket, att jordbrukshjälp är lika med hjälp åt spannmålsproducenterna eller, rättare karakteriserat, åt avsaluproducenterna av brödsäd. Striden om regeringsprogram blir därför en strid om denna avsaluproduktions betydelse i Sveriges jordbruk.

Egentligen bör det vara nog att veta, att ungefär 80 procent av den svenska skörden får sin användning inom annan jordbruksproduktion, för att värdesätta denna ensidiga inställning. I detta avseende har ju utskottet eftertryckligt korrigerat den kungl. propositionen, då det satt in den animaliska produktionen på dess plats som huvudgrenen av svensk jordbruksnäring. Utskottet säger ju bland annat, att det i första rummet är denna gren av den svenska jordbruksnäringen, som förtjänar att stärkas, och utskottet drar senare i sitt utlåtande en slutsats av det framlagda materialet, som klart ger vid handen, hur utskottet i denna punkt har värdesatt den kungl. propositionens förutsättningar. På sidan 30 i sitt utlåtande konstaterar utskottet nämligen beträffande brödsädesodlingens betydelse, att den »icke är av större innebörd beträffande andra brukningsdelar än sådana om 20 har och däröver». Detta betyder att frågan om brödsädesförsäljningen har sådan större innebörd beträffande mindre än tiondedelen av Sveriges jordbruk. — Men för att från detta konstaterande sedan komma över till det inmalningstvång, som

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.

(Forts.)

Ang. in-
mull-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

herrarna finna på samma sida, så får utskottet göra en saltomortal, som jag skall återkomma till strax.

Då den nu till behandling föreliggande propositionen framlades i kammaren, hade jag en liten sammanstötning med den ärade jordbruksministern angående handläggningen av ärendet, särskilt i vad det avser det statistiska materialet. Jag lade nu märke till, att i jordbruksministerns anförande i dag han fullkomligt korrekt och riktigt använde det uttrycket för vad som förekommit, att det hade verkställts en överarbetning av de äldre beräkningarna på jordbruksministerns uppdrag. Nu har, som kammaren väl vet, genom utskottets försorg gjorts en omräkning, som verkligen verkställts inom Statistiska centralbyrån. Denna omräkning har utskottet i sitt yttrande i stort sett anslutit sig till, i vad den angår det allmänna resultatet.

Det har redan åtskilligt diskuterats, huruvida de verkställda utredningarna kunna anses ha bekräftat eller icke bekräftat det som olika riktningar trodde vid tidpunkten för propositionens framläggande. För egen del säger jag utan omsvep, att genom de verkställda nya utredningarna ha mina föreställningar om sakläget blivit andra än de voro, men de ha inte ändrat de praktiska slutsatser, som jag drar i det föreliggande ärendet. Jag kan ju få säga den ärade jordbruksministern, att dessa slutsatser skulle jag även dra på grundval av de beräkningar, som voro presterade i den kungl. propositionen. Då herr statsrådet gentemot de av utskottet åberopade utredningarna anför, att de blivit föremål för en ingående kritik av lantbruksstyrelsen, så vill jag bara påpeka, utan att närmare ingå på den saken, att denna kritik egentligen endast gäller en sak, nämligen förbrukningssiffran inom jordbruket. Nu har det på ett bindande sätt visats, att skiljaktigheterna i uppfattning rörande denna förbrukningssiffra inte kunna inverka på det slutresultat man kommit till, därför att den grupp, som kastas över från den ena till den andra sidan, är så pass liten som 5 å 6 procent.

Den uppfattning, som jag av de verkställda utredningarna kommit till, är den, helt naturligt, som är uttryckt i Statistiska centralbyråns slutomdöme, att spannmålsodlingen i avsevärd utsträckning nått fram till eller närmar sig självförsörjning i södra och mellersta Sverige, även vid mindre jordbruk, att mer än hälften av landets jordbruk dock inte torde vara fullt självförsörjande i fråga om brödsäd, samt att inom den brödsädsförsäljande jordbruksgruppen denna försäljning synes vara för flertalet jordbruk av ringa eller i varje fall relativt underordnad ekonomisk betydelse.

Nu har, som sagt, utskottet gjort denna uppfattning till sin. Utskottet har också åberopat det överensstämmande resultatet av en utredning av doktor Nannesson. Om herr jordbruksministern anser, att denna utredning arbetat med alltför ringa material, vill jag ge honom alldeles rätt däri, men det hindrar inte, att det är fullkomligt riktigt som utskottet säger, att det i och för sig är anmärkningsvärt, att hans utredning, som är verkställd efter helt andra metoder, ger en förbluffande god överensstämmelse med det resultat, som uppnåtts i Statistiska centralbyråns utredning.

Vad beträffar propositionens kalkyler, som ju måste vara tillkomna mycket hastigt, är det riktigt att de ha bekräftats i en punkt. Det gäller den totala kvantitet spannmål, som finns till avsalu. Där kan man rentav säga, att siffran 3,800,000 deciton stämmer precis, men det är bara, om man godtar den omstridda förbrukningssiffra inom jordbruket, som Statistiska centralbyrån arbetat med. Den stämmer däremot inte så bra i fråga om fördelningen mellan olika grupper av jordbruk. Dock kan man redan av propositionens kalkyler se, att det måste vara de större jordbrukens intresse, som här är i fråga.

Enligt den reviderade beräkningen kommer nämligen av avsaluöverskottet,

inalles 3.8 miljoner, på storbruksgruppen ovan 50 har 1.7 miljoner deciton, på gruppen 20—50 har ungefär lika mycket eller 1.6 miljoner, medan gruppen 10—20 har inte får mer än 0.9 miljoner, och gruppen 5—10 har är representerad i det totala överskottet med 0.17 miljoner. Det vill säga, storbruken få av detta salufria överskott 40 %, de medelstora jordbruken, 20—50 har, nära på 40 %, medan det lilla jordbruket, 5—10 har, får av hela denna överskottskvantitet summa summarum 3 %. Därav måste man ju kunna draga slutsatser om den relativt ringa ekonomiska betydelse överskottet äger för denna del av jordbruksnäringen.

Nu ha högerreservanterna funnit en bekräftelse föreligga i de verkställda utredningarna av propositionen, ehuru man försiktigtvis har formulerat den negativt, så att man säger, att propositionens kritik av tull- och traktatkommitténs beräkningar ha bekräftats. Ja, jag skall tillåta mig att i en punkt belysa, hur pass stor den förskjutning är, som inträtt genom de nya beräkningarna. Den kritik, som torde ha föranlett vederbörande departementschef att igångsätta omräkningarna i departementet, var väl det aktstycke, som kommerskollegium hade ingivit. Där hade det siffermässigt uträknats, hur pass stor den ekonomiska fördelen var. Jag tar bara en enda siffra som måttstock för att visa förskjutningens storlek. Enligt dessa beräkningar, som alltså vila på tull- och traktatkommitténs material, skulle de jordbrukare, som förtjäna mer än 50 kronor om året på en prisförhöjning av 1:50 — kollegiet utförde sitt resonemang på grund av att det hade att yttra sig över inmalningstvånget — utgöra 18 % av jordbrukarbefolkningen. Hur mycket förändras denna siffra, om man nu gör om denna beräkning med hela det nya materialet? Jo, mina herrar, då blir denna siffra 20.5 %. Det är hela innebörden av den förändring, som inträffat i den mycket besvärande kritik, som från början på denna punkt riktades mot den kungl. propositionen.

Nu säges visserligen i högerreservationen gentemot utskottet, att prisförhöjningen skall räknas till 3:80 och inte till 2:30, såsom skett i några exempel som utskottet givit. 3:80, det är Kungl. Maj:ts tullförhöjning plus verkan av inmalningen.

Jag vill i förbigående fästa kammarens uppmärksamhet på det förhållandet, att i högerreservationen är inmalningstvånget på sidan 112 värt 1:50; då det gäller kalkylen säger man, att man måste lägga till 1:50 och räkna med en prisförhöjning av 3:80. Men på sidan 110 är samma inmalningstvång värt inte just något alls, ty då gäller det att kritisera utskottsförslaget med dess inmalning. Där står det nämligen, att man hyser inte några förhoppningar om att inmalningstvånget i och för sig skall medföra någon avsevärd prisförbättring. Men då man sedan kommer till regeringsförslaget, som också vilar på inmalning, räknar man fullt ut 1:50. Jag förstår inte hur det hänger ihop. Om inmalningen kombineras med de nuvarande tullarna, skulle den inte verka något, men om den kombineras med högerns höjda tullar, skulle den ha sitt värde fullt ut. Det trolleri som här försiggår vid högerns tullförhöjning är kanske något att jämföra med det frisinade trolleriet att höja spannmålspriset 1:50 genom inmalningstvång, utan att det skulle beröra konsumenternas intressen. Så finurligt är det meningen att mala in det förhöjda råvarupriset.

Nu skall jag för min del gärna acceptera som utgångspunkt högerreservanternas teori om att prisförhöjningen blir 3:80. Ingenting ändras i fråga om fördelningen mellan olika grupper, men absolut stiga naturligtvis talen, som ifrån 2 till 3 %. Nu frågar jag: Varför har inte högern, då den ju lägger vikt vid denna sak, i sin reservation lagt fram *sina* kalkyler i detta avseende? Jag skall för min del gärna komplettera högerreservanternas framställning på denna punkt.

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.

(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Om man räknar, som man vill göra i reservationen, med 3:80, ja, då blir den årliga merinkomsten av regeringsförslaget med både tull och inmalning för gruppen 5—10 har per brukningsdel 15 kronor och för den större gruppen, över 100 har, 1,500 kronor, jämnt hundradubbelt alltså. Det totala salufria överskottet skulle komma att inbringa 14.5 miljoner kronor. Vilka få det? Jordbruken över 50 har skulle därav få 6.5 miljoner, bruken mellan 20 och 50 har 6 miljoner och jordbruk mellan 5 och 10 har skulle få drygt $\frac{1}{2}$ miljon. Det är att märka, att dessa sistnämnda jordbruk äro tio gånger så många till antalet som storbruken över 50 har, och de skulle få $\frac{1}{10}$ så mycket. Då man konstaterar sådant, måste man ju fråga sig, om det är med rätta, som propositionen nr 108 heter »Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödjande.» Mig förefaller det, som om det bort heta: »Vissa åtgärder till det svenska storbrukets stödjande.»

Det görs i högerreservationen ett ganska djärvt försök, som har väckt min häpnad, att komma ifrån utredningsresultatens innebörd genom att »bortse» från vissa grupper. Det har gått igenom i flera anföranden i debatten. Man bortser helt enkelt från gruppen 1—2 har och man sätter frågetecknet för gruppen mellan 2 och 5 har, utom förstås i fråga om de självförsörjande, som man på fri hand och utan att det föreligger något material därom tar och lägger in i gruppen.

Vad det här gäller är ju frågan: Vilka skola få lov att räknas till jordbruksnäringen? Jag medger, att när man kommer under 1 har, är den saken mycket diskutabel. Men man har hittills alltid i alla utredningar börjat vid 1 har och haft med även de grupper, som i högerreservationen nu skulle sättas utanför. Det är gunås, säger man, frågan om folk, som har också annat att leva på än jorden. Jag förmodar, att med detta resonemang vilja väl herrarna också ha bort Norrlands jordbrukarbefolkning i allmänhet, eftersom den i stor utsträckning livnär sig av skogsbruk. Det är givet, att om man gör definitionen på jordbrukare riktigt bekväm för sig, så kan man dra vilka slutsatser man behagar av vilket material som helst. Om man säger, att med jordbrukare förstås den, som i huvudsak är självförsörjande i brödsädesproduktion eller har något överskott, då är det, mina herrar, onekligen lätt att visa, att skadan av ett förhöjt brödsädespris inte drabbar någon procent alls av jordbrukarbefolkningen, och att nyttan måste komma att gälla en ganska hög procentsiffra. Men jag skulle vilja be herrarna att ta denna sak en gång till i övervägande, innan ni bestämma eder för att räkna bort från den svenska jordbruksnäringen de brukningsdelar, som ligga mellan 1 har och 5 har. Jag tror man bör veta vad man gör, innan man tar sig för en sådan sak.

Därför tillåter jag mig att ge ett svar på följande fråga: *Vad är gruppen mellan 1 och 2 har?* Det är mina herrar, 63,600 brukningsdelar, 260,000 personer, 105,000 har åkerjord, 142,000 nötkreatur, 52,000 svin, 586,000 fjäderfä, allt enligt den sista jordbruksräkningen. *Vad är vidare gruppen mellan 2 och 5 har?* Det är 117,700 brukningsdelar, 530,000 personer, 424,000 har åkerjord, 460,000 nötkreatur, 184,000 svin, 1,849,000 fjäderfä.

Detta är, mina herrar, det som ni vilja ta bort från den svenska jordbruksnäringen, och om vilket ni säga, att det skola vi icke räkna med, det skola vi »bortse» ifrån, då det gäller att göra kalkyler över vilka som ha nytta och vilka som ha skada av en viss åtgärd. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att dessa bägge grupper av svenska jordbrukare tillsammans förfoga över 600,000 nötkreatur. Hur mycket ha de storbruk, som högerns förslag kommer att ge huvudparten av nyttan? De ha tillsammans 430,000. De bägge grupperna ha 236,000 svin, alla storbruken tillsammans 168,000.

På dessa små jordlappar finns det 2,400,000 höns, storbruket ha 617,000. Ja, även om man tar med de medelstora bondebruket mellan 30 och 40 har, kommer man inte längre än 1,157,000, d. v. s. i fråga om äggproduktionen representera dessa delar av den svenska jordbruksnäringen dubbelt så mycket som alla jordbruk över 30 har.

Herrar reservanter ha gjort en fadäs, det är vad som föreligger. Och det var häpnadsväckande för mig att höra, att statsministern fann sig ha anledning att instämma med högerreservationen i den tankegången, att man skulle ta bort en del av den svenska jordbruksnäringen ifrån resonemanget här i dag.

Så skall jag be att få fästa uppmärksamheten på en konsekvens. Om ni ta bort dessa bruksdelar från det svenska jordbruket, då få ni också räkna om kalkylerna beträffande jordbruksnäringens tullbelastning i förhållande till industrien. Då skola ni inte komma långt med den gamla siffran om 16 eller 25 miljoner som merbelastning på jordbruksnäringen, utan var goda och dra samtidigt bort vad denna jordbruksbefolkning betalar i merkostnad för tullsystemet. En liten överslagsberäkning visar, att om man förfar som högerreservanterna, jag må säga i en alltför hastig vändning här gjort för att stödja regeringsförslaget, då räknar man bort större delen av den merbelastning, som jag anser det vara fullkomligt riktigt och ostridigt, att jordbruksnäringen har.

Ja, är det verkligen meningen från högersidan att säga ajöken till den befolkning om $\frac{3}{4}$ miljon, som bor på dessa jordlappar, säga dem: Ni höra icke till jordbruket eller ni äro i varje fall mycket suspekta jordbrukare, om det är herrarnas allvarliga mening, ja, då skola vi minnas det och befordra det som en sista hälsning från högerns statsminister och från hans parti till de människor det gäller.

Man får också sedermera i samma reservation höra, att om man behandlar den viktiga gruppen 5—10 har på högerreservanternas sätt, så kommer man till det resultatet, att flertalet är självförsörjande och har något att sälja, och till slutkonklusionen, att av de jordbrukare, som ha sin huvudsakliga försörjning av lantbruk, endast ett jämförelsevis ringa antal torde behöva inköpa brödsäd. Jag skall göra en erinran om, hur den viktiga gruppen mellan 5 och 10 har blir tillgodosedd i verkligheten vid utdelningen av högerns kärleksgåvor. Jag erinrar om, att det här är frågan om ett antal jordbrukare, som är tio gånger så många som storbruket och som få tio gånger så litet som de. Nu tar jag med varm hand och räknar upp till kr. 3:80 vad de kunna förtjäna på regeringsprogrammets genomförande, och vad finner jag?

Jo, en merinkomst av 1 krona per bruksdel och år kommer då i genomsnitt till del dessa jordbrukare i Stockholms län, Kristianstads skogsbygd, Hallands skogsbygd, sydöstra Skaraborg, Västmanlands slättbygd och Kopparbergs slättbygd, 2 kr. i Malmöhus skogsbygd, 4 kr. i Dalslands bergslag, Falbygden och Örebro skogsbygd, 8 kr. i Kronobergs läns skogsbygd, nordöstra Skaraborg och Värmlands slättbygd, 11 kr. i Östergötlands norra och södra skogsbygd, skogsbygden i Kalmar län, i Göteborgs län och slättbygden i Skaraborgs och Örebro län, 15 kr. på slättbygden i Kalmar och Älvsborgs län, 23 kr. i Sörmlands län, på Gotland, Malmöhus mellanbygd, Blekinge slättbygd och Kristianstads mellanbygd, 30 kr. på Östgötaslätten och Hallands-slätten, 41 kr. på Öland och Kristianstads slättbygd och slutligen 53 kr. på slättbygden i Malmöhus län. Det är de genomsnittliga verkningarna, såvitt materialet visar, av regeringsförslagets genomförande för denna grupp mellan 5 och 10 har.

Nu får man ju komma ihåg, att salufritt överskott inte är detsamma som försäljning av spannmål. Det skall ju först och främst räcka till en hel säck, innan det blir någon försäljning och någon förtjänst på detta förslag. I de

*Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.*

(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

sex första av mig uppräknade områdena är det genomsnittliga överskottet mindre än 1 deciton per brukningsdel, så herrarna kunna ju förstå vad detta innebär. Av någon nämnvärd betydelse kan man endast anse att det är för de 5 sista områdena, Östgötaslätten, Hallandsslätten, Öland, Kristianstads- och Malmöhusslätten. Ja, där finns det 8,600 brukningsdelar inom denna storleksgrupp av 94,500, d. v. s. inom »denna viktiga grupp» — jag citerar högerreservationen — är det mindre än $\frac{1}{10}$ som kan anses ha någon nämnvärd nytta av regeringsförslaget genomförande. Då har jag ändå räknat med edra 3:80.

Ja, så ter sig den stora aktionen för denna viktiga jordbrukargrupp. Nu är med detta behandlat inte mindre än 77 % av alla brukningsdelarna. Jag tänker inte fortsätta med siffermaterialet för återstoden. Om de högre grupperna står det ingenting särskilt i högerreservationen. Menar man kanske, att man inte behöver säga något särskilt om dem? Menar man att de få något mera reellt och därför inte behöva åtnöja sig med bara ord, som grupperna 1—2, 2—5 och 5—10 har?

Rörande den frisinnaede inmalningen behöver jag inte efter det föregående vara mångordig. Jag måste bekänna, att jag finner det ligga en besk sanning i vad som står i högerns reservation i detta avseende om den bristande konsekvensen emellan att beteckna en genom tullförhöjning åstadkommen större prisförbättring såsom otillräcklig och att genom inmalningstvånget vilja uppnå en mindre prisförbättring. Jag kan inte neka till heller, att jag fann, att statsministern satte fingret på den ömma punkten, då han i förmiddags strök under detta och frågade dem, som närmast ha att svara för utskottets ståndpunkt i denna del, hur de egentligen vilja bringa sammanhang i sitt eget tänkande.

Det är nog sant, och det skall aldrig förgätas, att tull medför vissa verkningar, som icke behöva framkallas av ett inmalningstvång, i varje fall om det är av kort varaktighet. Det närmast liggande exemplet är ju inverkan på jordvärdeförhållandena. Denna sida av saken har emellertid utskottet gått alldeles förbi.

Vad kan skillnaden eljest vara i fråga om jordbrukarnas fördelar eller nackdelar? Ja, skillnaden är ju den matematiska, som ligger i skillnaden mellan 1:50 å ena sidan och 3:80 å den andra. Emellan regeringsförslaget och den frisinnaede ståndpunkten är det ett avståndsförhållande, som ungefär svarar emot Tre Kronor å ena sidan och Saltsjökvärn, även kallad En och femtio, å den andra. Detta är avståndsförhållandet mellan Kungl. Maj:ts förslag och det frisinnaede program, som presenteras i utskottets namn. Det är ju, mina herrar, precis samma jordbrukare, som ha salufritt överskott i det ena och det andra fallet, precis samma grupper, som ha fördel eller som ha nackdel av en förhöjning av brödsädespriset, vare sig man genomför det med inmalningstvångets medel eller med tullförhöjningens medel. Det är sant, att skadan blir mindre, om den absoluta siffran blir lägre, liksom också nyttan för de andra blir mindre. Mina herrar! Om man bara är liten i det onda och liten i det goda, skaffar man sig då kvalifikationer för att föra en frisinnaed politik?

Utskottsbetänkandet på sid. 30 är värt ett intresserat studium. Jag har tillåtit mig att sätta i marginalen före näst sista stycket ett bekant latinskt citat »Hic Rhodus, hic salta». Utskottet har på sid. 30 kommit fram till konstaterandet av att försäljningen av brödsäd är inte av större innebörd, som jag nyss förut antytt, beträffande andra brukningsdelar än sådana om 20 har och däröver. Sedan gäller det för utskottet att i det nästföljande stycket övergå till att förorda inmalningstvånget, och det är då, som utskottet måste utföra den saltomortal, om vilken jag tidigare har talat. Hic Rhodus, hic salta. Det sker på fyra rader, som verkligen förtjäna att föredragas. Jag erinrar om, att

närmast förut är det konstaterat, att någon större innebörd har brödsädesförsäljningen icke beträffande andra brukningsdelar än de, som äro över 30 har d. v. s. mindre än $\frac{1}{10}$. Sedan säger utskottet: »Vad sålunda framkommit rörande brödsädesodlingens betydelse för landet i dess helhet finner utskottet bekräfta, att det ur denna synpunkt måste anses väl motiverat, att de stödåtgärder, vilka kunna genomföras utan att den ekonomiska utvecklingen i allmänhet äventyras, bliva vidtagna.» Och så kommer över nästa stycke rubriken: »Inmalnings- och inblandningstvång.» Då ju detta just skulle grunda sig på, att man vill tillgodose brödsädesförsäljarnas intresse, är det ju ganska egenartat att finna detta övergångsled emellan utskottets slutsatser ur utredningsmaterialet och dess första begynnande steg på inmalningstvångets väg.

Här på sid. 30, mitt på sidan, börjar utskottet att visa sitt janusansikte. Jordbruksministern sade en gång i sitt anförande, att utskottet ger med den ena handen och tar med den andra. Ja, är det att undra på? Om man har två händer, herr jordbruksminister, så använder man naturligtvis bägge två. Och detta särskilda utskott har haft två händer, en liberal hand och en protektionistisk hand. Ibland har det begagnat den liberala handen och ibland den protektionistiska handen. Då är det inte att undra på, att jordbruksministern tycker, att han ibland har fått något av den ena handen, och ibland har utskottet tagit ifrån honom något, som han väntat sig att få. Det som inträffat mitt på sid. 30 är ju helt enkelt det, att pennskaffet plötsligt har fattats av en ny majoritet i utskottet, som väl behöver det där övergångsstycket för att komma över till inmalningen.

I tillämpliga delar, som det brukar stå i riksdagens skrivelser, gäller vad jag i det föregående har sagt om tullarna även om inmalningen, och jag tycker inte precis, att det är någon ursäkt för dem som svara för inmalningslinjen, att den är presenterad, till skillnad från Kungl. Maj:ts förslag, *efter* det att en tillfredsställande utredning hade lagts på bordet om brödsädesodlingens relativa betydelse. Egentligen är det också nog med detta. Jag vill bara tillägga om inmalningen, att om den skall kallas en kristidsanordning, så må man i korrekthetens namn uppmärksamma, att det är en alldeles upp- och nedvänd kristidsanordning. Under kristiden voro vi vana vid kommissioner, som bestämde, att vi skulle äta litet vete, nu skulle vi däremot få anordningar, som skulle förmedla oss att äta mycket vete. Så nog har man ställt kristiden på huvudet, varmed jag inte vill säga något ont alls om anordningarna under kristiden.

Herr talman! Den, som mår illa och vänder sig till en läkare, vill ju gärna, om han är som folk är mest, få någon medicin ordinerad av läkaren, och denne är nog människokännare att ordina, »så att något må vara gjort», som det heter fackmän emellan. Läkarna äro också så samvetsgranna fackmän, att de då tillse, att det är en *oskadlig* medicin, som de ordina, då de skola tillgodose denna mycket mänskliga benägenhet. Herr jordbruksministern sade oss i sitt anförande, att något annat universalmedel än tullarna har ju inte uppfunnits. Ja, det har antytts åtskilliga gånger i diskussionen om dessa ting, att det finns psykologiska skäl, som tvinga riksdagen att göra något, vare sig det är tullar eller inmalningstvång eller något annat, för att »något skall vara gjort». Ja, mina herrar, det gynnsammaste som kunde vara att säga om regeringsprogrammet och dess frisinnade annex, det vore väl att medicinen visserligen inte är till någon vidare hjälp för att bringa Sveriges jordbruk till hälsa men att den i alla fall är ofarlig.

Det är emellertid värre än så. På 1700-talet fanns det en klok karl, som sade följande, då hans läkare kom till honom och ordinerade en stark medicin: »Kan jag inte få vänta, tills jag blir frisk, för då tål jag medicinen bättre?» Mina herrar! Efter min uppfattning är den historien tillämplig på den svenska

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vele och råg
m. m.
(Forts.)

jordbruksnäringen nu. Den tål inte vid en sådan ordination, som vare sig regeringen eller utskottet i denna punkt vill ge jordbruket. Jag vill inte säga, som det har sagts om de nuvarande förhållandena, att jordbruket kommer att gå under, naturligtvis gör det inte det. Men jag är fullt övertygad om, att man gör jordbrukets rationella utveckling och anpassning till ett internationellt läge, som vi icke kunna bringa oss ur, en bestämd och betydande skada genom att beträda vare sig regeringsprogrammets väg eller inmalningstvängens väg.

Ett bifall till regeringsförslaget — och, med skälig reduktion till vad som kan anses vara ett frisinnat medelmått, även till utskottsförslaget i den nu föredragna punkten — vad innebär det? Det innebär, att till fördel för en ringa bråkdel av landets jordbrukare — de största — till ringa eller ingen nytta för övriga brödsädesförsäljande jordbrukare, belasta alla de övriga jordbrukarna — som utgöra flertalet — samt alla andra näringar med ett förhöjt spannmålspris, och därtill intvinga brödkonsumtionen i inmalningsapparaten.

Och det är detta man kallar att hjälpa det svenska jordbruket!

Herr talman! Jag tillåter mig att i den nu föredragna punkten yrka avslag på utskottets hemställan.

I herr Sänders yttrande instämde herrar *Emil Johanson, Thulin, Östergren, Sändén, Pauli, Åström, Vennerström, Wahlmark, Asplund* och *Schlyter*.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr talman-
nen att den fortsatta överläggningen i förevarande fråga skulle uppskjutas till
aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till statens sinnessjukhus jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till hamnar och farleder jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 316, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående upphävande av förbud mot skatteköp i vissa fall dels ock en i ämnet väckt motion; samt

nr 317, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av vissa delar av lagen den 2 juni 1916 om skyddskopp-
ympning, dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets memorial nr 33, angående vissa arvoden och gratifikationer.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.37 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 30 maj e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Fortsattes överläggningen angående punkten A. 1) i särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödjande jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. inmalningstrång beträffande vete och råg m. m.

(Forts.)

Herr **von Stockenström**: Herr talman! Den ärade talare, som hade ordet omedelbart före middagsrasten, nämligen herr Sandler, drog i tvivelsmål, om man kunde tala om, att det var överproduktion i världen. Han ville fastmer göra gällande, att det inte så mycket var produktionen av spannmål, som hade ökats, utan att det snarast var konsumtionen, som inte hade hållit jämna steg med produktionen, och det har han ju alldeles givet rätt i. Siffrorna för hela världen, för Europa och de transoceana länderna, visa ju inte, att spannmålsproduktionen har ökats så avsevärt mycket, utan man är nog alldeles berättigad att draga den slutsatsen av de siffror, som finnas, att det ogynnsamma läget på spannmålsmarknaden kanske närmast betingas av att konsumtionen inte har hållit jämna steg med produktionen. Den kanske rentav har minskats. Det är för övrigt en företeelse, som man nog har gjort vid många tillfällen förut, att med förbättrad levnadsstandard följer i regel inte alls såsom ett säkert resultat, att också brödsädeskonsumtionen ökas, utan i den mån levnadsstandarden höjes, torde man nog i allmänhet gå över till att använda andra och dyrbarare livsmedel och inte så mycket spannmål. Nu är det väl kanske egentligen en strid om ord, om man vill tala om, att det är överproduktion, eller om man vill säga, att det är för liten konsumtion. Det är väl ungefär som när man skall skaffa sig ett par skor och man finner, att de inte passa och man kan vara tveksam om, ifall man skall säga, att skorna äro för stora eller att ens egna fortkomstledamöter äro för små. Det är ju närmast en fråga om ord och om definitioner, vilken beteckning man använder för den nuvarande situationen.

Emellertid är ju förhållandet det, att här i Sverige har inte produktionen av spannmål ökats något nämnvärt, om jag ser på förhållandena nu jämförda med förhållandena för kriget. Jag skall tillåta mig att nämna några få siffror i det hänseendet. Åren 1913—1915 var totalskörden av råg och vete i Sverige i medeltal per år 876,000 ton, medan medelskörden under 1927, 1928 och 1929 var 896,000 ton, alltså en högst obetydlig ökning, ja t. o. m. en ökning, som är mindre än den, som egentligen skulle ha erfordrats för att tillgodose den under samma tid inträffade befolkningsökningen. Under denna period av 15 år har alltså produktionen i Sverige inte ökats, åtminstone inte nämnvärt. Däremot har det ju ägt rum en mycket markerad förskjutning i fråga om produktionen av vete och av råg. Om jag jämför resultatet av 1927 års jordbruksräkning med 1919 års, så finner jag, att veteskörden i landet har ökats från 254,000 ton till 485,000 ton, medan däremot rågskör-

Ang. inmal-
ningsväg
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

den minskats från 621,000 ton till 411,000 ton. Veteproduktionen har alltså under denna tid ökat med ungefär 90 procent, medan rågskörden å andra sidan har gått avsevärt tillbaka. Vi veta ju, att vi sedan lång tid tillbaka alltid ha haft ett ganska stort importbehov av vete. Beträffande råg däremot ha vi tidigare kunnat fullt täcka behovet och vissa år till och med haft exportöverskott. Då kan man ju inte annat än anse det vara en i och för sig ganska riktig och gynnsam utveckling, att vi ha kunnat öka vår veteproduktion, och därmed borde vi ju också ha kunnat minska importbehovet av vete. Men då visar sig det högst märkliga förhållandet, att importen av vete har trots detta icke minskats, utan står kvar ungefär vid samma höjd som den gjorde före kriget. 1913 importerade vi ungefär 200,000 ton vete för att fylla vårt behov, och under åren 1927, 1928 och 1929 var också importöverskottet av vete i runt tal 200,000 ton årligen. Det är detta, som enligt min mening är hela spannmålsproblemets kärnpunkt, att samtidigt som vi ha ökat vår produktion av vete så avsevärt som från 250,000 ton till omkring 500,000 ton, under det senaste tiotalet år, så har importen inte minskats utan hållit sig vid samma nivå.

Då frågar man sig: Kan inte detta hänga ihop med att det svenska folket åter mera vete nu än tidigare? Ja, därom föreligga ju inga som helst exakta undersökningar, men av allt att döma har icke konsumtionen av spannmål per individ räknat ökats, utan kanske snarare minskats något under senare tider, men det är sannolikt, att en förskjutning till en viss grad har ägt rum från råg till vete, så att det nu ätes mindre råg och mera vete. En utveckling i den riktningen har sannolikt ägt rum under senare år.

Ett faktum är i alla fall, att trots den så väsentligt ökade vetesköörden importeras det alltså lika stora mängder vete, och alldeles uppenbart är också, att en hel del av vetesköörden inte har av lantbrukarna kunnat avsättas till kvarnarna såsom brödsäd, utan har fått lov att fodras upp. Det är detta, som enligt min mening egentligen är hela kärnpunkten i den här föreliggande frågan. Finns det något skäl för, att man skall använda blott en del av den svenska veteproduktionen till brödsäd och fodra upp resten, framför allt då till svin och även andra djur, och i stället importera en del utländsk spannmål för att täcka behovet?

Som skäl för, att man inte skall vidtaga några åtgärder, utan låta det bli som det varit, d. v. s. fortfarande fodra djuren med vete och blanda in en ganska hög procent utländsk vara i den svenska brödsäden, som skäl härför, säger jag, brukar ju anföras, att det är smaken, som fordrar det, det är smakriktningen, som utvecklats här under de senare decennierna och som gör, att man tvingas importera dessa stora mängder dyrbart utländskt vete. Då vill jag fråga: Vems smak är det egentligen, som dirigerar detta? Är det den svenske bondens smak för det utländska vetet? Nej, det tror jag inte, att det är. Är det den svenske industriarbetarens smak — jag tänker nu på smak just i ordets bokstavliga bemärkelse — som är anledningen till importen? Det tror jag inte heller. Är det de svenska barnens smak för utländskt vete, eller är det herr Sändlers smak därför, som är anledningen till den stora importen? Nej, herr Sandler ruskar på huvudet, han har inte heller gjort den erfarenheten, tror jag, att det utländska vetet smakar så mycket bättre än det svenska. Jag tror i själva verket inte, att man kan säga, att det är smaken, som har givit anledning till det nu nämnda förhållandet med den stora importen, utan det är helt andra saker. Det är vad man brukar benämna med ett ord, som jag inte tycker är fullt korrekt, nämligen *bakkraften* hos det utländska vetet, som är anledningen till den stora importen.

Hur förhåller det sig då i själva verket med det utländska vetets »bakkraft»? Ja, det finns bland bilagorna till utskottets utlåtande en utredning,

som har gjorts av professor Widmark i Lund och doktor Åkerman i Svalöv — den återfinnes på sidan 274; jag nämner detta, därför att jag tänker, att kammararens ledamöter inte ha haft tid att läsa hela utskottsutlåtandet. — Bilagan bär rubriken: »Om näringsvärde hos bröd, bakat av vetemjöl med olika inmalningsprocent för svenskt vete.» Det har gjorts undersökningar beträffande mjöl, malet av rent svenskt vete, och mjöl, malet av rent amerikanskt vete. Det har alltså gjorts en jämförelse mellan de två markanta typerna, nämligen rent hårt vete — det amerikanska — och mjukt vete — det svenska. Det visade sig då, att bröd bakat av det rent svenska vetet håller 37.3 procent vatten, medan bröd, bakat av 100-procent amerikanskt vete, håller 41.6 procent vatten. Det visar sig således, att bröd, bakat av rent amerikanskt mjöl, har mer än 4 procent högre vattenhalt än bröd, bakat av rent svenskt mjöl.

Det har vidare gjorts undersökningar över kalorivärdet, energirikedom hos bröd av amerikanskt och svenskt vete, och det visar sig då, att energimängden i bägge fallen, om jag tar 100 gram bröd, är densamma, men den skillnaden föreligger, att beträffande bröd bakat av amerikanskt vete har tillförts mera vatten än beträffande det rent svenska brödet. Det amerikanska vetet har således större förmåga att uppsuga vatten än det svenska, och det leder ju till att brödet blir något större, porösare och tyngre. Vad nu tyngden angår, minskas den ganska snart, och det är ju en erfarenhet, som nog många gjort, som bakat bröd av högprocentigt amerikanskt vetemjöl, att det torkar mycket fort, alltså blir torrt fortare än det svenska brödet och inte blir så smakligt, om det får stå.

Dessa båda herrar, professor Widmark och doktor Åkerman, draga den slutsatsen, att »frågan om den olika vattenhalten i dessa brödsorter är fastmera av ekonomiskt intresse i det att om en och samma viktsmängd av de olika brödslagen betingar samma pris, så ställer sig priset per erhållen kalori högre vid användandet av amerikanskt mjöl än svenskt. Allmänheten får betala för det i degen upptagna vattnet.» Där ha vi pudelns kärna! Genom användande av amerikanskt vete, s. k. bakkraftigt utländskt vete, kan man förmå allmänheten att betala för det i brödet upptagna vattnet! Det är den slutsats, som dessa herrar komma till, och vatten är en utomordentligt billig ingrediens, som det givetvis lönar sig mycket bra för bagare att tillföra.

Sammanfattningen av denna utredning har följande lydelse: »Av denna utredning framgår sålunda, att i fråga om näringsvärdet ingen praktisk skillnad har kunnat påvisas hos bröd bakat av mjöl med olika inmalningsprocent för svenskt vete.» Det föreligger alltså ingen skillnad i näringsvärdet, ingen skillnad i fråga om energimängden, ingen skillnad beträffande kalorivärdet, men det amerikanska vetet har kunnat suga åt sig mera vatten och därigenom blivit tyngre. Om jag bakar bröd av 100 gram sådant mjöl, får jag alltså en något större viktsmängd, och det är givetvis ett ekonomiskt intresse för den, som skall sälja bröd, men däremot inte för den, som skall köpa bröd, att det betalas för vatten, som man ju eljest får alldeles gratis.

Inte heller kan man säga, att färgen på det utländska vetet är överlägsen det svenska vetets färg. Det förhåller sig tvärtom så, att det mycket starkt glutinrika utländska vetet snarare stöter litet i grått, medan däremot det svenska vetet av god, välbärgad kvalitet är rent vitt. Jag har sett någon tidning, som talade om jordbruksutredningens grådaskiga vetebullar. Jag får då säga, att detta uttalande blottar i själva verket ganska grumliga insikter i frågan hos skribenten. Sveriges lantbrukare äta ju också till mycket övervägande del, skulle jag tro, antingen alldeles rent svenskt vete, eller också använda de i varje fall mjöl, vari svenskt vete ingår till mycket hög procent, och de fara sannerligen inte illa av det. Och jag tror, att inte heller någon i staden far

*Ang. inmalningsväg
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)*

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

illa av det, vare sig till hälsa eller kassa. Det är detta, som herr Sandler spiri-
tueellt nog kallade inte för inmalningstväng, utan för inmatningstväng — ge-
nom att sätta ett litet streck över l. Det är riktigt, att de ursprungligen av
jordbruksutredningen föreslagna åtgärderna beträffande vete avse att främja
avsättningen av större mängd mjukt svenskt vete till brödsäd än som hittills
skett, och jag kan inte finna något ont i det. När vi kunna producera en vara,
som är så bra som det svenska vetet, är det båda nationalekonomiskt sett och
för individen ett slöseri att inte begagna sig av det till brödsäd utan använda
i varje fall en del av det till utfodringsändamål och i stället importera ett dyr-
bart, starkare vattenuppsugande utländskt vete.

Det var egentligen från dessa utgångspunkter, som förslaget om vissa inmal-
ningsbestämmelser växte fram, då jordbruksutredningen i höstas kom att syssla
med frågan. En promemoria härutinnan lades, som kammaren kanske minns,
fram strax före jul, och man hade nog den förhoppningen, att det skulle ha
visat sig möjligt att redan under loppet av detta konsumtionsår, alltså tidigt
på vintern, få fram några bestämmelser eller en uppgörelse med kvarnarna,
som tryggade avsättningen av svensk brödsäd, framför allt vetet. Så skedde
emellertid inte, utan frågan blev sedan upptagen tillsammans med de andra
stödåtgärderna, och det har ju också medfört, att några åtgärder för den
hittills gångna delen av konsumtionsåret inte ha kommit att vidtagas.

Det har nu sagts av några trogna pressdrabanter till regeringen, att rege-
ringen är att lyckönska för att den har kunnat få med sig de borgerliga vän-
sterpartierna för dessa stödåtgärder, men i själva verket är det väl ändå så,
att regeringen har i viss mån beskurit jordbruksutredningens förslag. Sedan
har utskottet i sin tur återställt detta i närmast det skick, vari det förelåg, då
det kom från kommittén, och dessutom utvidgat förslaget även med inmal-
ningstväng beträffande råg.

I fråga om rågen ligger ju problemet i viss mån annorlunda till. Här kan
man inte tala om den bättre »bakkraften» och vattenuppsugande förmågan
hos det utländska mjölet, utan i fråga om rågen är ju den svenska varan fullt
jämngod med om inte rentav bättre än den utländska, förutsatt givetvis, att
den är välbärgad och välskött i övrigt. Då jordbruksutredningen hade uppe
frågan om spannmålen i höstas och fram på vintern, hade man givetvis också
sin uppmärksamhet riktad på rågen, men avsättningssvårigheterna gjorde sig
då starkast gällande i fråga om vetet. Men man skrev dock redan då på ny-
året, då betänkandet utformades, att man ansåg, att läget även på rågmark-
naden påkallade stödjande åtgärder från det allmännas sida, och man fortsatte:
»Härvid kan bl. a. ett förmalningstväng för svensk råg tänkas ifrågakomma,
en åtgärd, som skulle kunna bli av betydelse med hänsyn till den omfat-
tande import av råg, som ägt rum på senare tiden, och de företeelser av dum-
pingartad karaktär, som präglat marknaden för detta spannmålsslag.» Detta
skrevs tidigt på nyåret. Sedan dess har priset på råg ytterligare sjunkit,
dumpingen har fortgått med oförminskad och till och med ökad styrka, men
trots detta framlade regeringen, då propositionen kom, inga förslag om för-
malningstväng beträffande råg.

Förklaringen till, att regeringen inte tog med rågen, trots att jordbruksut-
redningen hade anvisat en väg härutinnan och trots att svårigheterna beträff-
ande rågens avsättning betydligt hade accentuerats under januari och feb-
ruari månader, förklaringen härtill torde väl närmast vara att söka i två om-
ständigheter. Den ena tror jag vara den, att regeringen ansåg och trodde, att
det då undertecknade, men ännu inte ratificerade handelsavtalet med Tyskland
skulle i viss mån komma att utgöra ett skydd emot dumpingen, kanske inte så
mycket själva tilläggsavtalet som fastmer de uttalanden, som föreligga i det
icke offentliggjorda protokollet av den 30 november 1929 med förklaringar

till avtalet. Och det framskyntade ju också i debatten om det tyska avtalet, att man ifrån regeringens sida hyste förhoppningar om att ett visst skydd emot dumping skulle ernås, när avtalet hade trätt i kraft.

Så har emellertid inte skett. Fastmer har, som vi veta, ett tyskt-polskt syndikat fått monopol på rågexporten på de nordiska länderna, och vad ännu värre är, utförselbevisen eller exportpremierna, om vi så vilja kalla dem i detta fall, ha höjts, trots att man hoppades, att så inte skulle bli fallet. De ha höjts från 6 mark till 9. Utvecklingen har alltså i det hänseendet gått i rakt motsatt riktning mot vad jag åtminstone antar, att regeringen hoppats.

Förklaringen till att rågen inte togs med kan emellertid också vara en annan, nämligen att regeringen ansåg och kanske fortfarande anser, att tullförhöjningen på råg skulle komma att utgöra ett verksamt medel, då det gäller att hindra dumping. Ja, jag får erkänna, att det är mycket möjligt, att tullar kunna utgöra ett verksamt medel, då det gäller att bekämpa och hindra dumping, men då får man också lov att följa med. Då går det inte an att stanna vid 6 kronor per 100 kilogram, då får man följa med i galoppen lika långt som det land, som dumpar. Har man bestämt sig för att tjuta med ulvarna — och på det handelspolitiska området finns det mycket ulvar — då får man också lov att tjuta ordentligt. Om det är en stor ulv, som tjuter med en röststyrka, som jag skulle kunna beteckna med t. ex. siffran 10 eller 12 eller 15 — jag talar naturligtvis här om tullar eller exportpremier — då hjälper det inte, om en liten ulv kommer och tjuter med en röststyrka, som man kan beteckna som 6.

Nu vill jag härmed inte alls klandra regeringen för att den inte följt denna linje och alltså successivt deltagit i det fortissimo, som tullkonserten på vissa håll tenderar att utveckla sig till, jag har fastmer velat säga, att vill man inte följa denna enligt min mening mycket osympatiska linje, då får man nog också lov att erkänna, att en liten tullhöjning är intet verksamt medel emot dumping, så länge andra länder höja sina tullar och sina utförselbevis till obegränsade belopp. Det lands regering, där man nu exporterat så mycket råg till oss, har fått bemyndigande att praktiskt taget höja exportpremierna obegränsat. De klättra i alla fall över, även om vi skulle vidtaga en liten obetydlig tullhöjning.

Hur har i själva verket rågmarknaden utvecklats hos oss under de senare månaderna? Jo helt enkelt så, att storkvarnarna, de väl belägna kvarnarna, som ligga vid hamnstäder och lätt kunna importera, ha naturligtvis importerat denna billiga råg, speciellt tysk och polsk och på senare tid, enligt vad jag erfarit, även rysk råg. Kvarnarna ha såsom affärsföretag köpt rågen, där den varit billigast.

Utskottet har infordrat uppgifter om hur mycket råg och vete som ett antal större kvarnar — det är för övrigt 27 större kvarnar, däribland innefattas alla storkvarnar — köpt och malt in under tiden augusti 1929—mars 1930, och det visar sig då, att dessa 27 storkvarnar under de sju månaderna i medeltal endast malt in 26 — säger 26 procent svensk råg, medan de däremot malt in 74 procent utländsk råg. Jag får medge, att jag blev ganska förvånad, då jag fick se denna siffra. Nu vill jag medge, att dessa 27 storkvarnar förmåla i främsta rummet vete, så att rågmalningen är inte av så stor omfattning som veteformalningen. Dock är det nog dessa kvarnar, belägna i de större städerna och hamnstäderna, som ha lätt att importera, vilka i alla fall bli de tongivande, då det gäller att bestämma priset på den svenska rågen. Kvarnar längre in i landet och smärre kvarnar ha givetvis använt svensk råg i större utsträckning än de större.

Men då kan man fråga sig, när man hör dessa siffror om den låga svenska inmalningen: har det funnits svensk råg av god beskaffenhet tillgänglig? Ja,

Ang. inmalningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

*Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)*

därom har man inte kunnat göra några mera ingående undersökningar, men jag har för min del hört från ett flertal jordbrukare både i mellersta Sverige och i Sydsverige allvarliga bekymmer framföras över, att de inte ha kunnat sälja sin råg. De ha bjudit ut den, den har varit av utmärkt god beskaffenhet — jag vet personer, som haft både 100 och 1,000 säckar att sälja, men de ha fått det beskedet av någon storkvarn, att den köper ingenting, den har redan allt vad den behöver. Det har då, efter vad som uppgivits för mig och som också bestyrkts av dessa siffror, berott på, att man har haft så gott om den utländska rågen.

Sedan vill jag verkligen också säga, att det förefaller nog, som om de där få ödesdigra raderna i den kungl. propositionen om den eventuella efterbeskattningen på innelliggande lager, om tullhöjningen trädde i kraft, lett till att kvarnarna blivit mycket försiktiga med sina inköp både av råg och vete. Det får man ett mycket talande belägg för, då man tittar på sidan 299 i bilagorna, som ju av somliga ha ansetts vara så onödiga. Där anges dels, hur mycket vete och råg kvarnarna ha köpt, dels hur mycket som levererats, dels hur mycket som malts. Det visar sig då, att i mars månad 1930, alltså månaden efter det den kungl. propositionen kommit, köpte dessa 27 storkvarnar, som det här är fråga om, endast 4,700 ton svenskt vete, medan de under de föregående sju månaderna i medeltal per månad hade inköpt ungefär 20,000 ton. Det var alltså genomsnittligt 20,000 ton under månaderna augusti—februari, men däremot i mars månad endast 4,700 ton. Beträffande rågen hade samma kvarnar under tiden augusti—februari inköpt i medeltal per månad 2,800 ton svensk råg, men däremot i mars månad inköpte de knappa 600 ton. Det var alltså en nedgång beträffande vetet till ungefär 25 procent och beträffande rågen ungefär lika mycket av de mängder, som kvarnarna förut hade köpt. Jag kan inte neka till att när man som jag haft tillfälle att deltaga i en kommittés arbete, som just hade tagit som syftemål i fråga om denna utredning att kunna främja avsättningen av svensk spannmål, så kände man sig nog ändå litet bitter och besviken, när man fann, att det första synliga resultatet av framläggandet av propositionen »angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödande» blev, att de stora kvarnarna under mars månad endast köpte 25 procent av vad de hade brukat köpa under de föregående månaderna.

Alla dessa fakta, som jag nu har talat om, den försvårade avsättningen av råg, den ökade dumpingen och priset, göra, att det har synts utskottet i hög grad behöfligt, att man vidtog några åtgärder, som verkligen kunde främja avsättningen av svensk råg och i sin mån bidra till att förhindra dumpingen.

Nu ha ju från olika håll rests invändningar mot inmalningstvånget beträffande vete och råg, det har sagts, att det är en kristidsapparat, att man vill återuppliva kristidens förhatliga kommissionsväsende, att man vill tvångsmata den svenska allmänheten och mycket annat. Jag vill då först säga, att jag tror inte för min del, att allmänheten praktiskt taget skulle komma att alls märka, om ett inmalningstvång infördes. Beträffande råg skulle i fråga om kvaliteten säkert ingen skillnad föreligga, därför att den svenska och den utländska rågen äro ungefär av samma goda kvalitet. Skulle inmalningsprocenten på råg bli något tiotal enheter högre eller lägre, tror jag inte, att det spelar någon roll eller att folk märker det, ja, jag är säker på, att så inte blir fallet. Beträffande vetet kan det ju tänkas, att tillgången på det där mycket starkt vattenuppsugande vetet skulle komma att bli något mindre än vad den varit förut, men skulle det vara så stor fara, om den svenska allmänheten i något högre grad än som hittills skett använde det svenska prima vetet, som visserligen är av den mjuka typen — om vi undantaga vårvetet, som ju står närmare den hårda typen — men som har den där lilla svagheten, att det inte suger åt sig fullt så mycket vatten som det utländska? Jag vill också i det hänseendet erinra om hur

förhållandena ha utvecklats sig i Frankrike. Där blev ju i höstas infört inmalningstvång på vete. Jordbruksministern bemyndigades att fastställa inmalningsprocenten, och det gjorde han snart nog. Den fastställdes till 97 procent. Det är alltså praktiskt taget rent franskt vete, som man äter i Frankrike. Och det är att märka, att det franska vetet är av den mjuka typen. Det är ungefär likadant som det svenska. Det är möjligt, att vattenhalten kan vara något lägre, om vetet mognat under gynnsamma förhållanden, men det är dock av den mjuka typen. Och jag får verkligen säga, att kan man i Frankrike, som ju ändå är ett föregångsland i kulinariskt hänseende och som vi ju ha så mycket att tacka för på detta område, kan man i Frankrike reda sig utan några olägenheter med ett bröd, som är bakat av 97 procent mjukt franskt vete, då tycker jag verkligen, att vi här i Sverige utan att knorra skulle kunna använda svenskt vete i en högre inblandning än som hittills brukat vara fallet.

Vad sedan angår den fruktsämda kristidsapparaten, så får jag verkligen säga, att man ser spöken mitt på ljusa dagen. Här föreslås nu, att det skulle upprättas en spannmålsnämnd, som skulle följa utvecklingen på spannmålsmarknaden, iakttaga marknadsläget i de främmande länderna och här hemma. Den skulle söka följa skördens utveckling och sedan insamla uppgifter om dens storlek samt därefter komma med förslag om inmalningen. Vidare skulle den ha sig anförtrott att utöva kontrollen över att inmalningen verkställdes på föreskrivet sätt, och man hade närmast tänkt sig, att det skulle gå till så, att det skickades in rapporter månad för månad från de kvarnar, som använda utländskt vete, över förmalda mängder. I Tyskland, som har ungefär 200 verkliga storkvarnar, ombesörjes sedan den 1 juli förra året kontrollen över inmalningstvånget av det halvstatliga bolaget Deutsche Getreidehandelsgesellschaft, och detta har uppdragit åt fyra av sina tjänstemän att utöva kontrollen över dessa 200 storkvarnar. Här i Sverige ha vi ju inte mer än ett 30- eller 40-tal kvarnar, som vi kunna beteckna som storkvarnar, och jag kan inte förstå, vad man menar, då man säger, att här skulle växa upp en kommissionshydra med en oändlig massa byråer och tjänstemän. Det kan inte alls bli behövt med en så stor apparat. Spannmålsnämnden skall ha sin hand över det hela, och med hjälp av några tjänstemän bör det hela kunna kontrolleras.

Nu kan det ju frågas: är det då inga svårigheter förbundna med införandet av inmalningstvånget? Jo, helt säkert kan det bli en hel del kinkiga saker, som det gäller att avgöra, om man skall få det att fungera väl och smidigt. Jag är visst inte blind för att det kan bli en hel del problem att knäcka, som t. ex. att få fram så exakta uppgifter som möjligt rörande skördens storlek, att kunna bedöma, i vad mån skördens kvalitet är olika i olika delar av landet och vilken hänsyn som skall tagas härtill vid inmalningsprocentens bestämmande. Jag tror därför, att det fordras, att man går fram med varsam hand och inte ingriper på ett sätt, som kan framkalla svårigheter från kvarnarnas sida, men jag vill också säga, att förutsättningarna för att hela systemet skall fungera väl äro givetvis, att det mötes med förståelse från jordbrukarnas sida och att de göra vad på dem ankommer för att hålla så jämna utbud som möjligt. I det hänseendet ha föreslagits lån för upprättande av spannmålslagerhus och stödåtgärder för bildande av spannmålsförsäljningsföreningar och dylikt, som jag inte här skall gå in på och som jag egentligen inte har någon anledning att syssla med, därför att det ju knappast finns någon opposition mot den punkten av utskottets utlåtande.

Jag vill också erkänna, att det allra lyckligaste är givetvis, om man kan träffa en frivillig överenskommelse med kvarnarna om en tillräcklig inmalning både beträffande råg och vete.

Jag anser emellertid, att skälen för införande av inmalningstvång på råg och vete äro så starka, att man bör vidtaga denna åtgärd i främsta rummet för

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

att trygga avsättningen av svensk brödsäd, vilket enligt min uppfattning kan ske utan olägenhet för konsumenterna, vidare för att hindra dumpingen beträffande rågen och även för att man skall kunna undvika en nationalekonomiskt sett oberättigat stor import av ett dyrbart lyxvete.

Herr Sandler tyckte, att de, som nu stå för utskottets utlåtande, togo litet av det goda och litet av det onda — jag tror, att det var ungefär så orden föll från herr Sändlers sida. Han tyckte alltså, att man tog litet av det goda — och det var väl, att man avvisade tullarna — och så tog man litet av det onda, nämligen inmalningstvånget. Jag vill då säga, att det kan väl ändå inte förebrås oss, som nu stå för majoritetsbeslutet i utskottet, att vi å ena sidan inte vilja följa regeringen helt, och å andra sidan inte vilja följa herr Sandler. Regeringen tycker, att har man sagt a, d. v. s. tagit inmalningstvånget, skall man också säga b, nämligen taga tullen, men herr Sandler tycker, att det är lika vansinnigt att säga a som att säga b. Vi kunna emellertid inte hjälpa, att vi tycka, att den ena åtgärden är nödvändig och betingad av förhållandena, men den andra ha vi vissa betänkligheter emot. Herr Sandler sade, att vi togo litet av det goda och litet av det onda. Ja, jag vet inte riktigt, vad jag skall säga om herr Sandler själv, jag vill egentligen inte säga, att han är ond, och inte heller, att han är god i detta fall, ty han är fullkomligt neutral, han vill ingenting. Jag kan alltså egentligen inte kvittera denna lilla hövlighet genom att säga annat än att han är absolut negativ i fråga om spannmålen.

Nu tror jag, att det kan vara en ren fördel, att man tar inmalningstvång både på vete och råg, därför att det kan ju tänkas, att om man endast vidtog vissa kraftiga åtgärder för att stödja avsättningen av vete, så kunde det leda till en förskjutning av förhållandet mellan vete- och rågodlingen på rågodlingens bekostnad, vilket kanske inte är så alldeles önskvärt, men någon farhåga för att hela spannmålsproduktionen skall bli så fruktansvärt stor tror jag inte, att man behöver hysa. Det finns somliga, som trott, att om man tar inmalningstvånget, skall det leda därhän, att man kommer att producera mera råg och mera vete än vi kunna äta upp. Ja, men vi ha ju haft ett importbehov på mellan 200,000 och 300,000 ton hittills. Jag tror, att detta kan nedbringas genom att vi använda mera svenskt vete, men av allt att döma skulle det dröja många, många år, innan vi ökat vår odling så mycket, att vi bleve självförsörjande, och jag får ju säga, att jag tycker inte, att det vore någonting så rysligt upprörande, om vi komma därhän, att vi kunna förse oss själva med spannmål i högre grad än hittills.

Jag anser därför inte, att vi egentligen ha någon anledning att gå den väg, som herr Sandler ville, att vi skulle gå, nämligen att minska vår odling av spannmål och alltså i ännu högre grad än nu är fallet hjälpa andra länder att bli av med deras överskott. Jag har ingenting emot att vi hålla uppe vår spannmålsodling och kanske öka den något, om det skulle visa sig fördelaktigt.

Nu vill jag peka på några små punkter i den kungl. propositionen, där jag inte kan i fråga om brödsädesodlingen helt gilla departementschefens uttalanden. Statsrådet säger, att höstsäden är vid sidan av rotfruktsodlingen den gröda, som »giver den största avkastningen och skapar de största betingelserna för hög avkastning å efterföljande grödor». Det står på sidan 39 i propositionen, och jag har verkligen brytt min hjärna för att förstå, vad statsrådet menar, då han säger, att de efterföljande grödorna skulle bli så bra efter höstsäden. Höstsäden har ju i allmänhet en ganska fin placering i växtföljden, den är placerad efter trädan, då man gödslat och skött jorden ordentligt, men i själva verket tar ju en höstsädesgröda ganska mycket växtnäring ur jorden, och i och för sig kan jag därför inte finna, att ett höstsädesskift ger några särskilt goda betingelser för de efterföljande grödorna.

Nu säger jordbruksministern också på ett ställe i den kungl. propositionen

— det är på sidan 110 — följande: »Förbises får ej heller, att tull å brödsäd bidrager till ett högre prisläge å jordbrukets animaliska produkter.» Det är också ett uttalande, som jag har mycket, mycket svårt att förstå tankegången i. Om statsrådet menar, att ett höjt prisläge på spannmål, åvägabragt genom tullar, i hela världen leder till att spannmålsodlingen ökas och produktionen av animaliska produkter minskas, då kan jag förstå det, ty om produktionen av animalier minskas, kan priset komma att stiga. Men för ett enskilt land som vårt, som redan producerar ett ganska stort överskott av animaliska produkter, kan jag omöjligt förstå, hur en tullhöjning på spannmål leder till ett höjt pris på animaliska produkter. Om vi också skulle få ett med 5 eller 10 kronor höjt pris på vete eller råg, tror jag verkligen inte, att priset på smör och fläsk och ägg skulle komma att stiga upp till följd av det. Jag har således mycket svårt att förstå herr statsrådets tankegång därvidlag, såvida den inte varit, att man rentav till den grad skulle minska den animaliska produktionen, att man inte längre kunde exportera något därav, och sedan höjde tullarna på dessa animaliska produkter och därigenom uppehöll ett högre pris. Har det varit tankegången, kan jag förstå den, men inte eljest. Det förefaller nog ändå av det uttalandet att döma, som om det förelåg en viss övertro på vad tullarna kunna uträtta.

Jag vill nu också säga några få ord om de föreslagna tullhöjningarna på de andra slagen av spannmål. Beträffande ärter föreslås nu en höjning av tullen från 3:70 till 6 kronor, men se vi efter, hur det förhåller sig med ärter, visar det sig, att under de senaste 10 åren ha vi endast under ett år, nämligen 1928, haft importöverskott därav. Under alla de andra nio åren av de senaste tio ha vi exporterat inte så litet mera ärter än vi importerat. I genomsnitt utgör exportöverskottet i själva verket mer än 2,400 ton per år. Hur man kan tänka sig att beträffande en vara, som vi ha exportöverskott av, man skall kunna få ett högre pris inom landet genom att man höjer tullen, har jag ytterligt svårt att förstå. Och detsamma gäller också beträffande kornet, ty se vi på marknaden för korn, finna vi, att under de senaste tio åren ha vi endast under två år haft importöverskott, men under alla de andra åtta åren ha vi däremot exporterat mera korn än vi importerat. I genomsnitt ha vi under de sista tio åren haft ett exportöverskott på över 7,000 ton korn om året. Jag kan då inte heller förstå, hur en tullhöjning på korn skall kunna hjälpa, och det förhåller sig ju i själva verket också så, att priset på korn brukar i Sverige ligga ungefär på samma nivå som priset på korn i Danmark, tidvis t. o. m. lägre. Så har fallet varit i vinter. Då har priset i Sverige varit lägre än priset i Danmark, trots att vi ha en tull på korn av 3:70, under det att Danmark har ingen tull alls. Jag undrar ändå, om inte de här föreslagna tullarna på korn och ärter närmast äro att betrakta som vackra skåderätter, eller också skulle man kunna kalla dem för valrätter, som man lämpligen kunde plocka fram så där i augusti eller september månad, om de inte blivit alltför torra under sommaren.

Beträffande havre ligga ju förhållandena i viss mån olika till, så till vida som vi ju nu på senare tider ha ett importöverskott av havre. I det hänseendet vill jag i förbigående peka på att på sidan 196 i den kungl. propositionen föreligger ett tryckfel. Det är ju ett obetydligt tryckfel, i det där står ett plus i stället för ett minus. Det är alltså bara ett streck, det gäller, men det medför dock, att den, som inte fått felet rättat, tror, att vi under 1929 hade ett exportöverskott på 45,000 ton havre, medan vi i själva verket under 1929 haft ett importöverskott. Jag tror nog, att den intelligente läsaren förstår, att det är ett tryckfel, men alldeles säkert är det inte, ty vi behöva inte gå längre tillbaka än till 1927 för att finna ett år, då vi verkligen hade ett exportöverskott av havre.

*Ang. inmalningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)*

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Nu föreslås här införandet av en tull på havre om 4 kronor. Jag vill då säga, att det förefaller mig mycket tvivelaktigt, om införandet av tull på havre överhuvud taget verkligen skulle leda till ett höjt pris på havre i vårt land. Jag säger, att det är tvivelaktigt, därför att det hänger samman med om det finns avsättning för havre. Det är ju så, att till städerna gå givetvis numera väsentligt mycket mindre mängder havre än tidigare på grund av den ökade bilismen, men det går ju dock vissa mängder dit, och sedan sker det en hel del affärer jordbrukare emellan. Somliga större jordbrukare, som driva animalisk produktion, köpa havre, och det säljes ju också ganska mycket havre upp till Norrland. Finns det avsättning, kan det hända, att en tullhöjning skulle kunna leda till ett höjt pris, men detta under en förutsättning, nämligen att priserna på andra fodermedel bli så pass höga, att det kan löna sig att köpa havren. Äro fodermedlen billiga, såsom fallet nu är, då kli kan köpas för 9 kronor för 100 kilogram, då majs är så billig och även de värdefullare fodermedlen, foderkakorna, äro relativt billiga, så förefaller det mig mycket osannolikt, att det skulle gå så lätt att få någon avsättning för havre till höjda priser. Men dessutom är det ju också så, att skulle det bli ett höjt pris på havre, skulle nog vissa jordbrukare få gagn av det, men å andra sidan finns det andra, som skulle få nackdel av det, dels de, som bruka köpa havre för att därmed driva animalisk produktion, dels också de många jordbrukare i Norrland, som äro inställda på att köpa ganska mycket havre att användas under skogsdrivningarna. Det har ju i utskottet gjorts en del undersökningar härutinnan, som visa, att av hela den havremängd, som konsumeras i Norrland, torde ungefär 40 procent, två femtedelar, få lov att tagas ifrån andra håll. Man kan nog därför ändå säga, att i fråga om lämpligheten av att få ett högre pris på havren står ett jordbrukarintresse mot ett annat. De havresäljande jordbrukarnas intresse står emot de animalieproducerande jordbrukarnas och deras, som utföra mycket skogskörslor. Det är väl också detta faktum, som har varit anledningen till att de av regeringen tillkallade utredningsmännen, herrar generaldirektör Wohlin och kommerserådet Sohlman, icke ha ansett sig böra förorda införandet av tull på havre, därför att de anse, att en åtgärd, varmed man hjälper den ene men skadar den andre, är en åtgärd, som man inte i detta läge bör vidtaga.

Men havre användes även till ett annat ändamål, nämligen för tillverkning av havregryn, och därtill åtgå omkring 50.000 ton om året, varav dock en bra stor del, två tredjedelar eller någonting sådant, brukar importeras. Man kan verkligen fråga sig, om den importen behöves. Vi producera i medeltal omkring 1,200,000 ton havre i Sverige om året, och jag frågar, om det inte ändå finnes 50,000 ton av dessa, som, därest skörden i övrigt är välbärgad, kunna användas för tillverkande av gryn. Nu föreslås ju både en höjning av tullen på havre och en väsentlig höjning av tullen på havregryn, men jag vet inte om man kan tänka sig, att avsättningen av svensk havre till grynkvárnarna skulle bli bättre, om tullen höjdes, när samtidigt havregrynstullen höjes så väsentligt som här föreslås. Det skulle möjliggöra för kvárnarna att även i fortsättningen importera utländsk havre, då samtidigt med tullhöjningen å havre tullen på gryn sattes så högt som här är tänkt. Jag anser emellertid, att det är mycket önskvärt, att det vidtages åtgärder från regeringens sida för att främja avsättningen av svensk havre till grynkvárnarna på det ena eller andra sättet — en sak, varom för övrigt jordbruksutskottet i dagarna hemställer till riksdagen att avlåta en skrivelse.

Sedan vill jag också säga, att skulle ett inmalningstväng komma att genomföras beträffande råg och vete, kan det nog i sin mån leda till att även avsättningen av havre i någon mån förbättras. Därest lantbrukare, som eljest inte ha kunnat avsätta sin råg och sitt vete till brödsäd, efter inmalningstvän-

gets genomförande skulle kunna göra detta och i stället då få anledning att skaffa sig andra fodermedel, därför att de upphöra att fodra med råg och vete, så kan det hända, att avsättningen av havre skulle direkt befrämjas genom en sådan åtgärd.

Till sist vill jag säga några ord om hela vårt tullsystem och den framställning, som göres ifrån utskottet om att riksdagen måtte skriva till Kungl. Maj:t och anhålla om ett påskyndande så vitt möjligt av 1928 års tullkommittés arbete. Det har ju av utskottet gjorts en utredning, som skulle avse att visa, på vad sätt tullsystemet verkar för jordbrukarna, i vad mån de ha nytta eller skada av det. Det är ju en synnerligen svår utredning, och jag tror inte, att man av de siffror, som komma fram, kan draga några alldeles säkra slutsatser i fråga om storleken av den tullbörda, som påvilar jordbruket i och med det nuvarande systemet. Men så mycket tror jag dock, att man kan säga har kommit fram genom denna utredning, att jordbruket har en påtaglig nackdel av det nuvarande tullsystemet. Det är endast de jordbrukare, som producera spannmål till en viss mängd, som kunna anses ha så pass stor nytta av spannmålstullarna, att detta överväger de nackdelar, som de ha av industritullarna. En revision av tullsystemet bör därför givetvis taga sikte på att åvägabringa en sådan omläggning, att såvitt möjligt alla jordbrukare kunna erhålla ökad eller i bästa fall full rättvisa. Det är ju också 1928 års tullkommittés uppgift att verkställa en sådan utredning. En tullreform däremot, som ger vissa jordbrukare, som redan ha övervägande fördel av tullsystemet, en ytterligare fördel, medan däremot andra jordbrukare, som nu ha skada av tullsystemet, antingen inte bli hjälpta eller också få ökade nackdelar, en sådan revision tycker jag inte är fullt rationell. Det gäller ju här för tullkommittén just att klarlägga dessa frågor, och jag anser, att det vore önskvärt, om en sådan utredning bleve färdig så fort som möjligt, så att riksdagen kunde få taga ställning till de förslag, som då kunde komma fram.

Herr talman! Jag skall inte uppehålla tiden längre, utan vill endast sluta med att säga, att jag vill hoppas, att de åtgärder, som nu föreslås av utskottet, skola visa sig vara ägnade att främja avsättningen av svensk brödsäd, och jag vill också hoppas, att de därigenom komma att utgöra ett stöd för brödsädesodlingen i vårt land. I den förhoppningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den nu föredragna punkten A 1 av utskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Gustafson, Fritiof: Herr talman! Av det föreliggande utlåtandet får man inte bara det intrycket, att ledamöterna i utskottet varit av mycket olika åsikter, vilket framgår av de många reservationerna, utan framför allt, att utskottsmajoriteten inte alltid tycks ha vetat hur den skulle ställa sig. Det synes, som om majoriteten inte skulle vilja tro, att läget för jordbruket är sådant, att det påkallar särskilt kraftiga åtgärder. Trots eget konstaterande ingår utskottsmajoriteten oupphörligen i motbevisning mot vad den förut har konstaterat. Betecknande är ett uttryck på sidan 22 i utskottsutlåtandet. Där säger utskottet, efter att ha konstaterat, att ett svårt läge föreligger: »Utskottet måste vidare konstatera, att läget ytterligare starkt försämrats under loppet av innevarande år.»

Den ovillighet, om jag så får säga, som kännetecknar denna tveksamhet hos utskottsmajoriteten, är ganska betecknande och har ju också resulterat i att de åtgärder, som av utskottsmajoriteten föreslagits, enligt mitt förmenande ingalunda fylla de anspråk, som läget kräver. Det är icke för ro skull, som man sedan gammalt talar om, att den hund, som man får driva till skogs, den

*Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.*

(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

biter inga får. Så tycks det även ha varit i detta fall, då utskottet gått att föreslå åtgärder.

Givetvis är det svårt att konstatera, då man endast rör sig med beräkningar, hur svårt trycket är, men att så där lättvindigt kunna avfärda den saken och konstatera att det icke är något särskilt dåligt läge, som herr Örne vill göra, då han säger, att det föreligger icke något som helst katastrofläge, att bönderna äro förmögna och det är ett verklighetsfrämmande tal att säga, att ekonomisk ruin står för dörren för vissa lantbrukare, det är, enligt min mening, att taga grundligt miste om förhållandena. Jag undrar, om herr Örne verkligen så väl känner läget, att han förstår detta långt bättre än alla de, som syssla med näringen och som ha en intim kännedom om densamma. Nu är det att märka, att man av utredningen har svårt att få en klar bild av läget. Det är nämligen så, att de verkställda utredningarna hänföra sig till förhållanden, som rådde före det stora prisfall, som förorsakat de största svårigheterna och gjort läget så bekymmersamt. När man vidare tager i betraktande de tabeller, som åtfölja utskottsutlåtandet, bör man bemärka, att dessa icke ens alltid ge en klar bild av det läge, som rådde vid tiden för beräkningarnas och undersökningarnas utförande. Om jag t. ex. ser på den tabell, vari medelinkomsten för jordbrukarna i förhållande till taxeringsvärdet å jorden visas, får man ju observera, att man i deklarationerna inte får fram anspråken på förräntningen av eget kapital, utan den redovisade nettointkomsten inkluderar ju även räntan på eget kapital.

Men om nu utskottet är osäkert i sitt uttalande huruvida läget verkligen är dåligt för jordbruket, så är utskottet ingalunda osäkert, när det gäller förklara, vilken produktionsriktning det vill rekommendera. Lika ovilligt som utskottsmajoriteten är att erkänna, att ett dåligt läge föreligger för den vegetabiliska produktionen, lika villig är den att framhålla, att läget för den animaliska produktionen är gott; ehuru på sid. 22 i utskottsutlåtandet konstateras, att prisfallet i år varit störst på animala produkter, och att det på sid. 23 säges, att man hittills ej fått belägg på någon viss produktionsgrens företräde. Trots nämnda konstateranden säger utskottet på sid. 24, att man dock »torde vara berättigad hysa den tron, att de större utvecklingsmöjligheterna för en lönande jordbruksdrift äro att finna i en ytterligare förskjutning till förmån för framställning av animaliska produkter». Till stöd härfor tyckas såväl utskottsmajoriteten som herr Örne vilja åberopa, att saluöverskottet per hektar är större beträffande animaliska än beträffande vegetabiliska produkter. Men en sådan jämförelse haltar i betänklighetsgrad, om man ej tager hänsyn till det förhållandet, att vid animalisk produktion en stor mängd kraftfoder inköpes och att rätteligen siffran för dessa inköp skulle frånräknas det saluöverskott, som uppstår vid animal produktion.

Det förefaller ganska egendomligt, att utskottsmajoriteten helt tvärsäkert i första hand rekommenderar åtgärder, som stärka den animaliska produktions konkurrenskraft, trots den osäkerhet i förutsägelse, som jag förut talat om. Herr Örne säger absolut lika tvärsäkert, att endast åtgärder för främjande av animalisk produktion äro av värde. Det vittnar verkligen om en stor ringaktning för jordbrukarna, att man inte tror, att de någorlunda självständigt och även med en viss sannolikhet kunna bedöma läget och att de i ren motsträvighet skulle vilja neka att gå in på en driftform, som skulle medföra större lönsamhet i deras yrke. Utskottsmajoritetens verkliga uppfattning är svår att utröna, och dess bevisföring för de föreslagna åtgärdernas berättigande och lämplighet kan med fog kritiseras, vilket ock gjorts av herr Sandler på ett ganska övertygande sätt.

Utskottet tycks anse att spannmålsodlingen skall skyddas, men på ett sätt, som ger mindre skydd än det som majoriteten själv funnit vara otillräckligt.

Måhända är orsaken den, att ett effektivt stöd åt brödsädesodlingen konsekvent kräver stöd även åt annan spannmålsodling, framför allt havreodlingen. Spänningen mellan prisen på fodersäd och på brödsäd måste givetvis, om den blir särskilt stor, framkalla den ökade odling av brödsäd, som utskottet anser såsom ett skäl att ej vidtaga alltför kraftiga åtgärder, men icke förty inskränker man sitt stöd till att omfatta endast brödsädesodlingen och gör ingenting åt fodersädsodlingen.

Beträffande havreodlingen torde det vara anledning att något se på hur den odlingen ställer sig och i vilken omfattning den bedrives i vissa landskap. Om jag undersöker detta förhållande beträffande västra Sverige, som framför allt är det område, där havreodling i större utsträckning förekommer, finner jag, att i västra Sverige området, omfattande Skaraborgs och Älvsborgs län, Göteborgs och Bohus län samt Värmlands län, har man odlat havre på ungefär 220.000 hektar och hade år 1928 en skörd av 362,000 ton, under det att i de skånska länen havreodlingen omfattade endast 75 800 hektar med en skörd av 124,000 ton. De västsvenska länen havreareal motsvarar en tredjedel av hela landets med havre odlade areal och dessas produktion av havre en fjärdedel av hela landets. Enbart Skaraborgs län och Älvsborgs län ha en havreareal, som är $7\frac{1}{2}$ gånger så stor som Malmöhus läns och nära fem gånger så stor som hela Skånes havreareal. Man frågar sig då, varför dessa områden odla så mycket havre. Orsaken därtill torde till stor del vara att söka i vissa naturförhållanden: rikligare nederbörd än i andra landsdelar och svårare avdikningsförhållanden samt en jordmån, svårarbetad lera, som i stort sett hänvisar vederbörande brukare till mindre gynnsamma odlingar än brödsädesodling.

Nu är det alldeles självfallet, att man i västra Sverige, där man inte så där lättvindigt kan övergå till annan odling, har mycket stort intresse av att havreodlingen kommer att åtnjuta något slags skydd. Det torde inte vara underligt, om västra Sveriges havreodlare finna det med vara med sitt intresse ganska svärförenligt att till så lågt pris, som på vissa andra håll kräves, leverera erforderlig havre. Det torde vara av stor betydelse för våra havreodlande jordbrukare att det konsumtionsbehov som föreligger i fråga om havre för grynkvarnar, till hästar i städerna och vid regementen, tillgodoses med svenskproducerad vara. Jag förmenar, att tysk dumping bör lika litet tolereras när det gäller havre som när det gäller råg, och att den föreslagna havretullen är välbehövlig.

Utskottsmajoriteten har framlagt ett förslag, vars otillräcklighet förut i dag tydligt och klart påvisats, och att inmalningen enbart kommer att vara ett ganska svårhanterligt vapen, då det gäller att förbättra priserna, torde vara tämligen säkert. Men jag vill icke därmed säga, att icke inmalningstvånget bör komma till användning. Det hör emellertid hemma i ett system med tullar — men när man nu, som utskottsmajoriteten vill göra, bryter sönder det av Kungl. Maj:t föreslagna systemet och tager, inte tullarna, som är det viktigaste, utan tager komplementet till dessa tullar och anser att med detta komplement skall man kunna råda bot på de svårigheter, som förefinnas, är det ganska egendomligt, att utskottsmajoriteten verkligen på allvar tilltror sig att kunna nå erforderligt resultat med detta. Även synes det hos utskottet föreligga övertro på inmalningstvångets prisreglerande verkan. Inmalningstvångets prisreglerande förmåga hänger intimt samman med i vad mån jordbrukarna förmå återhålla tillströmningen av produkter till kvarnarna på hösten, och det torde icke vara för mycket att ytterligare understryka den tvekan man kan hysa om och i vad mån dessa återhållande åtgärder av lantmännen kunna åstadkomma. Det är sannerligen icke något så smidigt och effektivt vapen man i inmalningstvånget erhållit, att man därmed kan höja rågpriset över världsmarknadspriset. Det synes föreligga en missuppfattning, när man säger sig tro,

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

att vad det gäller rågen, skall man kunna åstadkomma ett högre pris i förhållande till världsmarknadspriset än för vete. Vad man har för säkerhet för detta, har jag svårt att förstå. Det torde naturligtvis uppstå stor svårighet att hålla ett rågpris, som överstiger världsmarknadspriset plus tull, exempelvis när billig dumpingvara flödar in. Utskottsmajoriteten har också ansett åtgärder för kontrollerande av detta inflöde vara behövliga och har tänkt sig nå detta genom att ålägga importörerna bokföringsskyldighet, så att man därigenom skulle kunna följa varan. Men redan det förhållandet, att man anser sig nödtvungen att tillgripa fiskaliska åtgärder för att hindra ett sådant tillflöde, visar ju, att man rör sig på ganska osäker mark.

I stället för att underlåta biträda den av Kungl. Maj:t föreslagna tullhöjningen, borde utskottet, på grund av försämrat prisläge sedan propositionen avlämnades, antingen tillstyrkt än högre tullsatser än Kungl. Maj:t föreslagit eller också kompletterat propositionens förslag med någon stabiliseringsåtgärd, exempelvis minimipris, som möjligen skulle på ett ganska lätt sätt kunnat sammankopplas med ett inmalningsavtal med kvarnarna.

Nu har man här sökt spela ut de små jordbrukarnas intressen emot de störres. Man säger, att högerreservanterna skulle vilja stänga ut de små jordbrukarna ifrån de förmåner, som man vill skapa genom spannmålsskyddet. Nej, det är nog inte så, att vi vilja utestänga de små jordbrukarna, men vi ha svårt att förstå, att de små jordbrukarna inte skulle kunna inse, att även de kunna ha fördel av de av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärderna. De torde säkert icke kunna förstå, att de talesmän, som här tala så varmt för dem, icke kunna vilja gå in på sådana måttfulla åtgärder, som av regeringen föreslagits. Det torde väl framför allt vara antalet människor, som ha nytta av tullarna, som är det avgörande, då det gäller att bedöma åtgärdernas lämplighet och berättigande och icke bara hur många brukningsdelar som ha nytta av desamma. De inkomster, som en tullförhöjning skulle medföra för de större gårdarna, skulle säkert också medföra förmån för arbetsfolket på dessa gårdar.

Herr Sandler har förut i dag presterat ett glänsande fyrverkeri med statistiska uppgifter och iakttagelser. Han glädde oss med att räkna upp den oändligt stora mängd djur, som det finns på dessa små ställen, vilka nu skulle utestängas från förmånen av spannmålsskydd, och jag tror inte att det, med undantag för bien, glömdes bort ett enda djurslag. Men att de små jordbrukarna skulle känna sig övertygade av denna statistiska bevisföring, har jag mycket svårt att tro, liksom även att man skulle kunna inbilla en lantbrukare på slättbygden, som har låt oss säga två eller fyra hektar åker, att han lider skada av spannmålstullarna. Jag tror, att verkligheten därvidlag ofta talar ett annat språk än dessa undersökningstabeller.

Herr Sandler ville göra gällande, att man glömt bort de små jordbrukarna, dem, som framför allt ägna sig åt animalisk produktion, i fråga om de hjälpåtgärder, som här föreslagits. Så är ingalunda förhållandet, ty även reservanterna ha biträtt förslag till åtgärder, som av Kungl. Maj:t framlagts just för den animaliska produktionens förbättrande. I det nu föreliggande utlåtandet är det emellertid fråga om åtgärder för spannmålsodlingen, och de åtgärder, som föreslagits till skydd för den animaliska odlingen, behandlas i ett annat utlåtande. Den saken kunna vi sålunda få återkomma till vid ett annat tillfälle.

Herr Sandler talade om att det skulle gälla att tvångsvis genomföra ökad användning av brödsäd, och detta ville man göra, trots det att det statistiskt kunde bevisas, att användningen av brödsäd minskats, under det att användningen av animala produkter ökats. Jag har emellertid icke kunnat finna, att det härvidlag gällt att tvinga folk att äta mera bröd, utan tvärtom att det gällt att folk framför allt skulle äta bröd, bakat av svensk spannmål.

När herr Sandler nu frågar, varför man inte vill göra något för de små jordbrukarna utan bara för de större, skulle jag å min sida vilja fråga det parti, som han företräder, vad det gjort för de små jordbrukarna och vilka förslag det framlagt för att stärka deras ställning. Såvitt jag kan finna inskränka sig de socialdemokratiska förslagen — med undantag av utredningsbegäran angående statsmonopol — till avslagsyrkanden på föreslagna hjälpåtgärder. Även till de frisinnade skulle jag vilja säga, att av dem föreslagna och biträdda åtgärder till spannmålsodlingens skydd äro otillräckliga. Det hjälper inte bara att tala om jordbrukarvänlighet och om vilka storartade åtgärder utskottsmajoritetens förslag innefattar till skydd för vår spannmålsodling. För en kritisk iakttagare måste de av utskottet föreslagna åtgärderna befinnas vara långt ifrån tillräckliga, och helt säkert torde landsbygdens befolkning, sannolikt även de frisinnade spannmålsodlarna, med beklagande finna, att den förståelse för jordbruket, de hoppats på, ej förefinnes inom riksdagen.

Herr talman! Det är dock så, att man ej bör underlåta att medverka till en åtgärd, som ehuru otillräcklig dock i någon mån kan verka förbättrande för det i ett svårt läge varande jordbruket, och därför får jag instämma i yrkandet om bifall till utskottets utlåtande i den nu föredragna punkten.

Herr Björnsson: Herr talman! Om man läst den kungl. propositionen och utskottets utlåtande och om man hört den ena talaren efter den andre förorda de stödåtgärder av olika slag, som under denna debatt kommit i fråga, skall man helt säkert kunna konstatera, att dessa stödåtgärder skulle ha varit avsedda för jordbruket, icke för jordbrukarna. Man skulle ju därav kunna förledas tro, att dessa stödåtgärder framför allt voro av näringspolitisk art, att man önskade med dem förbättra en eller annan produktionsgren eller inrikta produktionen i stort åt annat håll än vad nu är fallet. Det gäller måhända, då det är tal om stödåtgärder till förmån för mejerihanteringen, att dessa kunna betecknas som näringspolitiska åtgärder. Det förhåller sig ju nämligen så, att den svenska smörproduktionen kvalitativt har sjunkit under våra konkurrenters. Den kvalitativa sänkningen har tagit sig ett sådant sorgligt uttryck som att svenskt smör på exportmarknaden har betalats lägre än finskt och baltiskt smör och börjat närma sig exportsmöret ifrån Australien i pris.

Men då det gäller spannmålsodlingen, så äro de föreslagna stödåtgärderna alls icke motiverade på det sättet. Man talar inte om att vår spannmålsodling behöver rationaliseras eller att den är kvantitativt otillräcklig; man motiverar stödåtgärderna uteslutande med att spannmålsodlarna ha det dåligt ställt. Stödåtgärderna avse således icke att utgöra ett led i ett näringspolitiskt program utan i ett socialekonomiskt. Det är ingen, som tror, att om en jordbrukare nödgas lämna sitt jordbruk, inte en annan jordbrukare, som får köpa gården för tillräckligt billigt pris, kan på den fortsätta att driva jordbruket.

Vad det gäller är att bringa ekonomisk hjälp framför allt åt de nuvarande ägarna till våra jordbruksegendomar. Hela motiveringen för Kungl. Maj:ts förslag till stödåtgärder för spannmålsodlingen går därför också ut på att uppvisa, huru Sveriges jordbrukare behöva ekonomiskt stöd. Man vill m. a. o. taga pengar ifrån vissa samhällsgrupper och ge dem åt spannmålsodlarna på det ena eller andra sättet.

Den första förutsättningen för en sådan stödaktion måste naturligtvis då vara, att själva utgångspunkten skall vara fullt klar, att jordbrukarna, det stora flertalet av dem, verkligen befinna sig i ett sådant ekonomiskt nödläge, att det är berättigat att på detta sätt bringa ett extra ekonomiskt understöd.

Ser man uteslutande på prisnoteringarna på spannmål, kan det ju inte falla

Ang. inmalningstrång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningsväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

någon in att förneka, att dessa vittna om, att jordbruksnäringen borde vara mycket dålig, och naturligtvis måste man medge, att särskilt priserna på mejeriprodukter och ägg, sedan den kungl. propositionen iordningställdes, ha försämrats ytterligare och helt säkert bidra till att försämma jordbrukarnas ekonomi. Men icke desto mindre tror jag, att den utredning, som här gjorts, visar, att läget dock icke är så uselt för Sveriges jordbrukare, som man ifrån Kungl. Maj:ts och utskottsmajoritetens sida på denna punkt velat göra gällande. Det har av föregående talare berörts åtskilliga av de utredningar, som utskottet låtit verkställa. Jag skall be att få särskilt erinra om i första hand de räntabilitetsundersökningar, som äro gjorda genom lantbruksstyrelsens försorg.

En föregående talare, herr Öhman, ville beträffande dessa räntabilitetsundersökningar till att börja med göra gällande, att de uteslutande avsåge en allt för långt tillbaka liggande tid. Han menade, att här fanns uppgifter icke för längre tid framåt än till 1927/1928. Han har uppenbarligen förbiset, vad som står på sid. 26 i den kungl. propositionen, där man har siffror även för året 1928/1929, alltså sist förflutna räkenskapsåret. Det är visserligen preliminära siffror, men de visa i alla fall på en räntabilitet av 2.6 procent, under det att siffran för föregående år var 1.4 procent. Man kan således där konstatera någon förbättring, även om naturligtvis en förräntningsprocent av 2.4 måste betecknas såsom förhållandevis låg.

Herr Öhman ville vidare göra gällande, att de kontrollerade jordbruken skulle vara alldeles särskilt välskötta jordbruk. Jag vet nu inte, på vilken grund han stöder ett sådant påstående. I min barndom hade jag tillfälle att se en jordbrukare, som vägde ut spannmål och mjöl på hektogrammet åt varje ko och som förde ett bokhåller, som icke lämnade något övrigt att önska. Men denne jordbrukare fick mycket snart gå ifrån sin gård, sedan ogräset spritt sig på hans åkrar. Den omständigheten således, att man för ett noggrant bokhåller, är efter min mening en mycket klen borgen för att jordbruket är välskött, och om herr Öhman ville titta en liten smula närmare på den detaljundersökning angående räntabiliteten, som finnes i bilaga I till utskottsutlåtandet, skulle han kunna konstatera, att bokföringens resultat visar ett i hög grad växlande resultat för olika jordbruk. De jordbruk, som där äro behandlade, äro uppdelade i vissa grupper ifrån södra Sverige, ifrån mellersta Sverige och ifrån Norrland. I statistiken har man lagt ihop de sämsta i en grupp för sig och de bästa för sig, i regel tio i varje grupp. Det visade sig då t. ex. att under det att de fem sämsta kontrollbokförda jordbruken i södra Sverige lämnade en förräntningsprocent av 0.0, så visade de fem bästa en förräntningsprocent av 4.6 för året 1926/1927. För året 1927/1928 visade de sämsta en negativ förräntning — de gingo med förlust — och de bästa lämnade en förräntning av 3.3 procent. Går jag till Mellansverige och tager siffrorna för endast de bästa jordbruken och de jordbruk, som ha högst 10 hektars jordbruksareal, visade de tio bästa jordbruken där en förräntningsprocent av 8.9 för åren 1926/1927 och för åren 1927/1928 en förräntningsprocent av 7.5. Detta är förräntningssiffror, som efter min mening äro fullt tillfredsställande, ja utmärkta. Om jag tager de större jordbruken, d. v. s. över 100 hektar, visa de tio bästa för året 1926/1927 en förräntningsprocent av 6.7 och för året 1927/1928 6.1 procent. Går jag så till det av naturen, då det gäller jordbruk, så gynnade Norrland, så kommer jag till det märkliga resultatet att för året 1926/1927 visade de bästa jordbruken där 8.8 procents förräntning och för året 1927/1928 en förräntning av 8.6 procent. Det är, mina herrar, en räntabilitet, som likaledes måste betecknas såsom fullt tillfredsställande, ja utmärkt, och jag tror, att jag icke säger för mycket, om jag med stöd av dessa siffror vågar påstå, att det visst icke är alla Sveriges

jordbrukare på långt när, som ha dålig räntabilitet av sina jordbruk. Det finns nog många jordbrukare, som reda sig bra. Jag vill erinra om, att det finns en hel del jordbrukare, som ha särskilt gynnsamma avsättningsförhållanden för sin mjölk, de som bo i närheten av städerna. I Borås kostade mjölken strax efter jul, den sista tid, från vilken jag har siffror, 24 öre per liter, och jag antager, att jordbrukarna då fingo minst 15 à 16 öre. Det tror jag, man kan säga, är ett pris, som medger en synnerligen god räntabilitet. Nu är det ju möjligt, att ett sådant pris kan betecknas såsom monopolpris, och att jordbrukarna genom kartellbildning, de jordbrukare, som bo nära städerna och kunna upprätthålla sådana priser, kunna göra sig skyldiga till ungefär ett förfaringssätt, som klandras så mycket från deras håll, om t. ex. stockholmsmurarna taga sig för något liknande.

Om det nu vore så, att jordbruksnäringen generellt vore så oekonomisk, som det göres gällande, så borde det ju vidare visa sig däri, att priset på jordbruksegendomar skulle mycket snabbt sjunka. Det går på det sättet, att om ett industriföretag år efter år icke ger tillfredsställande förräntning, eventuellt går med förlust, sjunker värdet, och jag kan försäkra herrarna, att det alltså jämt finnes åtskilliga fabriker och bruk, som man kan få köpa för långt mindre belopp än anskaffningskostnaden. Ser man nu på hur det förhåller sig med jordbruksegendomar i det fallet, kan man få ett ganska gott besked därom på sid. 125 i särskilda utskottets utlåtande nr 2, där man har sammanfört resultaten från en undersökning av saluvärdena på jordegendomar i sex län. Dessa län äro Malmöhus, Östergötlands, Skaraborgs, Västmanlands, Gävleborgs och Västerbottens län, således våra viktigaste jordbrukslän. Om man då avsöndrar alla försäljningar, som kunna kallas för släktköp, försäljningar till anförvanter, som således i regel betinga låga priser, finner man, att sedan 1922 ha försäljningsvärdena på lagfarna fastigheter i regel legat i medeltal 20 procent över det åsatta taxeringsvärdet.

Det taxeringsvärde, som åsatts 1922, har varit oförändrat till 1928. Då skedde en omtaxering, varvid taxeringen för jordbruksvärdena i varje fall i någon om också obetydlig mån höjdes. Man kan nu visserligen konstatera, att de egendomar, som äro lagfarna 1929, icke ha betingat fullt så höga överpris över taxeringsvärdena, som fallet var före den tiden, men i varje fall har överpriset legat mellan 7 och 15 procent. Man kan således icke på långa håll tala om ett fall i jordbruksvärdena, som är katastrofalt, ett fall, som är tillnärmelsevis jämförbart med det fall, som ägde rum vid fredskrisens inbrott 1921 och 1922 beträffande annan fastighet.

Om jag således å ena sidan anser mig kunna konstatera, att de föreslagna stödåtgärderna för spannmål närmast ha till syfte att åstadkomma en utjämning av inkomsterna i landet till jordbrukarnas förmån och i visst fall att säkerställa förmögenheten, och å andra sidan tänker på den del av förslaget, som innefattar kravet på höjda tullar, måste man ju säga, att dessa tullar äro ett ganska olämpligt medel för en sådan socialekonomisk utjämning. Vi ha ju i vårt land olika metoder att bringa nödställda människor hjälp. Den äldsta är vår fattigvård. Vi ha i nyare tid fått vår arbetslöshetspolitik, som avser att bringa arbetslösa hjälp. I intet av dessa fall förekommer det, att man från samhällets sida ger folk hjälp, oberoende av om hjälpen behöves eller icke. Om man nu i socialekonomiskt syfte genomför en spannmålstullarna, är det uppenbart, att denna hjälp kommer jordbrukarna till godo, vare sig de äro rika eller fattiga, vare sig de ha räntabelt jordbruk eller icke räntabelt jordbruk. Och vidare, eftersom jordbrukstullarna skola betalas av folket icke i proportion till deras skattebetalningsförmåga, utan i proportion till deras konsumtion av bröd, är det uppenbart, att även de allra sämst ställda i samhället få hjälpa till. Det kommer således att inträffa, i fall tullförhöjningen går ige-

*Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)*

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.

(Forts.)

nom, att man från t. ex. de arbetslösa fickor tager pengar och flyttar över dem tilläventyrs till de förmögna godsägarnas och storböndernas fickor. Om man ser saken så, förefaller det mig, att man får anledning till en smula eftertanke, om detta kan vara riktigt.

Nu vill jag säga, att denna synpunkt icke för mig är ensamt avgörande. Skulle man lägga uteslutande konsumentsynpunkter på dessa stödåtgärder, skulle man uppenbarligen vara precis lika ovillig att med skattemedel hjälpa t. ex. mejerihanteringen till ett bättre ekonomiskt resultat. Det är uppenbart, att då mejerihanteringen genom sin organisationsverksamhet kan komma dit-hän, att en jordbrukare kan få trettio öre mer per kilo smör, än han nu får, så komma även de svenska smörkonsumenterna att få betala trettio öre mer än de nu göra. Men en sådan prisförhöjning anser jag vara fullt legitim, och jag anser det fullt berättigat, att man av skattemedel beviljar de anslag, som kunna vara nödvändiga eller nyttiga för att så snabbt som möjligt ge vår mejerihantering en starkare ställning på den utländska marknaden.

Om man ser efter, huru de fördelar, som höjda spannmålstullar skulle ge, komme att fördelas mellan jordbrukarna, så har ju särskilt av herr Sandler den frågan belysts på ett utomordentligt klargörande sätt. Det visar sig, att det är huvudsakligen odlarna av större brukningsdelar, som få nytta därav. Småbrukarna få ingen som helst nytta av det, tvärtom skada. Jag skall ej närmare gå in på hithörande detaljer, men denna fråga kan giva anledning till reflexioner av olika slag. Tullarna kunna ju ha mångahanda verkningar. För mera romantiskt anlagda tullvänner spela naturligtvis tullförhöjningar en mycket viktig roll som ett bidrag till den andliga trevnaden. Den känslan, att man får skydd och att man är föremål för statens särskilda omvårdnad, är naturligtvis en stimulerande psykologisk faktor, som ej kan förbises, men jag skall icke uppehålla mig vid den sidan av saken, eftersom, när man rör sig med sådana argument, man kan motivera ungefär vad man vill. Jag håller mig mera till den sortens tullvänner, som ha klart för sig, att den viktigaste fördelen av tullarna är det substantiella bidrag, de kunna lämna i kassan, och jag vill särskilt då se efter, vilka konsekvenser, som utskottets utredning angående förmåner för olika grupper av jordbrukare av höjda spannmålstullar har för den pågående tullutredningen.

Som bekant har denna igångsatts på initiativ från bondeförbundshåll, och det torde också vara för de flesta bekant, att det var den motivering, som redigerades av bondeförbundsreservanterna i utskottet, som blev riksdagens direktiv i den skrivelse, vari denna tullutredning begärdes. Utgångspunkten var den orättvisa, som man fann ligga däri, att »jordbruket» fick betala till industrien mer i tullar, än övriga människor fingo betala till »jordbruket». Man betraktade denna merbelastning på jordbruket som en orättvisa, vilken man ville ha hävd. Nu är det alldeles klart, att samtliga jordbrukare ha ett intresse av att få bort övriga tullar, allt vad industritullar heter. Man kan ju möjligen göra undantag för vissa tullar, som kunna ha ett visst protektionistiskt värde för jordbrukarna indirekt, t. ex. margarintullen, och naturligtvis får man icke med tullar jämställa sådana protektionistiska åtgärder som märkning av kött och dylikt. Således, när det gäller kravet på slopande av industritullarna, är den gröna fronten obruten. Då gå alla jordbrukarna på samma linje, om de följa sitt eget intresse, men om man hunnit så långt, måste man dra ungefär följande slutsats: om det visar sig, att en höjning av spannmålstullarna är skadlig för småbrukarna, då måste naturligtvis en sänkning av just dessa tullar vara fördelaktig för dem, och den största möjliga sänkningen av spannmålstullarna är naturligtvis liktydigt med deras slopande. Hålla således jordbrukarna icke bara på att det skall vara rättvisa mellan det ganska abstrakta ting, som kallas »jordbruket» å ena sidan, och det än mer abstrakta ting, som

heter »industrien» å den andra sidan, utan hålla de också på, att det skall vara rättvisa mellan de olika kategorierna av jordbrukare, måste naturligtvis kravet från småbrukarnas sida bli att alla spannmålstullar skola slopas. Småbrukarna stå också i själva verket, såsom ganska självklart är, numera i intressegemenskap närmast med exportindustriens folk. Det kan vara skäl, att man tänker på detta, då man i fortsättningen går att diskutera vårt stora tullproblem.

Vad jag här sagt är naturligtvis en anmärkning, som ej kan riktas mot högers ställningstagande till tullarna, då högern ju betraktar tullar som ett av sina viktigaste näringspolitiska hjälpmedel och självfallet icke hesiterar för en orättvisa, bestående däri att den ena samhällsklassen får betala till den andra, om man därigenom kan nå ett eftersträvat näringspolitiskt syfte. Då däremot t. ex. herr Gustafsson i Benestad, som närmast har företrätt bondeförbundet i denna debatt, i sitt anförande å ena sidan särskilt beklagade sig över småbrukarnas ringa inkomster, — och efter min mening hade han rätt i, att småbrukarna ha ett mycket strävsamt liv, även om den frihet, de ha, är ett värde, som icke får skattas alltför lågt — och då herr Gustafsson i Benestad således har den meningen, att småbrukarna behöva hjälp, förefaller det mig obegripligt, hur han kan vilja lägga sten på en redan tung börda genom att rösta för höjda tullar. Man kan icke genom provisoriets förgyllning förvandla en orättvisa till rättvisa.

Ja, herr talman, av vad jag nu anfört torde framgå, att jag för min del icke kommer att rösta för den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av tullsatserna på jordbrukets vegetabiliska produkter.

Om man åter går till de övriga stödåtgärderna för spannmålsodlarna, kan jag ej på t. ex. inmalningstvånget lägga uteslutande principiella synpunkter. Efter min mening finns det åtminstone teoretiskt en möjlighet att genom en ökad inmalning av svensk spannmål i det mjöl, vi förbruka, åstadkomma i viss mån höjda priser på spannmål och framför allt också bättre avsättningsmöjligheter utan att skada konsumenternas verkliga intresse. Och jag skulle tro, att dessa åtgärder ha en uppgift att fylla, intill dess spannmålsodlarnas lagerhusrörelse och föreningsverksamhet på detta område vunnit nödig stadga. Men då jag först hörde talas om att jordbruksutredningen tänkte komma med ett sådant förslag, gjorde jag den reflexionen: om det blir dyrt eller billigt för konsumenterna, vet ingen. Det beror helt och hållet på hur den nämnd, som skall sköta inmalningstvånget, kommer att gå i land med sin oerhört svåra uppgift. Och vidare är inmalningstvånget förknippat med så oerhörda svårigheter av olika slag, att det icke kommer att bli gammalt. Folk kommer att bli missnöjda med mjölkvaliteterna, och kvarnarna komma att anse sig missgynnade. Den kvarn, som har sitt uppköpsområde så beskaffat, att den får kvalitativt god spannmål, blir gynnad i jämförelse med de övriga kvarnarna. Samtliga stora kvarnar komma att förlora relativt i konkurrensen med småkvarnarna. Jordbrukarna komma icke att bli tillfredsställda med kvalitetsbetalningen och dylikt. Jag trodde också från början, att detta skulle bli ett provisorium av mycket kort varaktighet.

När man nu i utskottet gick till behandling av problemet, fann jag, att man där, lika litet som i jordbruksutredningen eller i Kungl. Maj:ts förslag, kunde få någon som helst klarhet om hur inmalningstvånget och inblandningstvånget skulle tekniskt hanteras. Man säger, att det skall vara en viss minimiinmalningsprocent. Hur stor den skall bli, är mycket vagt definierat. Man säger, att det skall vara en viss maximiinmalning i genomsnitt. Det är också ytterst vagt definierat, hur detta skall vara. Man vill bibehålla utförselbevisen och därmed möjliggöra ungefär vilka prisvariationer som helst. Det är faktiskt på grund av de svårigheter, som jag tror skola visa sig förknippade med genomförandet av inmalningstvånget, som jag anser, att det icke kan vara skäl att

*Ang. inmalningstvånget beträffande vete och råg m. m.
(Förta.)*

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

göra ett sådant försök, i all synnerhet som man räknar med att det icke skall bli ett kort provisorium utan en ganska långvarig historia.

Jag vill alldeles särskilt erinra om de svårigheter, som äro förknippade med inmalningstvångets införande, övergångssvårigheterna. Dessa har särskilda utskottets majoritet ej gått i land med att lösa, och jag tror, att hans excellens statsministern hade en mycket god grund för sin önskan och förhoppning, att den sakkunskap, som fanns inom utskottsmajoriteten, skulle bli i tillfälle att hjälpa Kungl. Maj:t med att komma tillrätta med dessa övergångssvårigheter.

Under sådana förhållanden, herr talman, har jag icke ansett mig kunna rösta för inmalningstvånget, och jag ber därför att få yrka avslag på den nu förevarande punkten av utskottets utlåtande.

Herr Johansson, Johan: Herr talman! När man har tagit del av det föreliggande utskottsforslaget, får man ett ganska starkt intryck av den splittning, de divergerande meningar, som detta utskottsutlåtande är ett bevis på, och jag kan icke annat än på det allra livligaste beklaga, att ett ärende av den utomordentliga vikt och betydelse, som de nu föreslagna stödätgårderna åt jordbruksnäringen otvivelaktigt äro, skall åsättas en partipolitisk stämpel — en fråga som den nu föreliggande, där det icke allenast gäller jordbruket och jordbruksbefolkningens bästa, utan fastmer hela folket. Ett dylikt ärende borde vara höjt över partiskrankorna, och alla goda krafter borde väl vara eniga i att samverka till att söka åstadkomma en god effektiv lösning. Jag beklagar också, att det förslag, som kommit från rent jordbrukarhåll, ej kunnat påräkna något stöd, ej kunnat ena eller samla på andra håll, särskilt som jag vill understryka, att dessa förslag ingalunda kunna anses som oskäligen. Tvärtom, med hänsyn till det föreliggande läget och den situation, i vilken vi nu faktiskt befinna oss, kan man beteckna dessa förslag som synnerligen blygsamma. Jag tager mig också friheten att erinra de reservanter, nämligen de socialdemokratiska reservanterna, som överhuvud alltid motsätta sig understödsverksamhet i prisreglerande syfte, särskilt då det gäller jordbruket, att även i det nu föreliggande kritiska läget vidhålla dessa reservanterna alltjämt sina, jag måste säga det, förlegade och doktrinära fördomar.

Här gäller det ju faktiskt att i någon mån trygga existensen för landets största folkgrupp, en folkgrupp som utgör två tredjedelar av hela befolkningen, en grupp som genom sitt arbete framskapar, mina herrar, de förnämsta nyttigheterna, nämligen livsmedlen. Denna folkgrupp, säger jag, gör samhället odisputabelt de största tjänster, samtidigt som denna grupp har ytterst små anspråk på samhället. Hur skulle det verkligen sett ut här i landet, om vi icke haft stöd och alltjämt hade ett gott stöd i en arbetsam, sparsam och plikt-trogen jordbrukarbefolkning, som slitit och alltjämt sliter ont för att få en skälig och nödtorftig bärgning, en befolkningsgrupp, som har synnerligen små anspråk på livet, som går till det yttersta i tålighet och alltid givit det vackraste prov på en synnerligen stark lojalitet? Nu tycks detta helt och hållet vara glömt och även det läge, vari vi befunno oss för endast några få år tillbaka. Då var det kanhända gott att ha de svenska åkrarna och de svenska jordbrukarna att förlita sig till, särskilt i den tid, då all import var så gott som avstängd. Nu har man — det märktes så väl på de anföranden, som hållits här i dag, — på visst håll tydligen fått ett helt annat hjärtelag. Man resonerar som så: moren har gjort sin tjänst. Nu ha vi det själva rätt så bra, vi importera billigt. Nu kan ni klara er, vi klara oss. Ni lantbrukare få reda er bäst ni vill, eljest få ni svälta. — Jag vill också fästa uppmärksamheten på att tack vare den stora duglighet såsom producenter, som jordbrukare städse ådagalagt, tack vare deras stora förmåga att anpassa sig, ha vi hittills något så när kunnat bibehålla vår köpkraft. Jordbruket är ju en ganska stor kund för industrien,

och så länge denna köpkraft någorlunda kan uppehållas, ha vi också utsikt att i varje fall på bästa möjliga sätt komma till rätta med arbetslösheten. Men i den mån svårigheterna fortsätta och det kritiska läge, som inom jordbruket råder, icke blir avhjälpt, kommer också denna köpkraft helt naturligt att för var dag som går avsevärt och kanhända till ytterlighet försvagas. Vi ha också trots ganska hårda och tyngande skatter ändå försökt så pliktstroget som möjligt fullgöra denna skatteplikt. Jag erinrar särskilt de reservanter, som nu gå emot allt stöd åt jordbruket, om hur det var för något år sedan, när vi hade att taga ställning till våra kommunala skattelagar. Då hade man sannerligen ingen ömhet. Då gick man så långt, man kunde, i fråga om att höja och skärpa garantiskatteprocenten. Jag måste säga, att i det produktionsläge, i det ekonomiska läge, där faktiskt jordbruket nu befinner sig med hänsyn till de låga priserna på både spannmål, mjölk och smör, måste man med fullt fog kunna påstå, att i skatteväg råder det ganska himmelskriande orättvisor och alltför tunga bördor. Produktionskostnaderna för jordbruket ha ju avsevärt ökats av orsaker, som jag vågar påstå, att lantbrukarna icke ha någon egentlig skuld till. Jag vill i det stycket erinra om att de ökade produktionskostnaderna ha vi i mångt och mycket statsmakterna att tacka för, och icke minst det parti, som nu ej vill höja ett finger för att i en svår tid stödja jordbruket. På samma gång som produktionskostnaderna avsevärt stegrats, ha också inkomsterna icke allenast stått stilla, utan till och med avsevärt sjunkit. Sedan några månader vräkes det ju ut över landet utländska produkter, framställda till avsevärt lägre kostnader än de produktionskostnader, som vi ha att räkna med här i vårt land, och dessutom försiggår en regelrätt dumping av såväl vete och råg som havre, och särskilt de två sistnämnda sädesslagen. Det behöves kraftiga motåtgärder däremot, om avsättningen av den inhemska spannmålen skall kunna tryggas. Utskottets förslag är i stort sett för oss jordbrukare en besvikelse. Det föreslås, såvitt man kan bedöma, blott en halv åtgärd. Inmalningstvånget må vara huru nödvändigt som helst för att säkra avsättningen, men det hade bort kompletteras med tullförhöjningar eller minimipris för att kunna bli verkligt effektivt. Läget på rågmarknaden är för närvarande sådant, att det inte ens går att sälja till kr. 11:40 per 100 kg. Då priset enligt förslagsvis gjorda beräkningar genom inmalningstvånget torde kunna höjas med kr. 1:50, äro vi uppe i knappt 13 kronor för 100 kg. Att med nuvarande produktionskostnader avyttra fullgod, kvarngill vara till detta pris är rent förlustbringande. Det vore i högsta grad av behovet påkallat, att åtgärder skyndsamt vidtagas av statsmakterna för att förbättra priset på spannmål, i synnerhet som nuvarande prisläge i en mycket stor utsträckning bestämmes av utländska åtgärder, som icke falla inom ramen av normal ekonomisk verksamhet och vilka våra jordbrukare icke äro i stånd att på ett effektivt sätt möta. Hade Kungl. Maj:ts förslag om höjning av tullen med kr. 2:30 jämte inmalningstvång bifallits, hade vi åtminstone kunnat komma något över 15 kronor för rågen i nuvarande situation. Icke heller detta pris kan väl sägas vara för högt, utan är faktiskt hållet i yttersta underkant, men det vore ändå ett bättre resultat än man får genom utskottsförslaget.

Man tycks åtminstone på visst håll hysa en panisk förskräckelse för allt vad jordbrukstullar heter. Jag är inte någon inbiten tullvän, utan jag kan frångå den linjen och ansluta mig till något annat, om det hjälper, t. ex. fastställandet av rimliga minimipris, men utskottsmajoriteten vill ju ej heller sätta något i stället för tullhöjningen. Om riksdagen anslöte sig till inmalningstvånget jämte höjda tullar eller minimipris, skäligen avvägda i förhållande till rådande världsmarknadspris och våra egna produktionskostnader, vunnnes trygghet för jordbrukets utöfvar, så att de kunde fortsätta sin produktion utan att behöva befara att möta ruinen i ekonomiskt avseende; det ekonomiska tryck,

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

som framför allt den utländska dumpingen medfört, skulle lätta betydligt.

Vad som för oss lantmän i dessa dagar är särskilt bekymmersamt, är att även prisläget för animaliska produkter sjunkit katastrofalt. I fråga om exportsmöret ha vi under de senaste veckorna mottagit den ena jobbsposten efter den andra om sänkta noteringar. Andelsmejeriernas mjölklikvider till sina leverantörer för april månad torde vara nära nog de lägsta i mannaminne. En sänkning av smörpriset med t. ex. 1 procent betyder miljoner för det svenska jordbruket. Utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit som stöd åt mejerihanteringen har från vårt håll gjorts en hemställan om ett förslagsanslag av 10 miljoner kronor årligen att utgå som premier vid export av runmärkt smör. Avsikten med detta förslag har varit att i någon mån begränsa prisfallet för mejeriprodukterna och att giva stöd åt exporten genom koncentration och förbättrad organisation. Ett bifall till detta förslag skulle ha verkat rättvist och lika för både små och stora jordbrukare och blivit ett verkligt stöd för jordbruket.

Motionen har emellertid avstyrkts under hänvisning till att ett bifall kunde draga med sig vissa icke önskvärda konsekvenser. Då jag icke har möjlighet att tillräckligt allsidigt bedöma denna sida av saken, återstår intet annat än att konstatera, att även på detta område de resultat, vartill man kommit, måste föranleda stor besvikelse hos dem, som önskat en effektiv hjälp åt jordbruket i dess nödläge.

Jag vill till slut erinra om att vi säkerligen hava mycket att tacka våra jordbrukare för. De ha under sekler varit ett gott och tryggt stöd både för landet och folket. När nu denna stora folkgrupp, jordbrukargruppen, befinner sig i svårigheter och faktiskt kommit i ett kritiskt nödläge, tror jag, att det skulle vara en rättfärdig sak, om deras näring finge det stöd, som den verkligen behöver. Jag är också förvissad om, att ett stöd åt landets främsta och största näring skulle verka befruktande även på andra näringar. I fall landets jordbrukare finge detta stöd och riksdagen välvilligt behandlade denna fråga, är jag alldeles viss om att de i sinom tid också skulle visa god vilja att återbetala hjälpen. Jag är alldeles säker på att ett sådant beslut skulle bära god frukt och icke allenast gagna jordbruket, utan även bidra till att förläna samhället i sin helhet en lycklig och god utveckling.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande i den föredragna punkten.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar återtagits av herr förste vice talmannen.

Herr Möller: Herr talman! Man har i denna debatt, vare sig man ställt sig kritisk eller icke mot utskottets utlåtande och särskilt den nu föredragna punkten om inmalningstväng, utgått från det faktum, att vi befinna oss i en kris för det svenska jordbruket, en kris, som eventuellt kan utvecklas så, att detta jordbruk kommer att stå inför en katastrof. Jag måste ändå ge uttryck åt den känsla, som jag fått under den långa diskussionen i dag, att de toner, i vilka man nu målat den nuvarande jordbrukskrisen, äro ofantligt dämpade i jämförelse med de toner vi hörde ännu i remissdebatten detta år och framför allt i jämförelse med den agitation, som har förts på möten och i tidningar, vilka tala för vissa även här i riksdagen företrädde partier. Jag förstår mycket väl, att man icke längre kan taga till de allra djupaste brösttonerna, då man för riksdagens första kammare vill framhålla allvaret i den rådande jordbrukskrisen, ty om utskottets s. k. majoritet — det vill med andra ord säga, att om inte de folkfrisin-

nade under utskottsbehandlingen hade beslutat sig för att acceptera ett inmalningstvång, hade utan tvivel utskottsutlåtandet på basis av det faktiska material, som finnes i betänkandets bilagor, i stället för att tala om en kris, som kräver omedelbara åtgärder, avslöjat detta tal om en verklig, allvarlig djupgående kris inom vårt jordbruk som åtminstone till 75 procent en ren politisk bluff. Jag kan inte hjälpa, att jag blev ganska överraskad, när jag hörde hans excellens herr statsministern inkassera utskottets utlåtande såsom innehållande en serie av bevis för att den kungl. propositionens målning av jordbrukets läge var befogad och berättigad. Herr statsministern meddelades oss, att detta utskottsutlåtande vittnar därom, att priserna å jordegendomar äro fallande, att bönderna måste taga ut sina besparingar ur sparbankerna, att de inte längre kunna klara sina krediter i bankerna, att samtidigt lånebehovet växer, och han anförde åtskilliga andra sådana uppgifter, som skulle finna stöd i utskottets betänkande.

Ja, mina herrar, hur förhåller det sig med dessa ting, om man går till materialet? Det är ju riktigt, att priserna på jordbruksegendomar inte äro precis desamma som innan deflationen överhuvud hade verkat och vi hade ett mycket lägre penningvärde. Men enligt utskottets utlåtande lågo under andra halvåret 1929, d. v. s. just den tid, då den enligt agitationsfraserna våldsamma, katastrofartade jordbrukskrisen satte in i vårt land, försäljningsvärdena på jordbruksegendomar 7.2 procent över taxeringsvärdena. De hade legat ännu mycket högre under första halvåret, nämligen 15 procent, och ungefär lika högt under år 1928. Samtidigt ha taxeringsvärdena sakta stigit i höjden, varför det är rimligt, att någon utjämning sker på den punkten och att icke försäljningsprisen ständigt ligga lika mycket över taxeringsvärdena. Denna utjämning kan i varje fall icke bära vittnesbörd om att vi befinna oss i en vittgående och mycket allvarlig kris för det svenska jordbruket. Så länge man kan sälja våra jordbruksegendomar till pris, som icke understiga taxeringsvärdena — inte precis på exekutiva auktioner, men så snart försäljningen sker under vanliga förhållanden — finns det ju bevis för att personer, som vilja idka jordbruk, anse sig kunna köpa jordegendomar till inte bara de taxeringsvärden, som åsatts dem, utan något däröver. Det är ju dock ganska många jordbruksegendomar, som årligen växla ägare. Om ifrågasvarande personer anse sig kunna köpa jordbruksegendomar till priser över taxeringsvärdena, måste det bero därpå, att de i allmänhet anse, att de kunna reda sig med de köpeskillingar de betala. I annat fall skulle jordbrukarna i jämförelse med andra människor vara i ovanlig grad ekonomiskt enfaldiga, och jag tror inte, att man har rättighet att utställa ett sådant be-
tyg åt våra jordbrukare.

Vad beträffar det förhållandet, att jordbrukarna uttagit högre belopp ur sparbankerna än de ha satt in, konstaterar utskottet, att man under åren 1925—1929 — siffrorna gälla 277 särskilt jordbruksbetonade sparbanker — har uttagit ett belopp, som med 52 miljoner kronor överstiger insättningarna. Ja, mina herrar, jag ifrågasätter, om en ledamot av regeringen är befogad att som stöd för en svartmålning av jordbrukets läge anförä denna siffra, när det på samma gång upplyses, att behållningen i sparbankerna under dessa år stigit från 897 miljoner till 1,047 miljoner kronor *och alltså ökats med omkring 150 miljoner kronor* samtidigt med att de nämnda överuttagningarna ägde rum. Detta betyder alltså, att vår jordbruksbefolkning har uttagit omkring 25 procent av ränteavkastningen på det kapital, som har funnits i sparbankerna under denna tid, och det är med detta uttag av en ringa del av deras eget sparkapitals räntor, som man vill bevisa, att vi befinna oss i en djupgående och allvarlig kris för svenska jordbruket! Mina herrar, ni få ursäktas oss, att vi när vi på det sättet kunna gripa er i en uppenbar falskmålning av det

Ang. inmalningstvång
beträffande
vele och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

faktiska läget på en bestämd punkt, där vem som helst kan kontrollera, hur det förhåller sig, inte bli övertygade av *deklamationerna* kring denna samma sak.

Det är naturligtvis icke min avsikt att bestrida, att många jordbrukare ha det svårt. Framför allt vill jag visst icke av vad jag anfördrag den slutsatsen, att statsmakterna icke ha någon anledning att ingripa till jordbruksnäringens stöd. Frågan gäller endast, hur detta ingripande skall ske.

Jag kanske i detta sammanhang får göra en replik till herr statsministern. Statsministern yttrade, att socialdemokraternas ståndpunkt till vår jordbruksnäring är fullständigt negativ, och därför ansåg han det inte vara lönt att åtminstone för ögonblicket i denna debatt syssla med den. Ja, mina herrar, vad menar man egentligen med att en ståndpunkt är negativ? Är det negativt, att vi inte vilja ha tullar? Är det negativt, att vi inte vilja ha inmalningstvång eller att man som undertecknad inte heller vill ha någon utredning om statsmonopol? Ja, naturligtvis kan man karakterisera det så. Men socialdemokratien har ju ansett sig — och jag tror, att den haft fog därför — representera de verkligt hjälpbehövande folkklasserna i detta land. Den har ansett sig representera en åtminstone tidigare både försödd och förslavad arbetarklass. Denna arbetarklass har, det är visst och sant, på vissa punkter vädjat till statsmakterna. Den har velat ha en viss ordning i en del frågor, t. ex. i socialförsäkringsfrågorna, för att arbetarna skola kunna klara sig, när det ekonomiska riktigt knäpper till dem; de äro ju praktiskt taget hjälplösa, just därför att de icke ha någon fast ekonomisk bas utan äro hänvisade uteslutande till sin arbetskraft. Men vi ha aldrig som den svenska arbetarklassens representanter begärt, att statsmakterna skola bygga upp de enskilda familjernas liv. Vi ha icke begärt, att statsmakterna skola garantera arbetarklassen en bestämd inkomst vid försäljningen av dess arbetskraft. Men om t. ex. bondeförbundet skulle vinna bifall för sina krav på garanterade minimipris på spannmål, måste vi givetvis komplettera detta med krav på minimipriser på den arbetskraft, som användes i jordbruket. Man skall inte på något håll inbilla sig, att icke de åtgärder, som man begär, komma att medföra konsekvenser. Jag endast fäster uppmärksamheten på detta.

Den svenska arbetarklassen har byggt upp två stora rörelser. Den ena är fackföreningsrörelsen och den andra den kooperativa rörelsen; där finnas visserligen många andra människor med, men det är inte för mycket sagt, att själva basen och grundvalen i den kooperativa och ekonomiska rörelsen i vårt land framför allt har varit arbetarklassen. Den kooperativa rörelsen i vårt land har icke vänt sig till statsmakterna med begäran om anslag för att kunna ordna sina andelsföreningar eller sina andra företag. Den svenska bondeklassen har åtminstone inte haft sämre ekonomiska förutsättningar för att bygga upp en ekonomiskt stabil organisation, men när man nu ifrån bondeklassens sida icke förklarar: »Det där göra vi själva», utan i stället anhåller, att den svenska staten skall ge de nödiga pengarna för att bönderna i vårt land skola kunna organisera en kooperativ rörelse, säga vi icke nej, även om vi rimligen borde ha gjort det. Vi säga tvärtom: »Detta är ett så utmärkt syfte, att vi gärna äro med om att de svenska statsmakterna ekonomiskt stödja det.»

Jag vågar påstå, att ett avslag på tullar och alla liknande kvacksalveriförslag till en närings hjälp ingalunda är något bevis för att man intar en negativ ståndpunkt till näringen. Vi avslå det på grund därav, att vi äro övertygade om att åtgärder av denna art icke komma att bli till någon verklig hjälp utan tvärtom komma att bli till allvarlig skada för den näring man inbillar sig skola hjälpa.

Jag skall försöka att i allra största korthet sammanfatta de skäl, som vi ansett tala emot både tullar och inmalningstvång — för det senares del måste jag undantaga vissa ting. För det första frukta vi, att en höjning av spann-

målstullarna, som det här närmast är fråga om, kommer att lägga grunden till en felaktig inriktning av det svenska jordbruket. Detsamma gäller beträffande inmalningstvånget. För det andra — där talar jag icke om inmalningstvånget utan endast om tullarna — tro vi, att höjda spannmålstullar komma att höja jordvärdena. Följaktligen blir det endast en tillfällig hjälp åt de nuvarande besittarna av jorden men icke åt deras arvingar och icke åt dem, till vilka de sälja jorden, ty så snart jorden går från en hand till en annan, kapitaliseras tullarna i höjda jordvärden. Den tredje anmärkningen är, att vi knappast kunna tänka oss, att höjda spannmålstullar icke komma att i släp-tåg få även andra höjda tullar. Om vi toge dessa spannmålstullar nu, kommer det med andra ord att utgöra ett nytt stort inslag i hela den motivkomplex, som kan anföras för höjning av en rad av industritullar. För det fjärde pågår en utredning om utjämning av den nuvarande tullbelastningen för jordbruket, i syfte att jordbruket och industrien skola komma i samma klass. Då vi nu äro villiga, och för övrigt inte blott villiga utan ytterst ivriga, att en sådan utjämning skall komma till stånd, och det pågår en utredning samt vi hoppas och önska, att denna utredning skall visa, att den rätta vägen icke är några höjda tullar utan en sänkning av våra industritullar, finna vi det verkligen orimligt, att vi, kanske riksdagen innan det andra förslaget föreligger eller på sin höjd två riksdagar innan, skola höja tullarna på *ett* område för att nå denna jämvikt, som vi tro oss inom jämförelsevis kort tid kunna nå genom att sänka industritullarna.

Ett ytterligare skäl till att vi motsätta oss tullförhöjningarna är, att dessa endast hjälpa ett ringa antal jordbrukare. Och vilket slags jordbrukare? Jo, de, som äro antingen mycket stora bönder eller godsägare, men praktiskt taget inga andra. Samtidigt — och det ingår också i motiven för vår hållning — som man hjälper denna grupp av jordbrukare, de, som för övrigt i regel sitta med den bästa jorden i landet, *belastar man alla andra jordbrukare*, som sitta på de små och magra tegarna i vårt land. Vi kunna inte inse, att detta är någon hjälp åt jordbruksnäringen. Vi kunna väl inse, att en del bönder och godsägare få hjälp genom de höjda tullarna, men vi kunna inte erkänna, att det är *en hjälp åt näringen*, att man tar från de små för att ge åt de stora. Att så blir fallet, är i det föreliggande betänkandets olika bilagor ådagalagt med en så förkrossande bevisning, att ingen försökt att bortförklara den. Jag skulle gärna se, att man ifrån statsrådsbanken åtminstone *försökte* ett försvar mot den lysande analys, som herr Sandler gjorde på middagen just på denna punkt.

Vi taga alltså från de små och ge åt de stora med regeringens tullförslag. Dessutom taga vi från landets alla övriga inbyggare och ge åt de stora bönderna och en del godsägare. Jag anser inte, att de svenska statsmakterna ha till uppgift att begagna sin beskattnings- eller lagstiftningsmakt på det sättet. Där- emot vilja vi gärna bidra framför allt till varje sådan åtgärd, som vi tro kunna hjälpa dem, som efter min uppfattning äro i största behov av någon hjälp härvidlag.

I vår motivkomplex ingår vidare, att tullhöjningarna överhuvud taget försvåra läget för våra exportindustrier. Det är mycket möjligt, att svårigheterna icke äro så stora. Med det nuvarande prisläget på spannmålsmarknaden äro de kanske inga, men om spannmålspriserna återigen gå upp och tullarna skola läggas på dem, kan läget för vår industri komma att försvåras.

Genom en höjning av spannmålstullarna bryter man även mot den hittills förda handelspolitiken för vårt lands del. Jag är inte säker på att inte åtskilliga av de högermän, som 1921 röstade för den hundraprocentiga förhöjningen av industritullarna, nu tacka oss för att vi funnos här och kunde förhindra, att denna dårskap också blev beslutad från statsmakternas sida. Nog ha vi i varje

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningsväg
beträffande
vete och råg
m. m.

(Forts.)

fall den känslan, att i den mån den svenska industrien har varit expansiv under de senare åren, i den mån den verkligen har bidragit till en höjning i den allmänna levnadsstandarden, beror det i hög grad på den fasta hållning, som den svenska socialdemokratien 1921 i förening med den borgerliga vänstern intog gent emot de försök att bota den sjuka industrien, som då gjordes. Nu begär man, efter att vi under nio år inhöstat uteslutande goda och lyckliga erfarenheter av den politik — gärna för mig *negativa* politik —, som den svenska socialdemokratien gick in för, att vi helt plötsligt skola kasta om. Det gäller en annan näring, och nu skola vi gå in för en tullpolitik i stället för den förutvarande frihandelspolitiken. Det är att anmoda oss om för mycket. Vi tro ju, att precis lika tokigt, som det hade varit att göra hundra procentiga förhöjningar på industritullarna då, precis lika tokigt är det att göra sextio procentiga förhöjningar på spannmålstullarna nu. Vi äro övertygade om att böndernas egen ekonomiska erfarenhet efter några år skall komma dem att säga: »Gudskelov, att inte riksdagen bestod bara av bondeförbundare och högermän eller ens av borgerliga vänstermän, utan att det fanns några socialdemokrater, som höllo huvudet kallt och bevarade sitt ekonomiska förnuft i dessa ting. Gudskelov, att de funnos, så att vi sluppo hela den där smörjan, med vilken de borgerliga och särskilt de s. k. bondevännerna ville förse vårt land och speciellt den svenska bondeklassen.»

Men det är inte bara detta. Om vi slå in på en ny handelspolitik, kommer Sverige att göra det omöjligt för sig självt att internationellt framträda som en *pådrivande kraft*, då det gäller att riva ned tullskrankorna överhuvud taget. Ty även om andra länder kanske tillåta sig sådana besynnerligheter som att för sitt eget land resa höga tullskrankor och sedan gå ut i världen och predika internationell frihandel, tror jag uppriktigt sagt, att svensk politik har ett allt för starkt sinne för fair play för att på internationell botten kunna handla på samma sätt. Detta är, såvitt jag förstår, en rad av vägande argument mot varje tullförhöjning. I själva verket är det ju så, att tullförhöjningarnas anhängare aldrig besvara dessa argument. De yttra sig över huvud inte om dem. När vi diskutera här, tala vi egentligen förbi varandra. Vi tala inte samma språk. Man beklagar det svenska jordbruket, och därmed betraktar man saken såsom klar. Det är tillräcklig bevisning för att tullpolitik och inmalningspolitik skulle vara det riktiga för vårt lands del.

Jag tillät mig i remissdebatten spörja — ty det hade ju ändå varit skäl i att på den punkten söka åstadkomma någon *bevisning* — huruvida man kunde peka på ett enda land, som hade räddat sitt jordbruk genom höjda tullar. Det är många länder, som ha försökt — Herre Gud, de flesta äro ju gripna av samma vidskepelse som stora delar av Sveriges folk. *Men ännu har man icke kunnat ange ett enda land, som verkligen har räddat sitt jordbruk med tullar.* Om det finns någonting, som är karakteristiskt på detta område, är det väl den tyska politiken. Herr statsministern kunde anföra, att tyskarna nu ha på några månader höjt sina tullar i tre etapper. Skulle vi följa det exemplet, hade ju vi också, om riksdagen varit samlad i nästa månad, då måst besluta nya tullförhöjningar. Ty ineffektiviteten i det stora hela av de tullförslag, som nu föreligga, är ju så uppenbar, att de, som äro anhängare av *systemet*, måste yrka på väsentligt högre tullar än de här föreslagna, om tullarna verkligen skola ha någon nytta med sig ens i den utsträckning, som de ha inbillat sig. Men just den omständigheten, att man på detta sätt nödgats gå efter annan, i tre etapper, höja tullarna ända upp till 15 riksmark för vete och för råg, förefaller mig vara ett alldeles uppenbart bevis för barnsligheten och naiviteten i dessa ekonomiska doktriner, som stå bakom föreställningen, att tullarna skulle ha en magisk kraft, då det gäller att rädda våra näringar.

Det var en talare — en bondeförbundets representant, herr Gustafsson — som

för oss föredrog några siffror beträffande småbrukarnas ställning i detta land. Det var en varmhjärtad vädjan till oss att tänka på, hur eländigt en stor del av våra jordbrukare har det i detta land. Han hänvisade till att arbetsinkomsten för småbrukare utgjorde någonting på 1,200 kronor och knappast det — jag kan inte finna siffran, och det behövs inte heller åtminstone inte för dem, som ha läst betänkandet. De skulle ha en arbetsinkomst av endast omkring 72 procent av den lön, som de hade nödgats betala om de i stället hade använt lejd arbetskraft. Jag lämnar siffran åt dess värde. Det är ingen människa, som bestri-der, att småbrukarna i vårt land ha låga inkomster och leva under mycket tunga och svåra förhållanden. De få verkligen leva fram sitt liv i slit och möda för att kunna försörja sig. Men, mina herrar, herr Gustafssons slutsats, att därför skola vi ha inmalningstvång och spannmålstullar, den vittnar bara om att man kan tala vilka tokerier som helst, när man är inne på dessa ting. Ty om man beslutar i överensstämmelse med bondeförbundets och högerns ståndpunkter i dessa saker, *belastar man ju ytterligare dessa stackars människor*, som ha den lägsta inkomsten av alla i landet. De få ju betala, men de få inte några pengar med av den inkomst åt jordbruksnäringen, som tullarna skulle medföra. Herr Sandler hade ju redan tidigare — nej, förlåt mig, det var verkligen inte tidigare, utan först efter herr Gustafssons anförande — mycket utförligt belyst, att just därför, att dessa förslag taga pengar från dessa småbrukare och inte ge dem några i stället, vill högern helt hastigt inte räkna småbrukarna som jordbrukare. Det är mycket obehägnat att över huvud taget anse dem såsom jordbrukare, och därför föreslår högern i sin reservation och statsministern i sitt anförande, att man skall räkna bort dem. I varje fall måste ju slutsatsen bli den, att om man ömmar för dessa människors väl och ve, skall man framför allt *avslå* huvudförslagen i detta betänkande, nämligen om tullar och inmalningstvång. *De enda människor, som göra dessa småbrukare en tjänst, äro de, som yrka avslag på dessa förslag.* När vi sedan komma till den animaliska produktionen, kunna vi hjälpa dem, men vi kunna absolut inte hjälpa dem genom att, som herr Gustafsson gör, föreslå ett bifall till de nu i detta betänkande föreliggande förslagen.

Det är ännu en sak, som jag anser mig behöva något litet belysa. Det är frågan om lantarbetarna och deras löner. Det har ju nämligen gjorts till ett slagnummer i agitationen för tullarna, att man i lantarbetarnas intresse borde rösta för dem. Nu finns det en utredning i denna fråga, vars bristfällighet jag är den förste att erkänna men som i alla fall kommer fram till en slutsats, och denna slutsats understrykes i utskottets betänkande. Det anföres nämligen i detta betänkande på sid. 88, att man, vad angår tullarnas inflytande å lantarbetarnas löneförhållanden, inte kan draga några bestämda slutsatser av en jämförelse av lönestatistiken för denna arbetargrupp i Sverige och i Danmark, men det heter vidare: »Av undersökningen har dock framgått, *att lantarbetarlönerna* — naturaförmånerna därvid omvandlade i penningar — f. n. *ligga högre i de undersökta frihandelsländerna än i de länder med utpräglat skyddstullsystem, som undersökningen omfattat.*» Jag var ju för min del, mina herrar, övertygad om att, så snart man verkligen gick till fakta, skulle det visa sig, att frihandelsländernas lantarbetare hade en bättre ekonomisk ställning än de protektionistiska ländernas. Nu är det fem länder, som blivit undersökta. Det är Sverige själv, Danmark, Holland, Tyskland och Tjeckoslovakien. *Av dessa länder torde väl Tjeckoslovakien vara det mest protektionistiska. Det har också de lägsta lantarbetarlönerna.* Sedan kommer Tyskland; där äro lantarbetarlönerna också jämförelsevis låga. Därefter kommer Sverige i ett mellanläge — Sverige är ju ett lågprotektionistiskt land — och därefter komma Danmark och Holland, som vad jordbruket beträffar äro fullständiga frihandelsländer. Det visar sig, att Danmark och Holland ligga över Sverige med 10 å 15 procent. De

Ang. inmalningstvång beträffande vete och rågm. m.
(Forts.)

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

ligga över Tyskland med 1 krona om dagen, vilket på dessa siffror betyder över 25 procent, och över Tjeckoslovakien med omkring 100 procent. De tjeckoslovakiska lantarbetarna ha bara hälften så hög lön som de danska, en tysk lantarbetare har omkring 75 procent och en svensk har omkring 85 å 95 procent av en dansk lantarbetares inkomster.

Det visar sig sålunda, att dessa tullskyddade länder inte kunna klara sig undan krisen. De måste betala sina lantarbetare sämre än något annat land. Över huvud taget är bilden för dem mycket mörk i jämförelse med den bild, som man får av de i detta avseende utpräglade frihandelsländerna. Det ligger efter min uppfattning i sakens natur, att så måste vara förhållandet.

Nu förklarar man — det var särskilt herr Nilsson i Kristianstad, som yttrade sig härom — att om den omläggning i produktionen, som vi närmast tänka oss såsom den rimliga för jordbrukets del, skulle komma till stånd, skulle det medföra en mycket betydande arbetslöshet för lantarbetarna. Jag medger, att eftersom jag inte tillräckligt väl känner själva jordbrukets produktionsförhållanden, kan jag inte ha något bestämt omdöme på den punkten. Men det finns en motion, väckt av herr Sköld i andra kammaren, som går ut därifrån, att en omläggning på ett rimligt sätt i högre grad till animalisk produktion skulle *icke minska behovet av arbetare på landsbygden utan sannolikt komma att öka detsamma*. Herr Sköld åberopar ett exempel, som herr Nilsson, vilken är landshövding i Kristianstads län, väl bör ha någon kännedom om, nämligen den omläggning, som har skett vid Råbelöv i Kristianstads län. Herr Sköld förklarar, att detta exempel, som, såvitt han förstår, utfallit mycket lyckligt, har visat, att det kräves mera folk för en rationellt bedriven animalisk produktion — ja, detta får ju herr Nilsson göra upp med herr Sköld. Inom särskilda utskottet har man i varje fall icke ansett sig kunna bestrida riktigheten av denna uppgift, och jag tror, att om det hade funnits någon möjlighet, hade man väl gjort det, ty även där har denna sak varit på tal. Men det har man icke ansett sig kunna göra.

Jag vågar sålunda säga, att då vi gå emot dessa förslag vad inmalningstvånget beträffar, beror detta på att inmalningstvånget har ungefär samma fel som tullarna, om jag undantager, att det sannolikt inte får någon särskild betydelse för jordvärdena. Eljest ha vi ungefär samma skäl mot inmalningstvånget som mot tullarna och dessutom det skälet, att inmalningstvånget såsom en kristidsinstitution kommer att medföra en massa svårigheter, som inte en tullförhöjning medför.

Jag skulle emellertid vilja ställa en fråga till hans excellens herr statsministern, fastän jag ser, att han tyvärr nu har gått härifrån. Herr statsministern förklarade, att regeringen icke kunde tillstyrka ett godkännande av ett riksdagens beslut, som innebure inmalningstvång utan tullförhöjning. Jag förmodar, mina herrar, att detta icke betyder, att hans excellens herr statsministern anser, att inmalningstvånget icke bör beslutas av riksdagen, om tullarna falla, ehuru jag ju har mycket svårt att förstå, varför regeringen inte skulle kunna tillstyrka *Kungl. Maj:t* att godkänna detta inmalningstvång utan tullförhöjning, om regeringen är beredd att tillstyrka *sitt parti* att acceptera detta inmalningstvång utan tullförhöjning. Det hade nämligen varit mycket lätt att arrangera det så, att partiet här i kammaren och i riksdagen överhuvud taget hade vetat precis hur tullfrågan hade legat. Om man nu inte ansåg sig kunna draga slutsatser av utskottsbetänkandet utan ville ha ett faktum och veta precis, hur tullfrågan ligger, hade man bara behövt ändra föredragningsordningen. Om vi i stället för att nu först besluta om denna punkt, som rör inmalningstvånget, hade skjutit fram punkten E 1), vilken rör tullarna, såsom den första punkten på föredragningsordningen, så hade beslut omedelbart kommit att fattas rörande denna fråga, och om då högern hade ansett, att in-

malningstvång utan tullförhöjning är en orimlighet, hade det stått dem fritt att med socialdemokraternas hjälp rösta ned detta specifika frisinnade älskingsbarn.

Jag vet ju inte, huru regeringen uppfattar denna sak. I vilket fall som helst är det ju uppenbart, att herr statsministerns förklaring innebär, låt mig säga, ett demissionsshot, fastän formuleringen var sådan, att det kunde vara frestande att ställa en fråga, som ytterligare avser att klargöra, vad man i detta avseende har att räkna med. Det är ju nämligen så, att det finns ett alternativ till regeringens avgång, i varje fall dess omedelbara avgång, och det är *riksdagsupplösning*. Betydde herr statsministerns val av formulering, att regeringen ännu inte har bestämt sig i fråga om riksдagsupplösning, eller betydde det ett tillkännagivande — visserligen kanske i något omskriven form — att regeringen kommer att avgå, därest riksdagen inte beslutar i överensstämmelse med regeringens förslag om tullförhöjningar? Jag tror, att det i varje fall kunde vara skäl att lämna ett besked på denna punkt. Jag behöver väl knappast säga, att förklaringen inte kommer att inverka på vårt sakliga ståndpunktstagande. Vi betrakta förresten särskilt dessa båda två förslag om tullförhöjningar och om inmalningstvång som så pass olämpliga ur samhällets och ur flertalet bönders synpunkt, att vi under alla omständigheter komma att göra vad vi kunna för att fälla dem, och jag ber nu för min del att få yrka avslag på utskottets hemställan i första punkten.

Häri instämde herrar *Carl Svensson, Akerman, Björck, Johan Nilsson* i Malmö, *Carl Eriksson, Granath, Norling, Albert Bergström, Wagnsson* och *Petrén*.

Herr **Pålsson**: Herr talman! I 22 år har jag nu varit riksdagsman; under hälften av denna tid har jag tillhört andra kammaren. Under första hälften av min riksdagstid gick vårt arbete ut på att få bort de företrädesrättigheter, som det sades, att mitt stånd, d. v. s. bönderna, hade, och göra andra klasser delaktiga av dessa rättigheter, särskilt arbetarklassen. Vi gingo grundligt tillväga i vår offervilja med resultat att dessa fingo full medborgarrätt. Jag måste nu säga, att vi blivit bönhörda över hövan. Deras medborgarmakt har nu utvecklats dithän att dessa som tidigare voro de förtryckta nu med hjälp av sina starka fackföreningar vilja orättvist förtrycka andra här i landet. Bästa beviset är deras representanters motstånd mot jordbrukshjälpen som begärts i denna proposition. Jordbrukarna — vars produkters prisläge kommit ner i förkrigslägets indextal 100 under det statens anställdas löneindex är 165 och industriarbetarnas 220 å 225 — fordra endast 150.

Alla socialdemokrater utan undantag tala mot. De nämnda grupperna skola även profitera av billiga livsmedel. Så handla endast uppkomlingar.

Det förvånar mig därför högeligen, då herr Möller nyss uttalade sin motvilja mot en jordbrukshjälp, som innebure att taga från den ena och giva åt den andra. Såvitt jag har förstått hans politiska arbete rätt, har det under hela hans riksdagstid bestått i att han tagit från den ena och givit åt den andra. Det politiska parti, han tillhör, är uppbyggt på fackföreningarna, och han har nödgats godkänna, att dessa fackföreningar, i sin strävan att taga från den ena och giva åt den andra, även har tagit från de svagare och givit åt de bättre situerade. Jag tror, att man kan säga om murarna i Stockholm, att så varit fallet, och jag har inte sett, att herr Möller någon gång har opponerat sig mot deras tilltag. Jag tycker därför, att herr Möller gärna kunde fortsätta med att taga från den ena och giva åt den andra. Nu är det en annan kategori, som kommit i ekonomiskt trångmål här i landet, nämligen bönderna.

Jag antecknade med erkänsla, att herr Möller inte förnekade detta förhåll-

Ang. inmalningstvång beträffande vete och rågm. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

lande. Han kallade det verkligen en kris, och en kris är ju en rätt allvarlig sak. Från annat socialdemokratiskt håll har man fått andra benämningar på denna jordbrukarnas svåra tid. Herr Örne kallade det för sin del för en lågkonjunktur, som lantbrukarna ginge igenom. Man har således olika namn för samma företeelse. Det är sålunda erkänt att jordbrukarna lida under ekonomiska vedermödor, som det är omöjligt för dem att själva reda upp.

Från socialdemokratiskt håll hör man, att räddningen skulle ligga i att även bönderna bildade fackföreningar, och det rådes direkt därtill. Jag tror nog, att det i vissa fall, exempelvis i fråga om mjölkförsäljningen, tvivelsutan ligger så till, att om jordbrukarna ville bilda en fackförening, skulle de kunna höja priserna å mjölk rätt betydligt. Isynnerhet om denna förening bleve så stark och så hänsynslös som exempelvis murarfackföreningen i Stockholm. Om så skedde, undrar jag, hur det skulle bedömas från socialdemokratiskt håll, i händelse jordbrukarna försökte höja livsmedelspriserna så att dessa bleve dyrare. Jag tänker, att då fick den socialdemokratiska pipan ett annat ljud. Det blev klander i stället för beröm för denna prispolitik, slut med uppmaningar till jordbrukarna att bilda fackföreningar. Det är väl dock knappast troligt, att fackföreningar av jordbrukare kunna bildas. Jordbrukarna äro för många, de bo för avlägset från varandra och äro svåra att samla.

Men det är i alla fall glädjande, att det nu erkännes, att jordbrukarna lida under vad herr Örne kallade för en lågkonjunktur. Själva kalla vi det med mycket, mycket svårare namn än lågkonjunktur. Vi äro på det klara med, att det för gårdarna på över 20 har går det mot fullständig katastrof om icke högre produktpris med det snaraste nås. De största motståndarna mot stödåtgärder äro socialdemokraterna. *Inte något* gå dessa med på, när det gäller att hjälpa jordbrukarna till högre prisläge. Det kallas att övervältra på andra samhällsklasser nya utgifter, när det i verkligheten endast gäller att återgå till ett prisläge som rådde för ett år sedan och som då ansågs naturligt. Vad herr Örne beträffar, vill jag dock uttala min tacksamhet för att han under sitt föredrag här i dag inte föll in i de gamla tonarterna, som vi minnas från remissdebatten i detta ärende, då herr Örne till och med karakteriserade den situation, som jordbrukarna nu råkat in i, såsom en följd av spekulation. I dag hördes inte något sådant. Herr Örne hade dock tytt statistiken i utskottets betänkande så, att han kunde slå fast, att ställningen för jordbrukarna ännu inte vore så svår, som han ville, att den skulle vara, för den händelse man från socialdemokratiskt håll skulle vara med om ett ingripande. Han lämnade en redogörelse, som visade, att för ägare av jordbruk, utvalda på olika ställen i Sverige, uppginge skulderna till endast 39 procent, medan för brukare samma siffra var 16 procent. Detta tyder på att det ännu finns privat förmögenhet på sina håll ute på landsbygden. Då herr Örne ansåg en redogörelse härför erforderlig och till och med förebrädde regeringen för att den icke tidigare hade låtit verkställa en undersökning i detta avseende, får man väl antaga, att han anser sig kunna känna de obotfärdigas förhinder och låta förhållandena fortgå, ända till dess att dessa besparingar även äro försvunna.

Herr Linders sade, att han trodde, att det var socialdemokraternas principiella inställning till jordbruksproblemet i fråga om tullar, som gjorde det svårt för dem att medverka till jordbrukshjälpen i föreslagen form. Det är klart, att föreliggande fråga icke är en principstrid i fråga om tullskydd eller frihandel. Principstriden om tullar eller frihandel avslutades år 1887, och den kan inte tagas upp igen, förrän någon föreslår, att frihandel skall avlösa tullsystemet. Först då kan principen ånyo diskuteras, men intill dess blir det ju bara en lämplighetsfråga att avväga tullarna så, att de bliva till hjälp på de håll, där hjälp bör ges. Den avvägningen komma vi aldrig ifrån. Det är tvärtom vår skyldighet att ofta avväga den.

Domänintendenten Linders medgav, att han bland sitt klientel hade sådana, som hade spannmålsöverskott till avsalu. För deras räkning skulle en tull naturligtvis kunna vara nyttig. Men han betraktade inte sitt förordnande som domänintendent på det sättet att han skulle tillvarata deras intressen, utan i stället småbrukarnas, som komme att lida, i händelse tullarna skulle höjas. Av denna förklaring förstår man ju, att det är i småbrukarnas namn, som de större jordbrukarna ekonomiska skola slås ihjäl. Ättlingarna av de gamla odalbönderna, som odlat Sveriges jord och som höjt landet kulturellt, äro icke längre värda att finnas till. De skola bort, och det skall ske därigenom, att utländsk konkurrens skall förstöra deras ekonomi. Jag undrar dock, om småbrukarna kunna utnyttjas att medverka till detta, att användas såsom vapen mot jordbrukare med något större jordareal. Det kan ju hända, att de inte låta sig utnyttjas till detta, och det skall väl visa sig vid valen i sommar.

Vid remissdebatten i detta ärende förebrädde herr Sandler i synnerligen starka ordalag jordbruksministern för att hava tagit avstånd från tull- och traktatkommitténs siffror å de bruksningsdelar som kunde anses hava nytta eller skada av ökad tull å jordbruksprodukter.

Jordbruksministern har fått rätt i sina beräkningar. Herr Sandler hade orätt och har i dag fått göra ett återtag. Han kunde inte längre försvara sin ståndpunkt från remissdebatten. Oaktat detta nederlag kom herr Sandler med nya siffror. Dessa kunna naturligtvis inte bemötas i dag utan få stå kvar, ända tills de i sin tur komma att motbevisas. Herr Sanders siffror framspringa alltid ur partinitet och stödjade inte alltid reputationen som överstepräst i statistiken.

Det skulle nu vara 260,000 personer, som besutto 62,000 hemmansdelar om 1—5 hektar åkerjord och som borde hava skada av ökade jordbrukstullar. Men om herr Sandler ville göra en undersökning, varav alla dessa 260,000 personer, vilka inte kunna föda sig på jordbruk från 1—5 hektar, hade sin inkomst, skulle han finna att en mycket stor del av dessa hava anställning vid större jordbruk. Dessa småbrukare med ett jordområde om 1—5 hektar äro inte boende nära städerna och kunna således icke räknas till industriarbetare. De bo på den egentliga landsbygden. För dessa skulle det väl i alla fall kunna vara till stor nytta, om de genom jordägarnas förbättrade inkomster skulle kunna få bättre betalt själva. Småindustri, som finns på landsbygden, t. ex. tegelbruk o. d., och som även sysselsätter småbrukare vissa tider av året, skulle väl också kunna bereda mera arbete, om jordbruksprodukterna betalades högre. All småindustri och hantverk på landsbygden är beroende av jordbrukets ekonomi, och de småbrukare som herr Sandler nämnde ha stor nytta av en förbättrad sådan.

Jag skall, herr talman, inte uppehålla tiden längre i denna sena timme utan ber att få yrka bifall till den föredragna punkten.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i största möjliga korthet beröra frågan om stödåtgärder för spannmålsodlingen. Jag utgår därvidlag ifrån, att det är riktigt vad som från så många håll anförts, nämligen att spannmålsodlingen i vårt land måste hava åtminstone i det närmaste samma omfattning som hittills.

Det är ett faktum — åtminstone måste det anses så — att nu gällande priser på svensk spannmål äro så låga, att de åtminstone i regel icke kunna täcka produktionskostnaderna. Ett dylikt förhållande kan icke i längden fortgå. Det blir då ett ohållbart läge, i varje fall för odlarna av den övervägande delen av Sveriges jord. Man måste vid detta förhållande fråga sig: Äro dessa mycket låga priser beroende på en mer eller mindre tillfällig kon-

*Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.*

(Forts.)

Ang. inmalningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.

(Forts.)

junktur, eller kan man vänta, att de skola hålla sig under ett längre antal år framåt? Svaret på denna fråga är för mig avgörande. Är det en tillfällig konjunktur skulle jag för min del knappast vilja vara med om nu föreslagna åtgärder. Annat blir förhållandet i motsatt fall.

Med skäl ha på många håll påpekats de olyckliga verkningar, som dumping från åtskilliga europeiska stater vid spannmålsförsäljning till Sverige medför. Nu har en talare på stockholmsbänken framhållit, att det enligt hans mening icke skulle saknas sannolika skäl för, att man genom internationella åtgärder kunde göra slut på denna dumping eller åtminstone förminska dess för oss skadliga verkningar. Jag vill i detta avseende inte uttala någon mening om sannolikheten härav; men jag har dock den uppfattningen, att denna dumping är någonting tillfälligt och vill därför icke alltför allvarligt räkna med densamma.

Men värre ur de svenska jordbrukarnas synpunkt är ett annat förhållande, och det är de i jämförelse med våra låga produktionspriserna på andra håll i världen. Tänker man då först på de transoceana länderna, särskilt Amerika och därvid både på norra och södra Amerika, råda där helt andra förhållanden än hos oss. Där finnas vidsträckta, milsvida slätter med delvis jungfrulig jord, på vilken med tillhjälp av tekniskt fullkomnade maskiner spannmål kan odlas till ett pris, med vilket det för oss är omöjligt att konkurrera. I en del europeiska länder åter, där förutsättningarna för spannmålsodling äro ungefärligen desamma som hos oss, äro arbetskostnaderna så mycket lägre än hos oss, och även andra förhållanden så mycket gynnsammare, att det inte är möjligt för oss att konkurrera med spannmålsodlingen i dessa länder heller. Jag kan icke finna annat än att under en överskådlig framtid dessa förhållanden komma att fortfa. Då kan jag icke se annat, än att skyddsåtgärder äro nödvändiga för oss, såvida det svenska jordbruket överhuvud skall bestå. Jag kan vidare icke finna annat, än att de framställningar, som i detta avseende ur skyddssynpunkt gjorts av Kungl. Maj:t, äro verkliga minimi-krav.

Vad nu särskilt frågan om inmalningstvånget beträffar, vill jag dock säga, att jag finner denna författning vara synnerligen svärtillämpad och knappast effektiv — i varje fall icke på det sätt, som utskottet tänkt sig saken ordnad. Jag föreställer mig dock, att om riksdagen väl en gång antagit ett inmalningspåbud, komma ytterligare åtgärder att visa sig nödvändiga för att få lagen effektiv.

Det är ur denna synpunkt, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till den föreliggande punkten.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr vice talman, mina herrar! Jag begärde ordet i anledning av ett yttrande av herr Sandler. Det var emellertid inte i anledning av hans tunga siffermassor och inte heller i anledning av det lättare gods, som han bifogade dessa siffermassor. Det yttrande jag åsyftar hörde nog inte till de mest uppmärksammade i hans i allmänhet så uppmärksammade anförande, men det förtjänar ändock enligt mitt förmenande en stunds betraktande.

Herr Sandler fäste uppmärksamheten därpå, att ett naturligt medel mot ett ruinerande prisfall är produktionens anpassning efter konsumtionen och därigenom utbudets anpassning efter efterfrågan. I förbigående vill jag nämna, att en sådan anpassning hava de svenska jordbrukarna försökt sig på, då de, utan att öka sin brödsädesareal, utbytt råg mot vete, när den svenska konsumtionen övergick till vete från råg, en anpassning från jordbrukarnas sida, för vilken jag icke kunnat finna, att de rönt något synnerligen stort erkännande. Detta sagt i förbigående.

Sedan kom herr Sandler med det ytterligare förtydligande, att man bör anpassa sig efter det internationella läget. Detta är nu lättare sagt än gjort för ett litet land, som i ekonomiskt hänseende icke är tillräckligt avskilt, utan ligger öppet för andra länders produkter. Om vi hålla oss till vetet, såsom det mest omtalade, så är det tydligt, att en inskränkning av den svenska veteodlingen icke skulle, då den överhuvud taget utgör en mycket ringa procent av världsproduktionen, hava någon nämnvärd betydelse för det internationella vetepriset, vilket, om vårt land inte är tillräckligt avskilt, kommer att göra sig gällande även här. Slutsatsen blir då den: så länge landet inte är tillräckligt avskilt, kan detta internationella utbud, denna stora internationella veteproduktion, på vars inskränkande vi inte kunna utöva *något som helst* praktiskt inflytande, inte ens med tillhjälp av Nationernas förbund — åtminstone under en mycket avsevärd tid framåt — denna konkurrens, eller vad man nu vill kalla det, från utländskt håll, komma att medföra, att vår veteodling måste ej blott inskränkas utan helt och hållet inställas. Och detta, mina herrar — om man tänker saken till slut — kan bli fallet inte blott med den veteodling, som sker till avsalu, utan det kan bli sådana underbud från utlandets sida, att det inte ens lönar sig att odla för eget behov, utan man kan använda sin arbetskraft bättre. Vi hava haft ett liknande exempel under en för inte så länge sedan förfluten tid, då det s. k. köptyget utträngde det dyrare, hemmavävdade tyget.

Härmed kommer man in på vad som i själva verket är av vikt: att skydda jordbruket såsom jordbruk, så att det svenska jordbruket kan bestå. Det är däremot inte så mycket fråga om den ena eller andra klassen av jordbrukare, jordbrukare med eller utan andra inkomster, skuldsatta jordbrukare eller förmögna jordbrukare, jordbrukare med större eller mindre hemmans- eller brukningsdelar. Det är inte så mycket fråga om detta, utan det är fråga om att under de förhållanden, som nu redan ha inträtt och som förefalla att allt mer förvärras, överhuvud taget bibehålla möjligheten av ett svenskt jordbruk. — Jag har nu närmast talat om brödsädesodlingen, men skall sedan också säga något om den animaliska produktionen.

Ett inställande av det svenska jordbruket eller nu närmast brödsädesodlingen är inte en så relativt likgiltig sak, som om man inställer det ena eller det andra slaget av fabrikation. Jordbruket och den därmed oskiljaktigt förenade brödsädesodlingen — ty jordbruket måste vara av olika slag för att kunna vara ett bärigt jordbruk — har ju en social och inrepolitisk betydelse, som jag inte behöver utveckla, emedan den är klar för alla och knappast kan överdrivas. Dessutom har jordbruket i yttre avseende en mycket stor betydelse, nämligen den, att man inte är beroende av främmande länder för — man kan säga — sin brödföda. Vi hava ju haft en inte så gammal erfarenhet härav och hade då knappast kunnat reda oss, om vi icke hade kunnat i nödfall hjälpa oss själva med den egna brödsäden. Sådana tider kunna komma tillbaka, och jag är inte säker på att 1925 års försvarsorganisation med den omsorgsfulla vård, som den sedan fått, utgör någon säker garanti för att vi skulle kunna öppna en port för importen, om det skulle behövas.

I stället för att hålla landet öppet för den utländska överproduktionen, på vars inskränkande man inte kan utöva något inflytande, bör man således i viss mån avskilja landet. Man bör avskilja landet så, att detta utländska utbud inte blir alltför stort, och så att det blir tillfälle att med någon effekt inskränka vår egen brödsädesodling, om förändringar i konsumtionen sådant fordra. Ett avskiljande bör givetvis inte drivas så långt, att det uppmuntrar till alltför långt driven brödsädesodling, och man behöver inte heller befara detta, politiskt sett. Inte heller behöver man befara, att brödsädesodlingen i Sverige skall bli så lönande, att de, som idka jordbruk, bli likgiltiga för att vidtaga tekniska förbättringar och överhuvud taget rationalisera driften. Behovet av tekniska för-

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

bättringar och behovet av att rationalisera driften kommer nog allt fortfarande att vara mycket starkt.

Jag nämnde, att jag med några ord skulle komma tillbaka till den animaliska produktionen, till vilken man nu så mycket hänvisar. Då vill jag säga, att det är visserligen känt, att i England, som för närvarande är den konsument, till vilken man hänvisar, invånarna konsumera mycket animaliska födoämnen. Men det är väl litet för mycket begärt, att engelsmännen skola konsumera alla de animaliska födommen, som kunna levereras från jordbruket i England självt, Irland samt kolonierna och dessutom en hel rad europeiska länder. Det finns i alla fall inte någon garanti för att utrikesavsättningen för animaliska produkter skall i obegränsad omfattning allt fortfarande kunna äga rum. Då kan det komma att inträda liknande förhållanden som med avseende å brödsädesodlingen.

När det gäller att i viss mån avskilja landet, så att det blir en egen ekonomisk enhet i detta avseende och icke utsättes för inflytande av den utländska överproduktion, vars inskränkning vi icke kunna åstadkomma, är givetvis det enklaste medlet tullar. Tullarna kunna emellertid, såsom framgår av handlingarna och även av diskussionen, i viss mån ersättas genom ett sådant här inmalningstvång, som samverkar med tullarna. Tack vare inmalningstvånget behöver man inte sätta tullarna så höga, som eljest skulle hava varit nödigt. Vad inmalningstvånget angår, har det visserligen sina obehagligheter men också den goda sidan, att det är att vänta, att blotta tillvaron av möjligheten av ett inmalningstvång bör underlätta eller åtminstone möjliggöra träffandet av frivilliga överenskommelser på samma sätt, som under krisen hotet med maximipriser vid många, många tillfällen visade sig synnerligen verksamt för att åstadkomma medgörlighet hos de näringsidkare, med vilka man då hade att förhandla.

Men det är ju förskräckligt, säger man, att införa eller höja tullar, ty på det sättet komma födoämnen att stiga i pris. Först och främst är det emellertid inte, såvitt jag kan se, fråga om att bringa upp födoämnen till ett pris, som överstiger något lågt pris, som länge och väl gällt, utan det är fråga om att neutralisera en nyligen inträffad och ännu pågående prissänkning.

Vidare vill jag erinra därom, att det har talats mycket om att lantbrukarna borde organisera sig och bilda ett slags fackföreningar. Därigenom skulle de kunna uppnå högre priser. Men dessa högre priser, i den mån de inte bero på undertryckandet av mellanhänder utan motsvarande kostnader för förmedling, komma att betunga konsumenterna precis lika mycket, som om de tillkommit i följd av tullar.

Men det värsta är nog, att tullarna och även en tullförhöjning strider mot frihandelsreligionen. Därom vill jag ingenting annat säga, än att man, så växlande som förhållandena på det ekonomiska området äro, måste säga sig, att vid jämförelse mellan frihandel och protektionism har protektionismen företredet, och detta av det enkla skälet, att frihandeln pretenderar att ge en universell allmängiltig lösning, under det att protektionismen tillåter, att man lagar efter lägligheten.

I sakens nuvarande läge kan jag inte annat än yrka bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Henriksson: Herr talman! Jag skall inte upprepa vad som redan sagts i denna kammare, men jag skulle i alla fall vilja yttra några ord för att därmed få reducera herr Sänders statistik. Statistik är ingenting annat än statistik, och man får taga bort mycket, innan man kommer fram till den verkliga sanningen. Jag behöver inte nämna de siffror, som herr Sandler hade beträffande den ena eller den andra gruppen, ty det veta herrarna redan, men jag

skall först be att få draga något ifrån statistiken beträffande den grupp, vilken herr Sandler ansåg, att den aldrig kunde gå med på.

När jag hörde herr Sandler, tänkte jag på mina karlar, som jag haft på den gård, som jag i fjol lämnade. Då hade de varit hos mig i nitton år, men jag måste ju släppa dem när jag inte hade mera arbete för dem. Jag brukade lösa spannmålen med kontanta penningar, och jag undrar, vad de skulle hava sagt, om de hört herr Sinders föredrag i denna kammare. Jag skulle vilja säga, att jag själv kunde besvara frågan, men herrarna kunna ju göra sig nöjet att taga reda på det själva.

Vidare skulle jag vilja säga att jag känner några småbrukare, som bo på det område, där jag har mitt lantbruk. Många odla vete, andra odla råg; och de sälja spannmålen och köpa föda till sina grisar. Jag undrar, till vilken grupp herr Sandler skulle vilja föra dem? Var skulle han vilja placera dem? Jag tror, att de säkert skulle vara glada åt de tre kronorna mera för sina varor än om de finge vara utan någon hjälp.

Så ha vi en tredje grupp, som jag också för till herr Sinders första. Det är de som ha dåliga affärer. De sälja all spannmål på hösten och köpa sedan foder till sina djur. Tro herrarna, att de skulle gå med på att inte ta 3 kronor mer på hundra kilo?

Detta är bara på det lilla område, som jag känner till. Tänk på hela Sverige och hur statistiken skulle bli förändrad, om verkligheten komme fram.

Sedan blir den andra gruppen störst, den, där herr Sandler inte hade så många. Då kan man ju fråga sig, hur det kommer att ställa sig för dem. Jag har tidigare tillhört den grupp, som herr Sandler sade skulle komma att förtjäna så mycket pengar, om tullarna komma till, och då skulle kanske någon i denna kammare tänka, att jag skulle bli mycket ångerköpt för att jag nu blivit av med gården, så att jag kommit i den grupp, för vilken det ingenting betyder, hur ni göra. Nej, jag är mycket glad över det ändå, ty, mina herrar, det är inte så, som det framställes från socialdemokratiskt håll. Där tala ni inte om något annat än statistiken, men verkligheten och mina böcker över hur det gick med den stora gården, visa, att de som ha de stora egendomarna behöva gott en tullhöjning. Ty det är där, som de ha det dyra folket och som man skall föda hela den överflödiga delen av Sveriges befolkning, som ni säga att lantbruket skall ha rum för. Detta blir dyrt, och därför behövs det en hjälp åt lantbruket också, det vet jag av egen erfarenhet.

Jag sade ju, att det spelade ingen roll för mig, hur det går, ty nu är jag, där medelpunkten är. Blir det det ena, så blir det bra, och blir det det andra, så blir det också bra. På det hela taget får jag säga, att jag liksom dessa herrar socialdemokrater har det bra. Först och främst ha vi ett bra arvode i denna kammare, och sedan är det en hel del, som ha andra platser vid sidan. Det har inte jag men det går ändå. Men om vi tänka på alla andra ute i bygderna, tror jag inte man skall se saken på det sättet.

Vid ett tillfälle under föregående år träffade jag en tysk ingenjör. Jag vet inte vilka politiska åsikter han hade, men jag tror han var socialdemokrat, för det var mycket väl ställt för honom. Jag sade till denne tyske ingenjör, att jag ansåg, att de voro mycket gentila och uppförde sig utomordentligt väl mot de tyska lantbrukarna, och jag sade, att dessa skulle ju ovillkorligen komma att tjäna sig en bra slant med den stora hjälp de fått. Ja, sade denne ingenjör, det tror jag också, men det kommer inte att gå så kvickt som herrarna här i Sverige tro, ty våra tyska lantbrukare ha blivit alldeles utpumpade under kriget, och de behöva ha en stor hjälp. Men jag är förvissad om, att när några år gått, komma de att repa sig och komma i en bättre ställning. Jag skall säga herrarna, sade den tyske ingenjören, att vi kunna inte släppa det tyska lantbruket och låta det bli förstört, ty då kommer detta att i första hand gå ut över bankerna,

Ang. inmalningstväng beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstvång
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

där de äro väldigt skuldsatta, och därefter kommer industrien att bli förstörd också. Jag undrar, om inte det kan bli i den stilen här i Sverige också. Även om vi, som sitta här i riksdagen, ser det så nätt, så tror jag, att om vi vilja ägna en tanke åt att titta litet på hur det ser ut i bygderna, kunna vi nog komma till den punkten också.

Nu skulle jag kunna säga: jag undrar, om det är bara de svenska socialdemokraterna, som förstå sig på saker och ting, och de tyska duga ingenting till. Jag skall inte själv försöka besvara den frågan. Jag skall överlämna åt herrarna själva att göra det, men om jag hade varit socialdemokrat, hade jag inte kunnat göra så som de gjort i denna kammare, för då måtte det vara genant för edra tyska bröder, om de bära sig åt dubbelt värre. Det är ju en blygsam förhöjning av tullen, som är föreslagen, 2 kronor och 30 öre kanske det blir, jag har inte räknat efter. Jag har tidigare sagt, att det gör mig ingenting, men jag undrar: vad vilja i själva verket socialdemokraterna? Långa resonemang har det varit i dag och riktigt långa gentila föredrag, men vad ni vill, har jag aldrig fått ett verkligt besked om. Jag skall inte bli ängslig för vilket förslag ni än kommer med, men när ni inte har något förslag, kan man ju få vissa betänkligheter, för ni bör väl ändå veta vad ni vill.

Jag skall, herr talman, inskränka mig till att instämma i det yrkande, som herr Gustafsson i Benestad gjort.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Då jag representerar en landsända, som givetvis inte har någon nytta av de föreslagna åtgärderna, i vad de avse brödsäd, vare sig nu det gäller inmalningstvång eller höjning av tullar, men jag likväl i det särskilda utskottet har ställt mig på de reservanternas sida, som ha yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, har jag ansett mig böra här med några ord förklara min ståndpunkt i frågan. Jag skall, herr talman, icke uppehålla tiden länge, ty det är ju redan sagt så mycket, men jag skall i alla fall med tillfredsställelse konstatera det förslag, som regeringen likväl kommit med och som ju kommer att bidraga till att öka möjligheterna även för de norrländska jordbruket att klara sig.

Vi ha då framför allt det förslag, som gäller mejeri- och smörhanterings befremjande. Vi veta ju allihop, att uppe i Norrland kunna vi icke producera spannmål till avsalu, och mången gång ej ens producera brödsädespannmål tillräckligt för husbehov, men vi äro beroende av den animaliska produktionen, som nu enligt vad man från alla håll så varmt rekommenderar bör utökas. Det är därför, som jag, som sagt, i detta avseende konstaterar med tillfredsställelse vad som är föreslaget för att förbättra villkoren för denna produktion. Vi ha ju redan, kan man säga, inom landet en mycket stor överproduktion av animaliska produkter, men genom ordnandet av exportmöjligheterna skulle det ju kunna hända, att vi kunde få avsättning för dem och även bättre betalt inom våra egna landamänen.

Befremjandet av lantmännens andelsrörelse är ju också att hälsa med tillfredsställelse liksom ordnandet av jordbrukets kreditförhållanden, men skulle jag nu se frågan lokalt och mera från jordbrukarnas i våra bygder intressen, skulle jag givetvis komma till det resultatet, att man borde yrka avslag på de föreslagna åtgärderna i övriga avseenden, d. v. s. både inmalningstvånget och tullhöjningen. Då jag emellertid är medveten om att allt vad som kan göras för att stödja jordbruket i dess nuvarande svåra belägenhet, bör göras, och då jag är viss om att det är åtgärder i detta avseende, som äro föreslagna, tvekar jag inte att ställa mig på den sidan, där det förordas att stödja brödsädesodlingen genom en lämplig tullförhöjning.

Det har sagts av så många, att det är bara de stora jordbrukarna, som kunna ha nytta av ett högre pris på brödsädespannmål. Jag har på de rätt vidsträck-

ta resor, jag varit i tillfälle att göra såsom ledamot i statens egnahemsstyrelse, kunnat konstatera, att även bland de småbrukare, som fått sina jordbruk genom hjälp av statens egnahemslån, förekommer det inte i så få fall utan i rätt stor utsträckning, att man producerar även brödsädesspannmål.

Det har också sagts, att i synnerhet de större jordbrukarna och ävenså de mindre kunna övergå från brödsädesodling till animalisk produktion. Det kan man ju säga, men den saken låter inte så lätt göra sig. Jag kan då också konstatera vad jag varit i tillfälle att se på småbruk, där de ha sina byggnader iordningställda för ett visst antal kreatur och använda en viss del av arealen för brödsädesodling, medan resten då kan vara för animalisk produktion. Om en sådan liten jordbrukare skall lägga om sin drift och övergå till fullständig animalisk produktion, är det ju givet, att han får lov att bygga om framför allt sina ekonomibyggnader. Detta kostar pengar, och pengar äro inte så lätta att åstadkomma i nuvarande tryckta tider. Jag vill, som sagt, därför ha konstaterat, att även de mindre jordbrukarna kunna i många avseenden ha mycket stor nytta av en bättre betalning för sin spannmål.

Det har också föreslagits en viss höjning av havretullen, och det skulle ju då ligga närmast till hands, att jag, som representerar Norrland, skulle gå emot den saken. Men jag konstaterar med tillfredsställelse i dag, att herr von Stokenström, som själv suttit i jordbruksutredningen, säger, att även om man skulle höja tullen med 4 öre, skulle detta icke komma att höja priset på havre, och under sådana förhållanden skulle det ju inte kunna vara någon särskild risk att gå med på en tullförhöjning. Jag har själv föreslagit som en lämplig åtgärd, för att inte den höjning av priset, som jag beräknade, skulle kunna verka på Norrland, att man i stället skulle få ett visst bidrag till fraktkostnaderna.

Jag skall, som sagt, be att få här inskränka mig till vad jag nu sagt och på den grund, herr talman, be att få instämma med dem, som yrka bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Larson, Edward: Herr talman! Det är redan sagt så mycket i denna fråga, att det kunde vara överflödigt att säga något mera, men då jag är motionär i frågan, vågar jag taga kammarens tid i anspråk några få minuter. Det är ju så, att utskottet har föreslagit en hel del åtgärder, och även de önskingar, som jag givit uttryck åt, ha till en viss grad blivit tillgodosedda, men det är på särskilt en punkt, som jag anser, att utskottet borde gått något längre.

Det är väl ändå så, att anledningen till denna långa debatt, som vi haft här i dag, är den, att konsumenterna i detta land föredraga att äta bröd av utländsk spannmål i stället för att äta av den svenska, i den tro att den utländska skulle vara bättre. Det har ju bevisats ifrån olika håll, att så icke är fallet. Men det är givetvis inte lätt att ändra en under lång tid inrotad vana.

Jag skall taga ett litet exempel ur min erfarenhet. Där fanns på en plats svenskt mjöl till salu för 23 öre kilot, och detta utbjöds också till arbetarhustrurna. Vad angår jordbrukarna själva, äta de som bekant alltid svensk vara. Samtidigt fanns det emellertid s. k. amerikanskt mjöl, som kostade 38 öre kilot. Ifrågavarande hustrur betalade hellre 38 öre för det amerikanska än 23 öre för det svenska mjölet, och när man frågade dem varför de gjorde så, fick man till svar, att det blev så mycket mer bröd av det amerikanska mjölet än av det svenska. Så länge folket lever i den uppfattningen, tror jag för min del, att det betyder ganska litet med en ökad tull på 2 å 3 kronor. Anse de, att brödet blir så mycket mera och bättre, betala de gärna denna skillnad, som jag talat om. Nu är det ju klart, att i städerna är inte prisskillnaden så stor. Vad jag här talat om tilldrog sig ute på rena landsbygden, men skill-

Ang. inmalningstrång beträffande vete och råg m. m.
(Forts.)

Ang. inmal-
ningstväng
beträffande
vete och råg
m. m.
(Forts.)

naden är dock avsevärd, och den skillnad, som ytterligare skulle bli, om man gick in för en högre tull, tror jag inte man skulle något vidare fästa sig vid. Jag tror, att det skulle spela mycket liten roll, hur man gör i det fallet. Det är därför jag anser, att tullarna inte medföra den goda verkan, som man på många håll vill göra gällande. Däremot tror jag, att inmalningstväng kommer att verka mycket gott, därför att då det inte går på annat sätt att lära det svenska folket att äta svensk vara, måste man tillgripa sådana medel, och jag för min del tror inte, att det kommer att bli så svårt, som man här rullat upp. Och för övrigt kunna ju de, som nu anse, att det skall bli så svårt, trösta sig med, att visar det sig, att detta försök misslyckas, kommer det nog inte länge att bestå.

Men det var en annan sak, som jag egentligen ville yttra mig om, och det är att då nu det amerikanska vetet är så mycket bättre än det svenska, borde det ligga i allas intresse att försöka avhjälpa denna skillnad så mycket som möjligt. Det utländska vetet växer ju under helt andra förhållanden: mera värme, mera sol och längre sommar. Vår nordiska sommar är ju sådan, att säden innehåller en rätt så hög fuktighetsgrad, när den skördas. Då menar jag, att man borde i första hand inrikta sig på sådana torkningsanordningar, att man höjde kvaliteten av vetet så mycket som möjligt. Nu har det visserligen föreslagits, att i dessa lagerhus, som äro tillstyrkta av utskottet, skulle också inrättas torkanordningar, och därom är ju inte annat än gott att säga. Men det kan i varje fall inte bli mer än ett ytterst ringa fåtal, och då bli avstånden till dessa så pass stora, att anordningarna inte komma att bli till den nytta, som man föreställer sig. Fraktkostnader och övriga kostnader komma att taga så mycket, att lantbrukarna i allmänhet komma att ställa sig likgiltiga emot lagerhusen, liksom de göra nu. Det finns nämligen stora lagerhus, som ligga mitt uppe i ett sädesdistrikt, men detta oaktat användas de icke av lantbrukarna, som bo däromkring.

Nu säges det visserligen, att med lagerhusen skall också följa inköp av spannmål. Ja, jag har litet svårt att tro på detta. Spannmålshandeln är en mycket ömtålig affär, och med de sorgliga erfarenheter, som lantbrukarna hittills haft av sin kooperation, tror jag de komma att dra sig rätt länge, innan de gå in för detta i någon större grad. Naturligtvis finns det undantag, och det kommer antagligen att bli en och annan lagerhusbyggnadsförening, som kommer att sköta det riktigt bra, men det blir i varje händelse i ett mycket ringa antal fall. Jag har därför för min del inte mycken tro på dessa lagerhus.

Men det var ett yttrande av herr Möller, som jag också skulle vilja säga ett ord om, och det var, när herr Möller talade om lantbrukarnas stora kapitalökning under senare tid. Jag har personlig erfarenhet såväl ifrån bankrörelse som taxeringsarbete, och jag får då säga, att dessa uppgifter strida alldeles emot vad jag för min del sett och fått röna i detta arbete. Jag tror, att den statistik, som man bygger på, kommer ifrån det bättre jordbruket: större jordbruk och sådana jordbruk, där ekonomin är väl ordnad, men skall man ta statistiken ifrån sådana jordbruk, där ekonomin är mindre god, är jag för min del övertygad om, att det kommer att visa ett helt annat resultat än det man här kommit fram till. Och när man därför säger, att det skulle vara en politisk bluff med detta tal om lantbrukets misär, måste jag bestämt säga, att den erfarenhet jag har — och den är inte så ringa på detta område — visar raka motsatsen. Det är verkligen ganska svårt för lantbrukarna i närvarande tid, och det kan ju inte gärna vara något annat. Arbetslönerna stiga, allt vad de köpa stiger, medan däremot vad de ha att avyttra sjunker i pris. Därför anser jag det vara riksdagens oavvisliga plikt att göra något för att hjälpa lantbrukarna, och om icke allt vad som är föreslaget av utskottet kom-

mer att verka så som man tänkt sig, finns det i alla fall vissa åtgärder föreslagna, som jag tror komma att göra mycket gott.

Jag ber därför, herr vice talman, att få yrka bifall till den föreliggande punkten.

Ang. inmalningstvång beträffande vete och råg m. m.

(Forts.)

Herr Gustafsson, Per: Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord med anledning av herr Möllers uttalande. Mot själva siffrorna, som han anförde, är ingenting att invända, men han ville lägga in en annan betydelse i dem, än vad de ha. Jag vet på grund av egen erfarenhet och den kännedom, jag har om befolkningen hemma i mina trakter — där det till allra största delen är småbrukare — att det är prisen på den gröda, som växer på deras åkrar, som är av betydelse för dem, och faller spannmålspriset för lågt, trycker detta på deras avsättningsmöjligheter, vare sig de direkt ha någon spannmål att sälja eller icke. Jag menar, att om råg säljes för 20 kronor eller 13 kronor, är detta av stor betydelse även för våra småbrukares ekonomi. Vi måste ha skiftesbruk på våra åkrar. Vi måste växla om med sädesslagen och de olika grödorna. Därför finns det brödsädesproduktion även hos oss i Kronobergs län. Men jag vet också, att om prisen på spannmålen gå ned för lågt, drar detta med sig sämre förhållanden för övriga produkter, och därför är det av vikt, att samtliga de varor, som växa och produceras hos våra jordbrukare, kunna bli betalda som de böra bli.

Visserligen är animalieproduktionen för småbrukarna av större värde, men ställningen på detta område just nu är sådan, att det är fråga om, vilket som är sämst för närvarande, att producera ladugårdsprodukter eller sälja spannmålen i oförädlad tillstånd.

Herr Björnsson nämnde någonting om att man bör inte taga ifrån de fattigas fickor och lämna till de rikare. Jag hade önskat få tillfälle fråga honom: Vart ha de där pengarna för den uteblivna prissänkningen på brödet gått? I vilka fickor ha de pengarna hamnat? Att de inte kommit jordbruket till godo, det är jag säker på.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till den föreslagna punkten.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr förste vice talmannen att den fortsatta överläggningen i förevarande fråga skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades.

konstitutionsutskottets memorial nr 34, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 31 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; samt

bankoutskottets memorial:

nr 59, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret; och
nr 60, angående instruktionen för bankoutskottet.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 11.56 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.